

Sebastian Kołodziejczak, Maciej Kowalewski, Józef Kowalewski

Społeczność lokalna północnych dzielnic Szczecina wobec rewitalizacji (Rejon ul. Światowida). Raport z badań socjologicznych

Instytut Socjologii i Psychologii
Uniwersytet Szczeciński
ul. Krakowska 71-79
71-017 Szczecin
tel. (091) 444 32 63
fax (091) 444 32 40
Osoba prowadząca projekt:
mgr Maciej Kowalewski
email: mgrmasjo@wp.pl

Autorzy raportu:

mgr Maciej Kowalewski
dr Sebastian Kołodziejczak seb@px.pl
dr Józef Kowalewski

Autorstwo zdjęć:

dr Sebastian Kołodziejczak

© Autorzy zastrzegają sobie prawo do dysponowania i publikowania wyników raportu

Współpraca przy opracowywaniu raportu:

mgr Dorota Bisek
Robert Bartłomiejski
Michał Głuszyk
Grzegorz Kruszewski

Współpraca przy organizacji badań

Jordan Klimek
Grzegorz Kruszewski

Zespół ankieterski:

Bartłomiejski Robert, Błasiak Stanisław, Cłapirek Jarosław, Cywiński Michał, Galor Przemysław, Głuszyk Michał, Grzesiuk Katarzyna, Hankus Tomasz, Jadwiga Gajdowska, Jarosik Rafał, Kaak Katarzyna, Kaim Agnieszka, Klich Jarosław, Klimek Jordan, Kruszewski Grzegorz, Książ Paweł, Lewińska Alicja, Lis Renata, Łysonok Grażyna, Machaj Grzegorz, Olenkowicz Paulina, Otocka Magda, Pałac Katarzyna, Patyk Natalia, Piszczorowicz Marta, Plawska Alicja, Sikora Paulina, Wiśniewska Marta

Spis treści

I. Opis metodologiczny badania	4
1. Założenia wstępne	4
2. Cel badania i zastosowane techniki zbierania danych	4
3. Realizacja wywiadów kwestionariuszowych	6
II. Charakterystyka społeczno-demograficzne badanej zbiorowości	8
III. Elementy jakości życia w dzielnicy	11
1. Zadowolenie z dzielnicy zamieszkania	11
2. Bezpieczeństwo w dzielnicy w doświadczeniu mieszkańców	15
a. Poczucie bezpieczeństwa	15
b. Mapy ewaluatywne. Lokalizacja przestrzenna miejsc niebezpiecznych w dzielnicy	17
3. Cechy charakteryzujące dzielnicę	17
4. Subiektywna ocena warunków mieszkaniowych i jakości przestrzeni mieszkalnej	20
5. Subiektywna ocena warunków mieszkaniowych	22
IV. Przestrzeń dzielnicy Gołęcino/Gołław w doświadczeniu codziennym mieszkańców.	
Wnioski z analizy danych fotograficznych	24
1. Ulice	24
2. Ruch kołowy i komunikacja	24
3. Mała architektura	25
4. Budynki i podwórza	26
5. Tereny zielone i nieużytki	27
6. Nabrzeże	27
7. Szata graficzna	28
8. Estetyka	28
V. Struktura potrzeb mieszkańców i oczekiwań wobec procesu rewitalizacji	30
1. Infrastruktura dzielnicy a zaspokajanie potrzeb mieszkańców	30
2. Oczekiwania wobec rewitalizacji – co trzeba zmienić w dzielnicy?	30
3. Deklaracja uczestnictwa w pracach na rzecz rewitalizacji	32
4. Obawa przed rozbiórką mieszkań i budynków	32
VI. Gotowość do zmiany własnej sytuacji mieszkaniowej. Preferencje lokali zamiennych	33
1. Plany dotyczące zmiany własnej sytuacji mieszkaniowej	33
2. Preferencje lokali zamiennych	33
a. Preferencje lokali zamiennych – lokalizacja i wiek mieszkania	34
b. Preferencje lokali zamiennych – stawka czynszu	35
VII. Problemy związane z rynkiem pracy	37
1. Wprowadzenie	37
2. Wskaźniki dotyczące bezrobocia	37
VIII. Podsumowanie (skrócone przedstawienie najistotniejszych wyników)	39
IX. Wnioski do programu działania	43
Numeracja tabel, wykresów i map w załączniku	46
Załączniki	48-80

I. Opis metodologiczny badania

1. Założenia wstępne

Programy rewitalizacyjne wybranych obszarów miejskich jako jedną z głównych przesłanek mają uwzględniać postawy, opinie i oczekiwania zamieszkujących je mieszkańców. Poznanie tych elementów jest niezbędne ze względu na zamierzony cel rewitalizacji jak i eliminację istniejących zjawisk dezorganizacji życia społecznego, co służyć ma poprawie jakości życia mieszkańców w badanych obszarach.

Powstające kompleksowe programy odnowy nie poprzestają na zmianie cech fizycznych przestrzeni, czy zmianie funkcji realizowanych przez obiekty i ich otoczenie, ale mają ambicję zmieniać także funkcje społeczne, jakość życia mieszkańców. Często jednakże, realizacja programów rewitalizacyjnych napotyka na trudności, nie tylko natury finansowej. Te, który moglibyśmy nazwać społecznymi, wynikają często z: a) koncentracji na potrzebach sektora prywatnego i pomijania interesu mieszkańców, b) niedostatecznej informacji i braku doradztwa dla mieszkańców (brak programów szkoleniowych, dla osób, które muszą podnieść swoje kwalifikacje w wyniku zmiany funkcji ekonomicznych obszaru i struktury rynku pracy), c) braku działań socjotechnicznych mających przekonać mieszkańców do realizowanych działań. W konsekwencji powyższych zaniedbań programy rewitalizacyjne nie odnoszą sukcesu z powodu niskiego poziomu zaangażowania mieszkańców w projekty, a czasem ich zdecydowanego oporu. Niniejszy projekt jest próbą przezwyciężenia takich ograniczeń i porażek poprzez wprowadzenie badań socjologicznych z mieszkańcami terenów objętych planowanymi działaniami rewitalizacyjnymi. Niniejsze badanie wychodzi z założenia podzielanego przez Zleceniodawcę i Zespół badawczy: włączenie mieszkańców w proces rewitalizacji poprzez szerokie konsultacje społeczne (rozpoznanie potrzeb i oczekiwań) jest działaniem budującym wiarygodność realizatorów programu.

2. Cel badań i zastosowane techniki zbierania danych

Celem głównym badania było rozpoznanie możliwości i zagrożeń o charakterze społecznym w obszarze objętym przygotowywanym programem rewitalizacyjnym. Określenie charakteru zjawisk społeczno-przestrzennych typowych dla badanego obszaru w kontekście programu rewitalizacji umożliwi:

- dopasowanie elementów projektu rewitalizacyjnego do poziomu i struktury zjawisk społecznych oraz oczekiwań mieszkańców. Istnieje uzasadnienie praktyczne, aby przewidywane funkcje po wprowadzeniu programu rewitalizacyjnego odpowiadały istniejącym cechom społeczno-demograficznym mieszkańców
- opracowanie spójnej informacji dla mieszkańców przeznaczonych do rewitalizacji obszarów, dotyczącej możliwości i konieczności podejmowanych przez gminę działań.

Cele szczegółowe przyjęte w projekcie badawczym, związane są z następującymi obszarami problemowymi:

Obszar problemowy	kod
Status socjo-ekonomiczny mieszkańców, warunki materialne (elementy jakości życia).	1 SE
Problemy związane z rynkiem pracy i ewentualnym zaangażowaniem mieszkańców w prace rewitalizacyjne	2 RP
Problemy społeczne w obszarze rewitalizowanym (wskaźniki obiektywne i subiektywne zjawisk dezorganizacji życia społ.)	3PS
Struktura potrzeb mieszkańców i oczekiwań wobec procesu rewitalizacji. Gotowość podjęcia mieszkania w określonym lokalu zamiennym	4 SP

W koncepcji badania przyjęliśmy realizację nast. celów szczegółowych:

- Rozpoznanie własności i cech strukturalnych przestrzeni społecznej mieszkańców w odniesieniu do takich cech jak: charakter substancji mieszkaniowej, poziom i funkcja infrastruktury technicznej i usługowej (1SE, 3PS)
- Rozpoznanie struktury demograficznej badanych obszarów, przy wykorzystaniu takich wskaźników jak: liczba gospodarstw domowych, liczba osób w poszczególnych kategoriach wiekowych (1SE, 2 RP, 3PS)
- Rozpoznanie elementów struktury ekonomicznej mieszkańców (m. in. wysokość i źródło deklarowanych dochodów, ocena własnej sytuacji materialnej), możliwości nabywczych mieszkańców (np. liczba osób, które stać byłoby na wyższy czynsz), zagrożenia marginalizacją (1SE, 2RP, 3PS, 4SP)
- Rozpoznanie kwalifikacji mieszkańców i deklaracji dotyczących prac przy ewentualnych robotach publicznych/pracach interwencyjnych, z wykorzystaniem takich zmiennych jak: poziom i struktura zatrudnienia, wykształcenie i kwalifikacje, losy zawodowe (1SE, 3PS)
- Rozpoznanie elementów jakości życia w badanym obszarze (1SE, 2RP, 3PS)
- Rozpoznanie ważnych dla mieszkańców problemów społecznych w miejscu zamieszkania, ocena zagrożeń (3PS)
- Stworzenie map mentalnych zagrożeń przestępczością (3PS)
- Rozpoznanie możliwości zaangażowania mieszkańców (partycypacji w działaniach rewitalizacyjnych) (2RP, 4SP)
- Rozpoznanie postaw i opinii mieszkańców dotyczących rewitalizacji, rozpoznanie konieczności podjęcia akcji uświadamiającej, spotkań z mieszkańcami, akcji informujących (4SP)
- Rozpoznanie struktur potrzeb (preferencji) mieszkańców obszarów działań rewitalizacyjnych, obaw związanych z procesem rewitalizacji (np. wzrost kosztów wynajmu) (4SP)
- Rozpoznanie poczucia identyfikacji z badanym obszarem, gotowości do pozostania/wyprowadzki (4SP)
- Rozpoznanie sposobów użytkowania i postrzegania zamieszkiwanej przestrzeni
- Identyfikacja przestrzeni publicznej i półpublicznej w badanym obszarze, miejsc zaniedbanych, przestrzeni niczyjej

W realizacji przedstawionych celów, wykorzystano następujące metody i techniki pomiaru:

Badania kwestionariuszowe. Standaryzowane wywiady zostały zrealizowane z najemcami mieszkań (lub ich współmałżonkami) zlokalizowanych w rejonie ul. Światowida. Zgodnie z wymogami zleceniodawcy badanie miało charakter badania pełnego i nie zachodziła potrzeba doboru próby reprezentacyjnej (wywiady zostały zrealizowane z wszystkimi mieszkańcami, którzy wyrazili na to zgodę). Dobór zmiennych i wskaźników do kwestionariusza nastąpił w toku konsultacji ze zleceniodawcą w oparciu o przedstawione wyżej obszary problemowe i odpowiadające im zmienne/wskaźniki.

Standaryzowane wywiady kwestionariuszowe zostały zrealizowane przez przeszkolonych ankierów. Ze względu na specyfikę badanych obszarów, ankierzy poruszali się w parach mieszanych (patrz punkt na temat realizacji badań kwestionariuszowych).

Aby zapewnić jak najniższy wskaźnik odmów uczestnictwa w badaniu, przygotowane zostały wcześniej odpowiednie informacje dla lokatorów, które zostały rozwieszone przez Radę Osiedla. Ich celem było przedstawienie instytucji przeprowadzającej badania wywiadów i celu, w jakim zostały realizowane.

Analiza swobodnych wypowiedzi respondentów. Prowadzący wywiady kwestionariuszowe zobowiązani byli do zapisywania i relacjonowania na spotkaniach ewaluacyjnych wszelkich wypowiedzi i swobodnych uwag respondentów wykraczających poza pytania kwestionariusza. Notatki terenowe z zapisami wypowiedzi swobodnych zostały poddane analizie treści, a jej wyniki zostały uwzględnione przy ustalaniu zależności między badanymi zmiennymi.

Obserwacja mieszkań i przestrzeni mieszkalnej w dzielnicy przez ankietów. Celem obserwacji była identyfikacja kategorii przestrzeni prywatnej mieszkań respondentów oraz form zachowań przestrzennych związanych z przestrzenią klatki schodowej i podwórza.

Standaryzowanej obserwacji podlegały: poziom zamożności (status materialny) mieszkańców na podstawie wyposażenia mieszkania, stopień zadbania i stanu technicznego mieszkania, ocena zadbania i stanu technicznego klatki schodowej.

Metoda fotograficzna (jakościowe badanie społecznych form wykorzystania przestrzeni). Jako uzupełnienie klasycznych metod socjologicznych zastosowano metodę fotograficzną, szeroko stosowaną w socjologicznych badaniach nad wykorzystaniem przestrzeni. Fotogramy stanowią materiał do jakościowej analizy społecznego procesu definiowania oraz wykorzystywania przestrzeni. Zostały zarejestrowane miejsca wykorzystywane przez lokalną społeczność w codziennym życiu. Analizie poddane zostały spontaniczne sposoby zagospodarowania przestrzeni, trajektorie spacerów, miejsca relaksu, konsumpcji oraz nasycenie przestrzeni publicznej przyrodą. Badanie szczególnie uwzględnia formy wykorzystania przestrzeni niezgodne z planem urbanistycznym, np. wykorzystanie placu zabaw dla dzieci przez pijących alkohol, nielegalne budownictwo, graffiti etc.

Metoda map ewaluatywnych (jakościowe badanie postrzegania dystrybucji przestrzennej problemów społecznych). Mieszkańcy mieli za zadanie wskazanie na przygotowanym schematycznym planie dzielnicy/obszaru miejsc związanych z zagrożeniami bezpieczeństwa. Sporządzone przez mieszkańców mapy ewaluatywne (oceniające) zamieszkiwanego obszaru stanowią zasób danych jakościowych uzupełniających dane dotyczące doświadczanej przestępczości w dzielnicy. Pozwalają one także odpowiedzieć na pytania o lokalizację (wewnątrz dzielnicy) działań rewitalizacyjnych w ramach programu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców.

Zastosowanie perspektywy jakościowej (w przypadku obu ostatnich metod) umożliwiło rozpoznanie struktur potrzeb indywidualnych mieszkańców i wyjście poza kontekst większościowy.

Analiza danych zastanych (analiza danych urzędowych dotyczących bezrobocia). W stosunku do wskaźników subiektywnych (deklarowanego stosunku do pracy) dokonano analizy bezrobocia opartej na istniejących dokumentach i ewidencji Urzędu Pracy. Przyjmujemy, że istniejące dokumenty życia społecznego (w tym dane statystyczne) pozwolą na odtworzenie skali istniejących problemów społecznych w obszarze objętym planowaną rewitalizacją.

3. Realizacja wywiadów kwestionariuszowych

Badanie skierowane było do najemców (lub ich współmałżonków), których adresy zostały ustalone na podstawie listy otrzymanej od Zleceniodawcy. Lista najemców zawierała 198 pozycji (w tym 7 lokali wolnych). Badanie przeprowadzane było na populacji pełnej, bez dobieranej próby. Wywiady kwestionariuszowe i badanie z wykorzystaniem map ewaluatywnych zostały zrealizowane przez przeszkolony zespół ankietarski w dniach 4-14 lipca. Ankieterzy realizowali sondaż metodą 'face-to-face', posługując się przydzielonymi adresami z listy dostarczonej przez zleceniodawcę. Wywiady przeprowadzane były głównie w mieszkaniach respondentów, ale także na klatkach schodowych, na podwórzach. Ankieterzy nie natrafili na poważniejsze przeszkody w realizacji badania i w większości wypadków spotkali się z życzliwym przyjęciem.

Ogółem zrealizowano 123 wywiady, co stanowi 62,13% przydzielonych adresów. Struktura 75 niezrealizowanych wywiadów zawiera: 30 odmów, 34 sytuacji trwałego braku respondenta w domu (mimo 3 wizyt różnych ankietów) oraz 11 lokali wolnych lub

braków adresu (oprócz pustostanów wyszczególnionych w liście, ankieterzy natrafili na mieszkania zaplombowane, bez śladów obecnego użytkowania).

Cały teren badania („ul. Światowida”) został podzielony na 13 rejonów wg kryterium lokalizacji przestrzennej tak, by kamienica, lub grupa kamienic stanowiły odrębny fragment przestrzeni (patrz załącznik A). Udział procentowy najemców w rejonach wg przydzielonej listy adresowej i odsetek zrealizowanych w rejonach wywiadów przedstawia poniższa tabela.

Rejon	Udział (%) najemców rejonu w ogólnej liczbie mieszkańców wg listy adresowej	Udział (%) zrealizowanych wywiadów w rejonie w ogólnej liczbie
I (ul. Dębogórska 23)	8,59	7,32
II (ul. Wiszesława 15)	4,55	4,07
III (ul. Grobla 1)	4,55	4,88
IV (ul. Strzałowska 1)	6,06	6,50
V (ul. Strzałowska 7)	5,05	1,63
VI (ul. Światowida 1,2)	5,05	4,88
VII (ul. Światowida 5)	5,05	5,69
VIII (ul. Światowida 30,31,32)	9,09	11,38
IX (ul. Światowida 36, 36A, 46, 47)	20,20	19,51
X (ul. Światowida 49)	9,60	9,76
XI (ul. Światowida 62)	7,58	7,32
XII (ul. Koszalińska 4,7)	7,58	9,76
XIII (ul. Lipowa 23A)	7,07	7,32
Razem	100,00	100,00

Przyjętym parametrem o największym znaczeniu dla reprezentatywności badań było miejsce zamieszkania respondentów wg rejonu. Zamieszczone wyżej wyniki pozwalają stwierdzić, że badania w wydzielonych rejonach zostały zrealizowane proporcjonalnie do udziału mieszkających tam najemców¹. Uwzględniając niski odsetek odmów, przyjmujemy, że uzyskane wyniki mają charakter reprezentatywny dla zbiorowości mieszkańców całego terenu „ul. Światowida”. Niemożliwe jest jednak podanie stopnia prawdopodobieństwa uzyskania błędów losowych wynikających z doboru próby, ponieważ badanie było realizowane na populacji pełnej.

¹ Wyjątkiem jest rejon nr V, gdzie rozpoczął się proces przekwaterowywania i gdzie stwierdzono największą liczbę pustostanów, w stosunku do dostarczonej listy.

II. Charakterystyka społeczno-demograficzne badanej zbiorowości

W trakcie badania przeprowadzono wywiady ze 123 osobami, w ich toku uzyskano ponadto informację nt. innych współmieszkańców (członków rodzin oraz innych osób mieszkających w badanym mieszkaniu); z zebranych informacji wynika, że w badanych gospodarstwach mieszka ogółem 340 osób (respondentów i osób z nimi mieszkających).

Wśród badanych gospodarstw domowych dominują dwu i trzyosobowe, gospodarstwa wieloosobowe należały do rzadkości, co jest charakterystyczne dla obszarów miejskich. Strukturę liczebności osobowej gospodarstw domowych badanych mieszkańców Gołęcina przedstawia tabela:

Liczba osób w gospodarstwie domowym	Liczba gospodarstw	
	Liczność	[%]
1	23	18,70
2	34	27,64
3	26	21,14
4	23	18,70
5	10	8,13
6	3	2,44
7	2	1,63
8	1	0,81
Braki	1	0,81
Razem	123	100,0

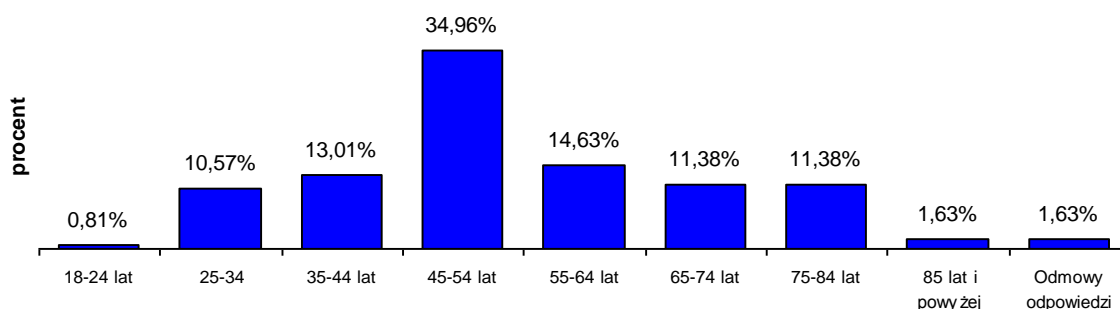
Pośród badanych, 76 osób stanowiły kobiety, 47 to mężczyźni. Sytuacja taka w przybliżeniu odpowiada ogólnej strukturze płci mieszkańców rejonu Gołęcino – Goćław, którą charakteryzuje wysoka, ponad dwukrotna nadreprezentacja kobiet w wieku 60 i więcej lat².

Średnia wieku badanych mieszkańców rejonu ul. Światowida wyniosła 53,2 lata. Tworzy to stosunkowo zaawansowaną wiekowo populację najemców. Jeśli natomiast połączyć ich z innymi domownikami, średnia wieku kształtuje się na poziomie 38,7 lat.

Pośród badanych, najemców, bądź ich współmałżonków dominują ludzie w środkowych przedziałach wiekowych, z wyraźną dominantą osób w wieku 45 – 54 lata, stanowią oni niemal 35 % badanej zbiorowości.

Stosunkowo nieliczną, pośród najemców, kategorię stanowią ludzie młodzi. Tylko 10,53 % respondentów należy do kategorii wiekowej 25 – 34 lat.

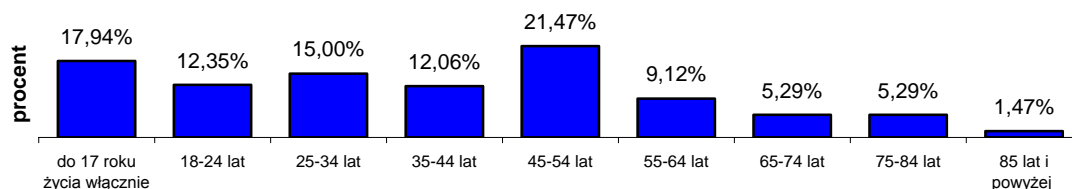
Struktura wieku badanej zbiorowości (najemców/współmałżonków)

² W odniesieniu do struktury demograficznej mieszkańców Szczecina z dnia 30.06.2004 r.. struktura wieku w osiedlach.

Zdecydowanie młodsza jest zbiorowość respondentów ujmowanych wraz z osobami, które tworzą z nimi gospodarstwa domowe. Łatwo daje się tu zauważyć, stanowiącą ponad 30 % kategorię dzieci i młodzieży.

Struktura wiekowa respondentów i osób mieszkających w ich mieszkaniach

W zbiorowości badanych znakomitą większością stanowią osoby pozostające w związku małżeńskim lub związku partnerskim i zamieszkujące wraz z partnerem. Osoby takie stanowią niemal 44% wszystkich badanych. Kolejną, liczną kategorią najemców, są wdowy i wdowcy, stanowią oni prawie jedną czwartą wszystkich badanych. Pośród badanych najemców, stosunkowo nielicznie występują osoby w stanie wolnym – 13,82 %. Również osoby rozwiedzione stanowią niezbyt liczną kategorię – 15,45 %.

Szczegółowe dane dotyczące stanu cywilnego respondentów przedstawia tabela

Stan cywilny badanych	Liczba badanych	[%]
Kawaler/panna	17	13,82
Mieszkający z partnerem/partnerką/konkubinat	4	3,25
Żonaty/mężatka	50	40,65
Wdowiec/wdowa	30	24,39
Rozwiedziony/rozwiedziona	19	15,45
W separacji	2	1,63
Brak/odmowa odpowiedzi	1	0,81
Razem	123	100,00

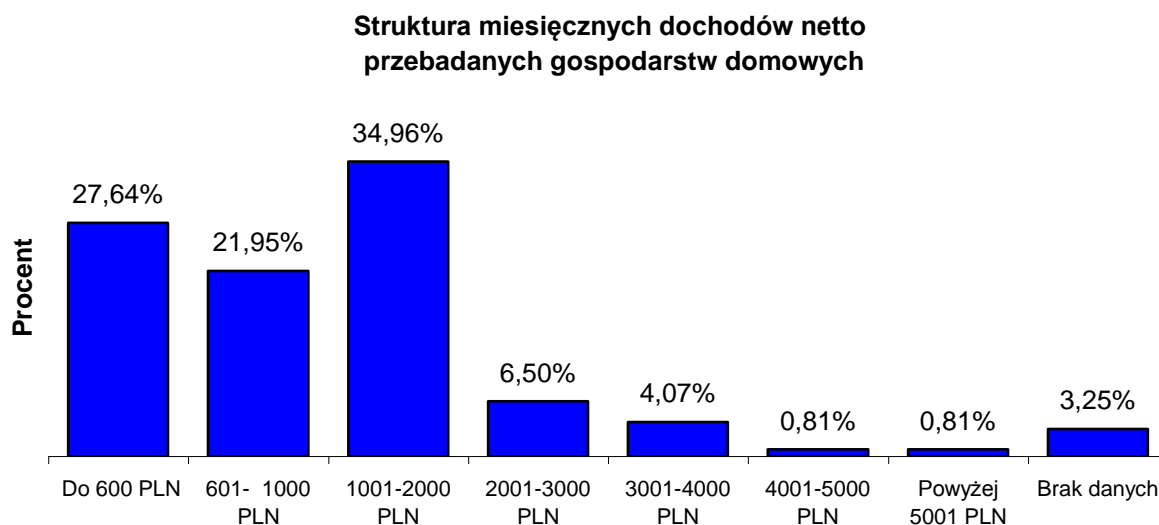
Przyglądając się strukturze najemców według wieku oraz stanu cywilnego, można dostrzec, iż dominują osoby w średnio zaawansowanym i zaawansowanym wieku, pozostające w związkach małżeńskich lub owdowiałe.

Charakterystyczny dla przedstawionej powyżej struktury wieku, a szczególnie dla dzielnic przemysłowych, małych miast oraz wsi, jest stosunkowo niski poziom wykształcenia badanych. Dominują osoby z wykształceniem zasadniczym oraz podstawowym. Pośród 123 badanych, osób takich było 93. Znamienne jest, iż w badanej zbiorowości znalazły się tylko dwie osoby deklarujące wykształcenie wyższe oraz jedna niepełne wyższe. Szczegółową prezentację struktury wykształcenia zawiera tabela:

Kategoria wykształcenia	Liczba badanych	[%]
Niepełne podstawowe	4	3,25
Podstawowe	36	29,27
Zasadnicze zawodowe	57	46,34
Niepełne średnie	2	1,63
Ukończone średnie zawodowe	12	9,76
Ukończone średnie	7	5,69

ogólnokształcące		
Policealne	0	0,00
Pomaturalne	1	0,81
Niepełne wyższe	1	0,81
Wyższe	2	1,63
<i>Brak odpowiedzi</i>	1	0,81
Razem	123	100,00

Taka struktura wykształcenia oraz przedstawiona wyżej struktura wieku badanych, ma swoje przełożenie na wysokość osiągniętych dochodów. Wykres poniżej przedstawia strukturę wielkości miesięcznych dochodów netto uzyskiwanych w gospodarstwach domowych badanych.

Niemal połowa badanych gospodarstw domowych dysponuje miesięcznym budżetem netto nieprzekraczającym 1000 złotych, co plasuje je na najniższych szczeblach poziomach struktury dochodowej kraju. Ponad połowa z nich zadeklarowała dochody nieprzekraczające 600 złotych.

Najliczniejszą kategorię badanych gospodarstw stanowią te, o miesięcznym dochodzie w przedziale od 1001 do 2000 złotych. Gospodarstwa domowe mające miesięcznie do swojej dyspozycji kwoty netto przekraczające 2001 zł. stanowią niewiele ponad 12 % badanych i z reguły lokują się tuż nad granicą 2000 zł. Wynika z tego, że większość gospodarstw domowych dotyka bieda, a ich członkowie żyją poniżej progu ubóstwa. Z obserwacji, którą podczas wywiadów przeprowadzili ankieterzy wyłania się jednak obraz, który nie do końca pasuje do deklaracji dochodowych wyrażonych przez respondentów

„Niski” oraz „Bardzo niski” status materialny mieszkańców ankieterzy zaobserwowali w 46 mieszkaniach (37,4 %). Dokładnie tyle samo mieszkań zostało przez nich ocenionych jako przeciętne, natomiast w 18,7 % przypadków zdecydowali się oni ocenić poziom materialny jako wysoki lub bardzo wysoki. Sytuacja taka nie może być zaskoczeniem, gdyż przy stosunkowo wysokiej stopie bezrobocia oraz otrzymywanym wsparciu finansowym, typowa jest tendencja do ukrywania dochodów uzyskiwanych w tzw. „szarej strefie”.

III. Elementy jakości życia w dzielnicy

Na podstawie informacji uzyskanych z wywiadów kwestionariuszowych, swobodnych wypowiedzi mieszkańców, rozmów z ekspertami i liderami opinii (członkami Rady Osiedla, osób z wybranych instytucji z terenu dzielnicy) dokonano analizy jakości życia, w oparciu o wydzielone składniki: a) o charakterze ilościowym, takie jak metraż mieszkania, liczba metrów kwadratowych powierzchni mieszkania przypadająca na jedną osobę; b) o charakterze jakościowym, takie jak kryteria funkcjonalności infrastruktury instytucjonalnej, stopień nasycenia w infrastrukturę społeczną.

Część zasadniczą opisu jakości życia stanowią ponadto w raporcie wskaźniki subiektywne, takie jak: stopień zadowolenia z dzielnicy i funkcjonowania wybranych jej aspektów, ocena funkcjonowania instytucji, zadowolenie z własnych warunków mieszkaniowych. Na podstawie wypowiedzi respondentów dotyczących związku z dzielnicą zamieszkania, autowizerunku badanego obszaru i jego cech charakterystycznych, przedstawiona została sytuacja dzielnicy na tle innych części miasta.

Kolejnym, istotnym składnikiem jakości życia analizowanym w raporcie jest bezpieczeństwo, które przedstawione zostało w odniesieniu subiektywnym mieszkańców. Zbadano poczucie bezpieczeństwa w dzielnicy, identyfikację poziomu wybranych zachowań przestępczych w dzielnicy. Na podstawie map ewaluacyjnych miejsc niebezpiecznych w dzielnicy sporządzanych przez mieszkańców dokonano analizy miejsc będących potencjalnym źródłem zagrożeń.

Po rozdziale dotyczącym elementów jakości życia w raporcie umieszczono wnioski z analizy fotograficznej. Mimo odrębności zastosowanej metody, stanowią one integralną część raportu. W tej części przedstawiamy systematyzację i opis wybranych kategorii przestrzeni badanego obszaru oraz znaczeń, jakie im przypisują mieszkańcy i sposobów zachowania z nimi związanych. Jest to próba odpowiedzi na pytanie, jak udokumentowany na fotografiach substrat materialny przestrzeni dzielnicy funkcjonuje jako przestrzeń społeczna, w doświadczeniu codziennym mieszkańców. Najważniejsze wyjątki z bogatego materiału fotograficznego, dokumentujące najważniejsze fragmenty przestrzeni społecznej dzielnicy i wzory zachowań z tą przestrzenią związane, umieszczono w załącznikach na końcu raportu.

1. Zadowolenie z dzielnicy zamieszkania

Respondenci proszeni byli o odniesienie się do każdego z 10 wskazanych aspektów funkcjonowania dzielnicy i jej cech, mając do dyspozycji pięciostopniową skalę („Bardzo niezadowolony”, „Raczej niezadowolony”, „Ani zadowolony ani niezadowolony”, „Raczej zadowolony”, „Bardzo Zadowolony”). Ocenie poddane zostało kolejno zadowolenie z: funkcjonowania administracji, terenów zielonych „dzikich”, terenów zielonych „projektowanych”, placów zabaw, ilości sklepów, wywozu śmieci, czystości klatek schodowych, czystości ulic, możliwości dojazdu (połączeń komunikacyjnych), zagospodarowania brzegu Odry.

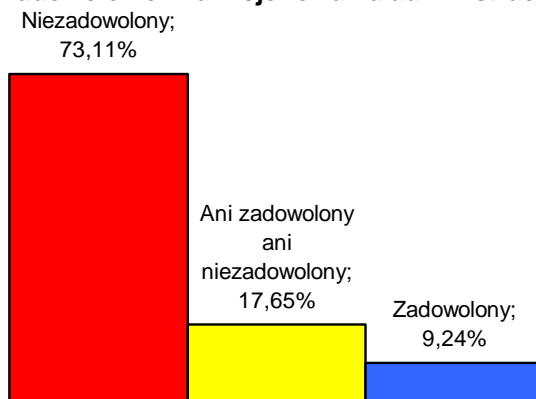
Wykresy w załącznikach do raportu przedstawiają zsumowane kategorie odpowiedzi oraz opuszczone wskazania niezdecydowanych („Trudno powiedzieć”). W opisie zamieszczono wykres średnich wartości odpowiedzi (w skali 1 do 5, gdzie 1- Bardzo niezadowolony, 5 – Bardzo zadowolony). Podobnie jak w wykresach, w załączniku pominięto braki danych i kategorię „Trudno powiedzieć”.

a. Funkcjonowanie administracji

Zadowolenie z funkcjonowania administracji osiągnęło jeden z niższych średnich wskaźników wśród innych ocenianych składników zadowolenia z dzielnicy zamieszkania. 43,90% badanych mieszkańców jest bardzo niezadowolonych z funkcjonowania administracji, a zaledwie jedna osoba oceniała administrację najwyżej. W wypowiedziach swobodnych jako główne przyczyny tak niskiej oceny zarządcy nieruchomości

wymieniano: opieszałość, nieliczenie się ze zdaniem lokatorów, brak reakcji na ich wnioski i prośby. Brak przeprowadzanych remontów i jednocześnie dość powszechne podnoszenie jakości mieszkań na własny koszt pogłębiają niską ocenę działań ZBiLK w badanym obszarze budownictwa komunalnego. Wydaje się jednak, że niski poziom oceny działań zarządcy w starszej substancji mieszkaniowej jest cechą powszechną i nie należy go wiązać z konkretnym obszarem.

Zadolenie z funkcjonowania administracji

N=123. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

b. Tereny zielone

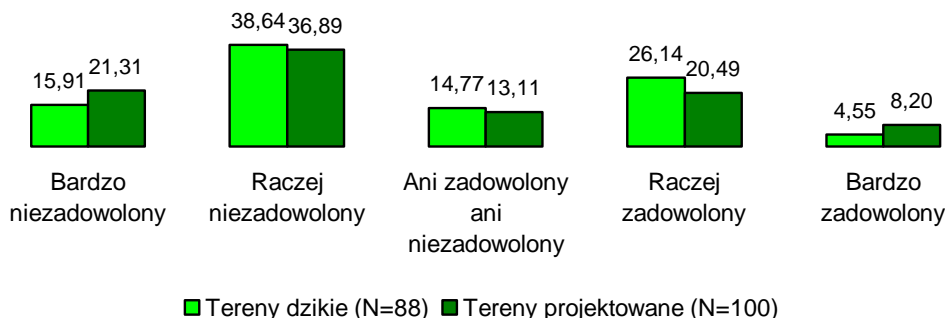
Nasylenie dzielnicy w tereny zielone poddane zostało ocenie w dwóch kategoriach: terenów „dzikich” (zarośli, dziko rosnących krzewów, zarastających placów itd.) oraz projektowanych (parków, ogrodów działkowych itd.) W tych obu kategoriach³ odpowiednio 58,20% i 54,55% respondentów jest niezadowolonych⁴ z nasycenia dzielnicy w tereny zielone. Wysoki odsetek niezadowolonych wydaje się początkowo zaskakujący. Obecność zieleni w dzielnicy jest – nie tylko w miesiącach, kiedy było przeprowadzane badanie - widoczną dominantą przestrzeni, jest ponadto najczęściej wskazywaną cechą charakterystyczną dzielnicy (patrz punkt dotyczący wizerunku dzielnicy). Składnikiem jakości życia w miejscu zamieszkania jest jednak nie tylko ilościowe nasycenie przestrzeni w tereny zielone, ale także ich waloryzacja. Wypowiedzi swobodne respondentów wskazują, że tereny zielone są czymś naturalnym, „danym” i jako takie należą do zamkniętego kontekstu świadomości, ich obecność nie podlega dyskusji i waloryzacji. Waloryzacji podlega „jakość”: sposób wykorzystania tych terenów, stopień zaniedbania, natomiast sama obecność zieleni („ilość”) nie podlega ocenie. Jak wynika z obserwacji i z wypowiedzi swobodnych, niskie oceny przypisywane terenom zielonym wiążą mieszkańcy z ich zaniedbaniem, złym stanem technicznym oraz skojarzeniem z miejscami niebezpiecznymi.

W rozkładzie odpowiedzi na to pytanie zwracają także uwagę zbliżone wskaźniki średnich odpowiedzi, odpowiednio 2,57 i 2,65 (na 5 stopniowej skali, gdzie 1 oznaczała najniższy a 5 najwyższy stopień zadowolenia). Badani mieszkańcy średnio w podobnym stopniu są zadowoleni z terenów zielonych w dzielnicy:

³ W zestawieniu pominięto braki odpowiedzi i kategorie trudno powiedzieć

⁴ Po zsumowaniu odpowiedzi Bardzo i Raczej niezadowolony

Porównanie zadowolenia z terenów zielonych "dzikich" i "projektowanych" w dzielnicy
(dane w %)

c. Place zabaw

Liczba i jakość placów zabaw jest oceniana przez mieszkańców negatywnie – w odpowiedzi na to pytanie uzyskano blisko 70% (po zsumowaniu kategorii) wskazań niezadowolonych i jedną z najniższych średnich odpowiedzi (1,94 na skali 5-ciostopniowej). Nieliczne place zabaw, które znajdują się w dzielnicy ulegają stopniowemu niszczeniu, bywają wykorzystywane niezgodnie z przeznaczeniem - stanowiąc np. częste miejsca spotkań osób nadużywających alkoholu.

Mimo, że ocenie poddane były place zabaw, a nie ogólna kategoria miejsc rekreacji (np. boiska sportowe, czy kluby osiedlowe), to w wypowiedziach swobodnych mieszkańcy zwracali uwagę na powiązanie przestępczości z brakiem instytucjonalnych ofert dla młodych ludzi (co jest tym bardziej znamienne, że praktycznie wszyscy respondenci mieszczą się w kategoriach wiekowych 25 lat i powyżej). Brak placów zabaw, infrastruktury sportowej i zaprojektowanej przestrzeni rekreacji sprawia, że młodzi mieszkańcy dzielnicy spędzają większość czasu „na ulicy” i nad wodą. Zwracamy tutaj uwagę na dwa zjawiska:

a) tworzenie się spontanicznych przestrzeni zabaw, często w miejscach niebezpiecznych. W sytuacji deficytu instytucji dla młodzieży, miejsca zabaw i spotkań organizowane są „na dziko”.

b) następuje wycofanie się z aktywności sportowej i kontrolowanego spędzania wolnego czasu. W dużym uproszczeniu można przyjąć, że młodzież spotyka się żeby postać i wypić piwo, zamiast pograć w piłkę. W takiej sytuacji przestrzeń publiczna jest zawłaszczana przez młodych ludzi, a poziom kontroli społecznej obniża się. Przestrzeń wspólna staje się dobrem rzadkim, nad którym kontrolę starają się utrzymać grupy młodzieży, nierzadko popełniającej wykroczenia – zjawisko takie jest szeroko opisywane w literaturze dotyczącej miejskiej przestępczości wśród nieletnich.

Poziom zadowolenia z placów zabaw (kat.odpowiedzi):	Liczność	Procent
Bardzo niezadowolony	52	42,62
Raczej niezadowolony	32	26,23
Ani zadowolony ani niezadowolony	14	11,48
Raczej zadowolony	14	11,48
Bardzo zadowolony	1	0,82
Trudno powiedzieć	9	7,38
<i>Razem</i>	<i>122</i>	<i>100,00</i>

d. Ilość sklepów

Bardzo niezadowolonych było 9,84%, odpowiedź „Raczej niezadowolony” zaznaczyło 19,67%, 16,39% było ani zadowolonych ani zadowolonych, 35,35 raczej zadowolonych, a 17,21% bardzo zadowolonych.

Respondenci pytani w innym momencie kwestionariusza wywiadu o miejsce robienia zakupów w ok. 65 % wskazywali na własną dzielnicę. Sklepy rozlokowane są równomiernie, w tym rejonie występują wyłącznie sklepy małopowierzchniowe, stąd wśród grupy osób niezadowolonych, pojawiały się sugestie, aby został zbudowany supermarket, gdzie żywność jest tańsza.

e. Wywóz śmieci

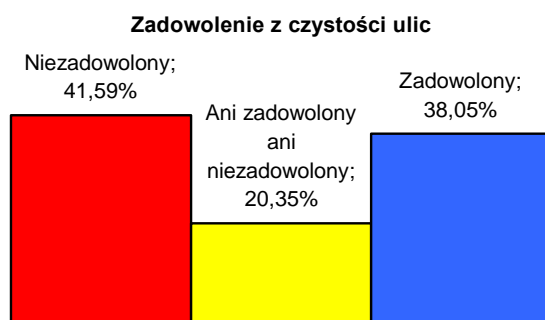
Także i ten element został - podobnie jak ilość sklepów – oceniony najwyżej. Blisko 60 % jest zadowolonych (po zsumowaniu kategorii) z wywozu śmieci. Uwagę jednak zwraca specyficzne ułożenie osób niezadowolonych, a jest ich blisko ¼. Zamieszkują oni w zdecydowanej większości w 4 miejscach, tj. na ul Dębogórskiej 23, na ul Grobla 1, w połączonej kamienicy 30 i 31 na ulicy Światowida, oraz pod numerem 49 także na Światowida. Naszym zdaniem świadczy to o tym, że właśnie w tych miejscach, w odróżnieniu od innych części dzielnicy, wywóz śmieci stanowi poważny problem. Właśnie na kwestie wywozu śmieci, a raczej ich braku, respondenci zamieszkali przy w/w posesjach zwracali w trakcie wywiadu uwagę.

f. Czystość klatek schodowych

Klatki schodowe w niemal wszystkich wyznaczonych do badania posesjach odznaczały się bardzo niskim standardem. Tylko w niespełna 10 % przypadków ankieterzy przeprowadzający wywiady, ocenili klatkę schodową jako zadbaną. Nic więc dziwnego, że połowa (50,42%) była niezadowolona z tego aspektu mieszkania w dzielnicy, chociaż przyjmujemy, że składnikiem negatywnej oceny czystości klatek (oraz podobnie w pytaniu kolejnym – ulic) był ich standard techniczny i stopień zadbania, a nie tylko brud.

g. Czystość ulic

Nieznacznie wyżej niż w odniesieniu do klatek schodowych mieszkańcy są zadowoleni z czystości ulic. Zwraca uwagę stosunkowo duża (ok. 20%) liczba osób wyrażających oceny neutralne.

N=115. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

h. Możliwości dojazdu (połączenia komunikacji miejskiej)

W tym pytaniu odpowiedzi przedstawiają się następująco: Bardzo niezadowolony - 21,14%, Raczej niezadowolony - 17,89%, Ani zadowolony ani niezadowolony - 13,01% Raczej zadowolony - 34,15%, Bardzo zadowolony - 11,38%, 2,44% - Trudno powiedzieć. Wśród respondentów praktycznie tyle samo jest zadowolonych, co niezadowolonych z możliwości dojazdu. Linia tramwajowa nr 6 poprowadzona wzdłuż całej dzielnicy, to (nie licząc prywatnych samochodów) jedyna możliwość dotarcia mieszkańców do centrum i

innych części miasta. Przyczynami jednak tak dużego są także częste opóźnienia w kursach tramwaju, jak i jego wysoka awaryjność, szczególnie w miesiącach zimowych. Inną sprawą, na którą zwracali uwagę respondenci jest całkowity brak komunikacji nocnej w tym rejonie. To może wykluczać mieszkańców dzielnicy z części życia kulturalnego miasta (np. imprez plenerowych takich jak Dni Morza, po których mieszkańcy skazani są na pieszą wędrówkę).

i. Zagospodarowanie brzegu Odry

Zagospodarowanie brzegu Odry poddane zostało miazdzącej krytyce ze strony mieszkańców – 86,32% jest niezadowolonych z istniejącego stanu rzeczy. W tym pytaniu odnotowano najniższy wskaźnik średniego zadowolenia, zaledwie 1,57. O tym, że nabrzeże jest w stanie bardzo złym, panuje powszechne przekonanie. Miejsce to postrzega się obecnie jako niebezpieczne i nieuporządkowane. Duża część respondentów wskazywała konieczność zagospodarowania w jakiś sposób tego terenu. Istnieje świadomość wciąż niewykorzystanej szansy, jaką stanowi dla dzielnicy i jej mieszkańców bliskość Odry.

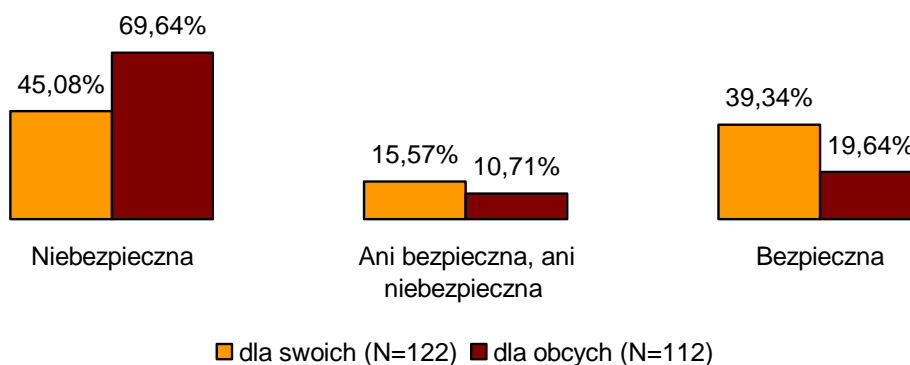
2. Bezpieczeństwo w dzielnicy w doświadczeniu mieszkańców

Jednym ze składników jakości życia w dzielnicy jest bezpieczeństwo jej mieszkańców. Mieszkańcy interpretują zamieszkiwaną przestrzeń uwzględniając m.in. własne poczucie bezpieczeństwa w określonych miejscach. Tym samym dokonuje się waloryzacja dzielnicy wg kryterium zagrożenia przemocą. Przedmiotem naszego badania są nie tyle oficjalne statystyki dotyczące przestępczości, ale świadomość bezpieczeństwa mieszkańców. Może ona być budowana w oparciu o własne, przypadkowe doświadczenia (jednorazowe przestępstwa), jak i o doświadczenia zbiorowe (wtedy źródłem autosteretotypu staje się opinia publiczna lub media). W niniejszym badaniu interesuje nas poczucie bezpieczeństwa w dzielnicy jako czynnik obniżający lub podnoszący ocenę jakości miejsca zamieszkania.

a. Poczucie bezpieczeństwa

W trakcie wywiadu respondenci byli poproszeni o ocenę bezpieczeństwa wobec mieszkańców i osób z zewnątrz. Zgodnie z przewidywaniami i istniejącymi badaniami na ten temat, dzielnica częściej jest oceniana jako bezpieczna dla swoich niż dla obcych (por. wykres poniżej).

Czy może Pan/Pani powiedzieć, że ta okolica, w porównaniu z innymi w mieście, jest bezpieczna? (dla mieszkańców i osób z zewnątrz)

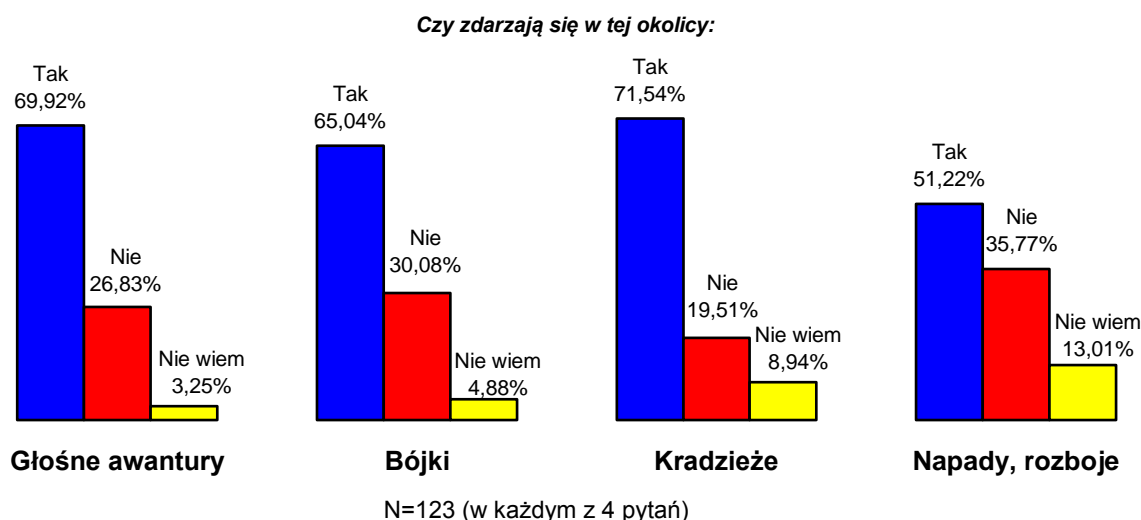

Po zsumowaniu kategorii: *Bardzo- i raczej bezpieczna* oraz *bardzo- i raczej niebezpieczna*, pominięto braki odpowiedzi i wskazania *Trudno powiedzieć*.

Ok. 35 % respondentów ocenia dzielnicę jak *Bardzo niebezpieczną* dla osób z zewnątrz (ponad dwukrotnie więcej niż w odniesieniu do mieszkańców). W wypowiedziach swobodnych rozmówcy zwracali uwagę na konieczność wyjścia na przystanek tramwajowy po osoby przyjeżdżające do nich z innych części miasta, aby im się nie stało.

Zwracamy uwagę, że mniej więcej tyle samo mieszkańców ocenia dzielnicę jako bezpieczną i niebezpieczną dla „swoich” – badanie zależności pomiędzy oceną bezpieczeństwa a dochodem gospodarstwa domowego, wiekiem czy czasem zamieszkania w dzielnicy pokazuje, że nie istnieje związek między tymi zmiennymi. Świadomość większego zagrożenia wobec osób z zewnątrz wskazuje na poczucie izolacji dzielnicy. „Obcy” nie mogą czuć się bezpiecznie, wkraczając na terytorium „swoich”.

Identyfikacja przestępczości w miejscu zamieszkania wg kategorii zjawisk

Kolejnym badaniem składnikiem bezpieczeństwa w ocenie subiektywnej była identyfikacja poszczególnych przestępstw. Zwracamy uwagę, że w odniesieniu do każdej z wymienionej w kwestionariuszu kategorii (głośnie awantury, bójki, kradzieże, napady i rozboje) otrzymano wysokie odsetki odpowiedzi twierdzących. Najczęściej wskazywaną przez mieszkańców kategorią zjawisk są kradzieże, stosunkowo najrzadziej zdaniem badanych mieszkańców zdarzają się tu napady i rozboje.

Aby uzupełnić obraz poczucia bezpieczeństwa w świadomości mieszkańców zapytano w kwestionariuszu o znajomość ofiar przestępstw w miejscu zamieszkania. Blisko 60% nie słyszało o kimś, komu przytrafiło się być ofiarą przestępstwa popełnionego w tej okolicy w przeciągu ostatnich 6-ciu miesięcy.

b. Mapy ewaluatywne (oceniające). Lokalizacja przestrzenna miejsc niebezpiecznych w dzielnicy

Mapy ewaluatywne stanowią jedną z odmian techniki badawczej map mentalnych zamieszkiwanej przestrzeni. W odróżnieniu od klasycznej techniki map mentalnych wprowadzonej przez K. Lyncha, gdzie istotą badania jest odzwierciedlenie obrazu postrzeganej i doświadczanej przez grupę przestrzeni, celem zastosowania map ewaluatywnych jest odwzorowanie wartościowania zamieszkiwanych miejsc⁵. Uzyskane

⁵ Istnieje bogata literatura dotycząca map mentalnych i ich rodzajów. Więcej na temat zastosowań tego nurtu badań w rodzimych studiach miejskich znaleźć można m. in. w pracach: H. Libura (1990), *Percepcja przestrzeni miejskiej*, wyd. UW IGW, Warszawa; K. Bierwiazzonek, T. Nawrocki (2004), *W cieniu Wojaczka: przestrzeń miejska Mikołowa w oczach jego mieszkańców [w:] Wokół socjologii przestrzeni*, A. Majer, P. Starosta (red.), wyd. UŁ, Łódź, s. 120-145

za pomocą tej techniki oceny i preferencje przypisywane poszczególnym fragmentom przestrzeni, składają się na całościowy model codziennego doświadczenia przestrzeni przez jej użytkowników. Zakłada się przy tym, że nanoszone na mapę, lub rysowane przez mieszkańców waloryzacje miejsc mają charakter doświadczenia zbiorowego i są wynikiem funkcjonowania kolektywnych wyobrażeń na temat zamieszkiwanej przestrzeni.

Respondenci, w trakcie trwania wywiadu, mieli zaznaczyć na uproszczonej mapie dzielnicy miejsca niebezpieczne⁶ za dnia i po zmroku. Zabrany materiał jakościowy poddany został następnie kwantyfikacji. Przy pomocy programu graficznego wskazania miejsc niebezpiecznych pojedynczych respondentów zostały na siebie naniesione. W ten sposób, nasycenie koloru na mapie wskazuje, które miejsca najczęściej postrzegane są przez mieszkańców jako niebezpieczne (patrz załącznik B).

Otrzymano łącznie 74 mapy. 65 map zawierało informacje o niebezpiecznych lokalizacjach za dnia. 2 osoby podały, że za dnia cała dzielnica jest niebezpieczna. 62 mapy zawierały informacje o niebezpiecznych lokalizacjach po zmroku, 8 zawierało informacje, że po zmroku cała dzielnica jest niebezpieczna.

Struktura uzyskanych map ewaluatywnych

	za dnia	po zmroku
liczba map ze wskazanymi lokalizacjami miejsc niebezpiecznych	65	62
liczba map, ze wskazaniem na całą dzielnicę jako miejsce niebezpieczne	2	8
liczba map pustych (tylko "za dnia" lub tylko "po zmroku")	7	4
Razem liczba uzyskanych map	74	

W wyniku analizy map ewaluatywnych stwierdzono, że miejscami najbardziej niebezpiecznymi w ocenie mieszkańców (za dnia) są: rejon skrzyżowania ul. Koszalińskiej i Światowida (głównie teren pod wiaduktem kolejowym), pl. Leona Koczego (park przy ul. Grobla), ul. Strzałowska – rejon naprzeciwko Rady Osiedla i w pobliżu sklepu monopolowego. Dodatkowo, wiele było wskazań na brzeg Odry, jako miejsce niebezpieczne (patrz załączniki C oraz D). Obserwacja miejsc wskazanych przez respondentów potwierdza ich złą sławę – w miejscach słabo oświetlonych gromadzą się osoby pijące alkohol, młodzież zaczepiająca przechodniów.

Po zapadnięciu zmroku niebezpiecznymi w subiektywnej ocenie mieszkańców są nadal te same miejsca. Około 10% sporządzających mapy respondentów deklaruje, że po zmroku cała dzielnica jest niebezpieczna, dlatego nie wychodzą z domu po zmroku.

3. Cechy charakteryzujące dzielnicę

Własności środowiska naturalnego są najczęściej wskazywaną cechą charakteryzującą zdaniem badanych dzielnicę Gołęcino/Gołław. Mieszkańcy głównie zwracali uwagę na dużą ilość zieleni – jej ilość i nasycenie jest tym, co wyróżnia dzielnicę spośród innych w mieście. Położenie nad Odrą i stosunkowo łatwy dostęp do brzegu rzeki jest - obok bujnej zieleni - cechą organizującą tożsamość dzielnicy.

⁶ Ze względu na indukcyjny charakter zastosowanej metody, badanym nie była przedstawiana definicja pojęcia „miejsce niebezpieczne”. Jednak umiejscowienie w kontekście pytań o zagrożenia związane z przestępczością oraz wypowiedzi mieszkańców (podczas rysowania mapy) odnoszące się do tego rodzaju zagrożeń, wskazują, że z zakresu pojęcia „miejsca niebezpieczne” mieszkańcy wyeliminowali skojarzenia z miejscami niebezpiecznymi z powodu zagrożeń budowlanych, natężenia ruchu kołowego itd.

Kontrastem dla „przestrzeni zielonej” jest w opinii mieszkańców zabudowa, głównie mieszkaniowa. Jej stan techniczny i standard przyczyniają się do negatywnego wizerunku dzielnicy: zaniedbanej, niszczonej. 13,22% ogółu wskazań odwołuje się do cech położenia materialnego mieszkańców. A zatem, zdaniem badanych, w starych, często brzydkich budynkach mieszkają ludzie biedni, bezrobotni.

Cechy charakteryzujące dzielnicę*	% wskazań	n wskazań
Cechy środowiska przyrodniczego (<i>dużo zieleni, bliskość Odry</i>)	19,54	34
Wygląd dzielnicy (<i>Stare brzydkie budynki, zaniedbane, niski standard</i>)	16,09	28
Cechy położenia ekonomicznego mieszkańców (<i>Biedni ludzie tu żyją, wysokie bezrobocie</i>)	13,22	23
"Spokojna dzielnica" (<i>Daleko od centrum, ciche obrzeża</i>)	8,05	14
"Dzielnica, na której nic się nie dzieje" (<i>Apatia, nuda, nic się nie dzieje</i>)	7,47	13
Charakterystyczne miejsca i budynki (<i>Bunkier, wieża Bismarcka</i>)	6,90	12
Niebezpieczna dzielnica (<i>Dużo przestępstw, złodziejstwo</i>)	5,75	10
Patologie społeczne, alkoholizm	5,75	10
Brak różnic (<i>taka sama jak inne dzielnice</i>)	5,75	10
Brak kontroli z zewnątrz (<i>Duża swoboda zachowań, brak policji, można robić, co się chce</i>)	5,17	9
"Zamknięty rejon" (<i>Oddzielne miejsce, pustoszała enklawa</i>)	3,45	6
Cechy demograficzne (<i>Sami starzy, emeryci, dzieci</i>)	2,30	4
Uciążliwości dnia codziennego (<i>Hałas, głośno, tiry, ruchliwa ulica</i>)	0,57	1
* Kursywą oznaczono przykładowe wypowiedzi. N wskazań=174, N wskazujących=111, procenty nie sumują się - można było wskazać więcej niż jedną cechę		

Czwartym w kolejności znakiem rozpoznawczym dzielnicy jest jej podmiejski charakter. Około 8% ogólnej liczby wskazań związanych jest z konsekwencjami oddalenia dzielnicy od centrum. Mają one charakter pozytywny („Spokojna dzielnica” – 8,05% wskazań), a także negatywny: jest to dzielnica, na której nic się nie dzieje (7,47% wskazań), gdzie przez oddalenie od innych części miasta brak jest kontroli z zewnątrz (5,72%), jest to wreszcie rejon zamknięty, opuszczony (3,45%). Po zsumowaniu tych odpowiedzi, okazuje się, że blisko 40% ogólnej liczby wskazań odwołuje się do położenia dzielnicy w mieście, niezależnie od tego, czy lokalizacja ta ma konsekwencje pozytywne czy negatywne.

Zwracamy uwagę, że przedstawiany przez mieszkańców wizerunek dzielnicy ma wyrazisty charakter - jedynie 9,72% procent ankietowanych nie potrafiło wskazać żadnej cechy typowej dla dzielnicy.

a. Ocena statusu materialnego mieszkańców poszczególnych dzielnic w mieście

Autoidentyfikacja własnej dzielnicy na tle innych badana była także pod kątem statusu materialnego mieszkańców. Respondenci proszeni byli o wskazanie dzielnicy zamieszkiwanej przez najbogatszych i najbiedniejszych Szczecinian⁷. Za najbogatszą dzielnicę zostało uznane Pogodno (34,78% og. liczby wskazań), w dalszej kolejności Gumieńce (18,63%), Warszewo i Osowo (po 8,70%). Odsetek 4,35% wskazań na własną dzielnicę należy traktować jako próbę rehabilitacji negatywnego wizerunku dzielnicy, potwierdzonego w pytaniu o dzielnice osób najbiedniejszych: Gołęcino/Goćław otrzymało 48,15% wskazań, Skolwin/Stołczyn 35,19%, a 'dzielnicę północną' 6,17%, co razem daje 89,51% wskazań na tą część miasta.

Dzielnica zamieszkała przez najbiedniejszych Szczecinian*	% wskazań	% odpowiadających**
Śródmieście/Centrum/Turzyn	1,85	2,50
Pogodno	0,62	0,83
Skolwin/Stołczyn	35,19	47,50
Gołęcino/Goćław	48,15	65,00
Prawobrzeże	0,62	0,83
Poza centrum	0,62	0,83
Wszędzie	0,62	0,83
Inne	1,85	2,50
Dzielnicę północną	6,17	8,33
Nie wiem/trudno powiedzieć	4,32	5,83
Razem	100,00	

*Pytanie brzmiało: Jak P. sądzi, w jakiej dzielnicy P. zdaniem mieszkają najbiedniejsi Szczecinianie?
N odpowiadających = 120, N wskazań = 162

** Można było wskazać więcej niż jedną dzielnicę, tak więc procenty w tej kolumnie nie sumują się do 100

b. Związek mieszkańców z dzielnicą

Jednym ze wskaźników związków mieszkańców z okolicą zamieszkania jest deklaracja wyprowadzki bądź pozostania na jej obszarze. W sytuacji możliwości zamiany mieszkania bez ponoszenia żadnych dodatkowych kosztów, 43,80% nie chciałoby się donikąd wyprowadzać. Dokładnie taki sam odsetek mógłby przenieść się do innej, dowolnej dzielnicy Szczecina. Uciążliwości dnia codziennego związane z brakiem kanalizacji, niski standard techniczny budynków sprawiają, że przywiązanie do dzielnicy ustępuje względem praktycznym. Przyjmujemy hipotezę (wymagającą dalszych badań), że zaspokojenie minimalnego standardu zamieszkania jest czynnikiem istotniejszym niż sentyment lokalny. Przyczynkiem do badania poprawności tej hipotezy jest odpowiedź badanych na pytanie o dzielnicę, do której chcieliby się przeprowadzić (pytanie nr. 17), Najczęściej pojawiającą się odpowiedzią jest Śródmieście/Centrum. Pytanie to miało charakter hipotetyczny i dotyczyło idealnej sytuacji braku ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z przeprowadzką. Okazuje się, że badani są realistami: nie wybierają dzielnic prestiżowych w ich opinii (takich jak Pogodno, czy Gumieńce), ale dzielnice, w których poziom infrastruktury jest odpowiednio wysoki, natomiast koszty wynajmu nie przekraczają ich możliwości finansowych (np. Śródmieście czy Niebuszewo). Zsumowanie odpowiedzi „Os. Słoneczne” „Os. Bukowe”, „Os. Słoneczne” i „Prawobrzeże” (15,43%) wskazuje, że istnieje grupa mieszkańców, która ceni oddalenie od centrum (tak jak w przypadku własnej dzielnicy). Porównanie wskazań na dzielnicę osób najbogatszych i dzielnicę, do której chcieliby się przeprowadzić respondenci zawiera tabela poniżej.

⁷ W każdej kategorii można było wskazać więcej niż jedną dzielnicę

Dzielnica	Dzielnica, do której chcieliby przeprowadzić się respondenci (tylko deklarujący wyprowadzkę)*	Dzielnica zamieszkała przez najbogatszych Szczecinian**
Śródmieście/Centrum/Turzyn	23,08%	3,73%
Niebuszewo/Książąt Pomorskich/Os. Piastowskie	9,62%	0,62%
Pogodno	13,46%	34,78%
Pomorzany	5,77%	0,00%
Gumieńce	3,85%	18,63%
Warszewo	3,85%	8,70%
Osowo	3,85%	8,70%
Żelechowo	3,85%	0,00%
Prawobrzeże	7,69%	1,24%
Os. Bukowe	1,92%	0,62%
Os słoneczne	5,77%	0,00%
Obrzeża miasta	1,92%	1,24%
Gdziekolwiek	3,85%	0,00%
Inne	3,85%	3,11%
Nie wiem/trudno powiedzieć	3,85%	8,07%
Golecino/Goćław	0,00%	4,35%
Osiedla strzeżone	0,00%	0,62%
Mierzyn	0,00%	2,48%
Bezrzecze	0,00%	2,48%
Podjuchy	0,00%	0,62%
Gdziekolwiek, ale nie tutaj	3,85%	0,00%

Czerwonym kolorem zaznaczono największe różnice w odpowiedziach. Zakres porównywania odpowiedzi na oba pytania jest jednak ograniczony, ze względu na istotne różnice w badanych liczebnościach. *N=52; **N=120

4. Zobiektywizowana ocena warunków mieszkaniowych i jakości przestrzeni mieszkalnej

a. Obserwacja mieszkań i klatki schodowej

Warunki mieszkaniowe respondentów oceniono w toku obserwacji jako „przeciętne”. Ankieterzy wskazywali tak w przypadku 40% gospodarstw domowych. Około 17% gospodarstw prezentowało bardzo niski, a 23% prezentowało niski status materialny. Gospodarstwa domowe, o bardzo wysokim statusie materialnym należą do wyjątków. Należy zwrócić uwagę jednak na 27 gospodarstw o statusie wysokim. Pod tym względem wyróżnia się rejon X (ul. Światowida 49), gdzie gospodarstw tak ocenionych jest najwięcej. Jest to także rejon ze stosunkowo dużą liczbą pracujących i stosunkowo małą bezrobotnych.

Wyniki ze standaryzowanej obserwacji mieszkań pokazują, że respondenci dbają o wnętrze swoich mieszkań. Świadczy o tym niewielki procent bardzo zaniedbanych (5%) i zaniedbanych (10%) wnętrz. Ponad połowa, bo 59 ze 119 gospodarstw ocenionych zostało ocenione przez ankieterów jako bardzo zadbane (15%) i zadbane (38%). Około 32% stanowią mieszkania nie należące do żadnej z wyżej wymienionych grup (ani zadbane, ani zaniedbane).

Pozytywny obraz mieszkań zadbanych, kontrastuje ze zdewastowanymi i nieremontowanymi od lat klatkami schodowymi. W ogromnej większości przypadków (76%) oceniono stan klatki schodowej jako bardzo zły (30%) lub zły (46%). Z obserwacji

ankieterów wiemy, że piwnice są jeszcze bardziej zanieczyszczone. W każdym rejonie sytuacja wygląda podobnie. Żaden z nich nie wybija się pod względem stanu czystości klatki schodowej. Wizyty studyjne w badanym obszarze i obserwacje ankieterów wskazują na często istotny kontrast pomiędzy zadbanym wyremontowanym wnętrzem niektórych mieszkań i zdewastowaną przestrzenią klatki schodowej.

b. Liczba osób w gospodarstwie domowym i liczba osób na metr kwadratowy przestrzeni mieszkalnej

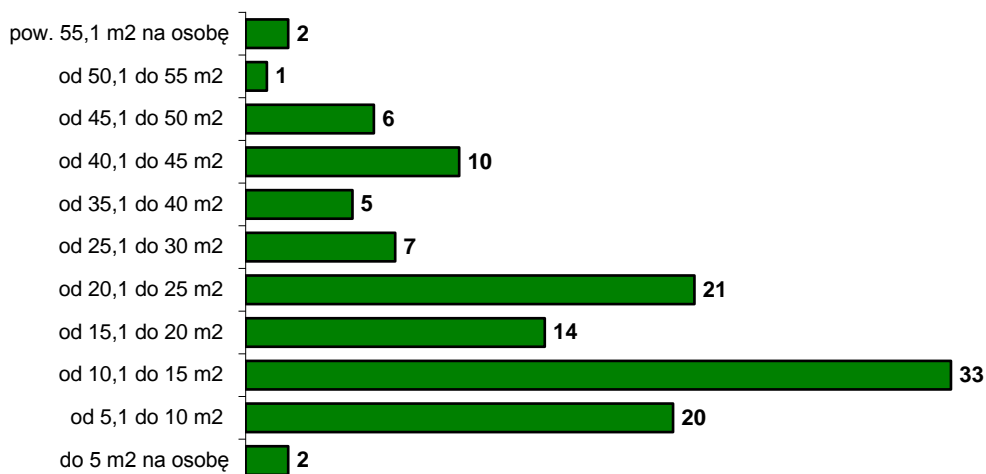
Wieloosobowe gospodarstwa domowe o liczbie powyżej 5 osób stwierdzono w 13% przypadków. Stosunkowo duży jest procent osób mieszkających samotnie (19%) oraz dwu- osobowych gospodarstw domowych (28%). Innymi słowy 57 przypadków na 119 to jedno lub dwu-osobowe gospodarstwa domowe. Najwięcej osób mieszkających samotnie jest w rejonach VIII, IX i XII. W badanych gospodarstwach domowych średnia liczba osób wynosi 2,88⁸.

Liczba osób w gospodarstwie domowym	Liczność	Procent	% skumulowany
1	23	18,70	18,70
2	34	27,64	46,34
3	26	21,14	67,48
4	23	18,70	86,18
5	10	8,13	94,31
6	3	2,44	96,75
7	2	1,63	98,37
8	1	0,81	99,19
Braki danych	1	0,81	100,00

N=123

Aby uzyskać dane na temat metrażu przypadającego na jedną osobę w gospodarstwie domowym, podzielono metraż każdego mieszkania (wg listy dostarczonej przez zleceniodawcę) przez deklarowaną liczbę osób w gospodarstwie domowym. Otrzymano następujący rozkład:

Liczba m2 przypadająca na osobę w gospodarstwie domowym (ilość mieszkań w poszcz. kategoriach)

N=121

⁸ Wg danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2002, przeciętna liczba os. w gospodarstwie domowym wynosi 2,84

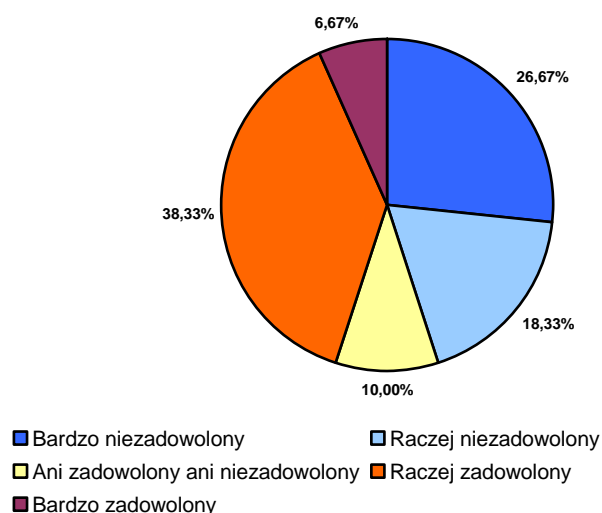
Średnia powierzchnia mieszkania przypadająca na osobę wyniosła 20,82 m². Wg Narodowego Spisu Powszechnego 2002 przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę wynosi 21 m², uzyskane wyniki są zatem niemal identyczne jak wskaźniki przeciętne dla kraju.

Natomiast przeciętna powierzchnia metrów kwadratowych mieszkania (45,33m²) jest niższa od średniej krajowej (68,3 m²).

5. Subiektywna ocena warunków mieszkaniowych

Respondenci mając do dyspozycji pięciostopniową skalę (1 - Bardzo niezadowolony, 2 - Raczej niezadowolony, 3 - Ani zadowolony ani niezadowolony, 4 - Raczej zadowolony, 5 - Bardzo zadowolony⁹) byli proszeni o określenie swojego ogólnego stopnia zadowolenia bądź niezadowolenia z warunków mieszkaniowych i ich nast. cech składowych: wysokości płaconego czynszu, metrażu mieszkania, jakości mieszkania, wyposażenia w urządzenia sanitarne, kosztów ogrzewania mieszkania. Wyliczona średnia uzyskanych wyników na porządkowej skali od 1 do 5 dla każdego z ocenianego aspektu, pokazuje, że najwyżej mieszkańcy oceniają metraż mieszkania (średnia ocena 3,15) a najniżej koszty ogrzewania (2,02).

Czy ogólnie biorąc, jest P. zadowolony/a ze swoich obecnych warunków mieszkaniowych?

N=121

Około 44% wszystkich ankietowanych wyraża swoje niezadowolenie z ogólnych warunków mieszkaniowych (26,67% % jest „bardzo-, a 18,33% „raczej niezadowolonych”) i niemal tyle samo badanych jest jednocześnie z tych warunków zadowolonych. Przyczyn takiego równomiernego podzielenia mieszkańców na zadowolonych i niezadowolonych szukać należy w odpowiedziach na kolejne pytania ankiety. Lokatorzy, dla których najważniejsze przy ocenie warunków mieszkaniowych były np. wysokość czynszu czy wielkość mieszkania lepiej oceniali te warunki niż osoby najbardziej zwracające uwagę na stan techniczny mieszkań czy dostępność urządzeń sanitarnych.

a. Wysokość płaconego czynszu

Interesujące jest, że wiele osób niezadowolonych z wysokości czynszu przyznaje, że obiektywnie (biorąc pod uwagę opłaty w innych regionach Szczecina) czynsz nie jest

⁹ W zestawieniu pominięto kategorię: Trudno powiedzieć

wysoki, jednakże ich zdaniem i tak jest zbyt duży w stosunku do warunków w jakich mieszkają.

b. Metraż mieszkania

Blisko połowa badanych (około 49%) jest zadowolona z wielkości swoich mieszkań, zaś przeciwnego zdania jest około 36%. Różnice w poziomie zadowolenia w tym przypadku wynikają najczęściej z metrażu mieszkania, ilości osób w nim mieszkających oraz wielkości wcześniej zamieszkiwanego lokalu.

c. Standard techniczny (jakość) mieszkania

W wyniku obserwacji mieszkań, a także wywiadów przeprowadzonych z mieszkańcami okazało się, że istotnym problemem w kontekście dalszych działań w ramach programu rewitalizacji są samodzielne usprawnienia w lokalach. Lokatorzy montują własnym nakładem łazienki a nawet toalety.

Wykonanie remontu w mieszkaniu lokatorzy traktują jako nakład finansowy, wartość zainwestowaną w mieszkanie. Podnoszenie standardu mieszkań na własny rachunek (w sytuacji braku remontów mieszkań ze strony ZBiLK) jest czynnikiem obniżającym zadowolenie z funkcjonowania administracji i zwiększającym poczucie bycia pozostawianym samemu sobie.

Niewiele ponad połowa źle ocenia standard techniczny swoich mieszkań, aż co trzeci jest bardzo niezadowolony z jakości mieszkania. Lokatorzy narzekają, że mieszkania podobnie jak całe budynki i klatki schodowe są zaniedbane i zniszczone, niejednokrotnie duża wilgoć w nich panująca przyczynia się do zagrzybienia lokali. Ponad jedna czwarta pytanych jest co prawda zadowolona ze standardu mieszkań, zadowolenie to wynika jednak najczęściej z efektów własnej pracy i wkładu finansowego respondentów, które ci włożyli do odnowienia i wyremontowania mieszkań. Grupa „zadowolonych”, określając stan swoich mieszkań sprzed remontu także twierdziła, że był on bardzo niski.

d. Wyposażenie w urządzenia sanitarne

Aż blisko 60% (w tym około 40% bardzo) jest tu niezadowolonych, a tylko około 1/3 ma przeciwne zdanie. Podobnie także jak w przypadku poprzedniego wyboru, wielu zadowolonych z tego aspektu podkreśla, że sami zadbali (często bez wiedzy czy zgody administracji) o to, by mieć np. toaletę w mieszkaniu.

e. Koszty ogrzewania mieszkania

Z tego aspektu jest zdecydowanie najwięcej niezadowolonych (aż 40,83% bardzo i 33,33% umiarkowanie – w sumie 72%); średni wskaźnik dla tej kategorii osiągnął zaledwie 2,02 (w skali od 1 do 5). Koszty ogrzewania z pewnością podnosi zły stan techniczny budynków – brak tynku, nieszczelne okna lub brak szyb w oknach na klatkach schodowych. Wysokie koszty eksploatacji mieszkań o niskim standardzie sprawiają, że część mieszkańców woli przenieść się do mieszkań o nieznacznie droższym czynszu, ale niższych kosztach eksploatacji.

IV. Przestrzeń dzielnicy Gołęcino/Goław w doświadczeniu codziennym mieszkańców. Wnioski z analizy danych fotograficznych¹⁰

Obok wywiadów kwestionariuszowych oraz dostępnych danych urzędowych w badaniu zastosowana została, jako metoda uzupełniająca, analiza danych fotograficznych. Metoda ta pozwala zarejestrować, a następnie poddać analizie większość elementów otoczenia przyrodniczego oraz architektonicznego, które składają się na przestrzenne warunki funkcjonowania badanej społeczności. Podczas trwania prac terenowych zostało wykonanych ponad 300 fotogramów rejestrujących poddające się obserwacji zewnętrznej, elementy dzielnicy, takie jak: budynki, podwórza oraz sposób ich zagospodarowania, ogrody działkowe, parki i tereny zielone, instytucje użytku publicznego oraz – na co zwrócono szczególną uwagę – brzeg Odry.

Społeczności lokalne, na gruncie świadomości społecznej, definiują użytkowaną przez siebie przestrzeń i wykorzystują ją zgodnie z tymi definicjami. Dlatego w badaniu położono szczególny nacisk na spontaniczne, czyli nie opracowane przez planistów sposoby wykorzystania poszczególnych elementów przestrzeni przez funkcjonującą w jej obrębie społeczność. Osobną kwestią, której analiza możliwa była dzięki zebrany danym jest estetyka opisywanej dzielnicy oraz symboliczny wymiar funkcjonowania ludzi w jej przestrzeni.

Analiza fotogramów zawiera nie tylko informacje wynikające bezpośrednio z ich treści, ale także opinie wyrażane przez mieszkańców. Bardzo często reagowali oni niezwykle żywiołowo na obecność badacza, opowiadając o nurtujących ich problemach związanych z fotografowanymi obiektami, lub wręcz wskazując kolejne, warte ich zdaniem udokumentowania.

1. Ulice

Analizowany obszar położony jest wokół ul. Światowida (od budynku starej olejarni) do skrzyżowania z ul. Kolską. Nawierzchnia głównej ulicy jest mieszana, głównie asfaltowa, z elementami bruku. Środkiem poprowadzone zostały dwa tory tramwajowe obudowane płytami betonowymi (fot. 1, 3) Taka struktura jezdni, przy dużym obciążeniu ruchem kołowym oraz prawdopodobnie rzadkich remontach narażona jest na częste uszkodzenia. Nierówności, uskoki i dziury w powierzchni jezdni obserwować można niemal na całej długości opisywanego odcinka (fot. 2). Oznakowanie poziome drogi widoczne jest mniej więcej do połowy badanego odcinka, następnie na jezdni brak jest oznaczeń (fot.3).

Boczne ulice w początkowym odcinku (ul. Ziemowita, ul. Strzałowska) znajdują się w stosunkowo dobrym stanie (fot. 7, 8). Pozostałe są z reguły zaniedbane (ul. Grobla, ul Kolska, fot. 5, 6), brukowana lub asfaltowa nawierzchnia jest w wielu miejscach uszkodzona, często w sposób znaczny lub, jak na części ul. Koszalińskiej jest jej całkowity brak (fot.4).

2. Ruch kołowy i komunikacja

Po głównej ulicy odbywa się ruch tramwajów linii 6 oraz tych, które dojeżdżają do zajezdni, która znajduje się w początkowej części opisywanego obszaru. Również w początkowej części znajduje się przystanek autobusowy linii 53 oraz 523 i 525 (fot. 21). Podczas badania, kilkakrotnie mieszkańcy zwracali uwagę, że podczas mrozów zimowych często pękające tory tramwajowe, powodują kłopoty komunikacyjne.

¹⁰ W nawiasach znajdują się odniesienia do konkretnych fotografii, które zostały załączone do pełnej wersji raportu. Wersja internetowa opracowania została z powodów technicznych (objętość zdjęć) ograniczona do kilkunastu fotogramów do ściągnięcia w oddzielnych plikach.

Kolejnym elementem specyficznym oraz głównym problemem zgłaszanym przez mieszkańców jest intensywny ruch samochodów ciężarowych o dużej ładowności. Ulica Światowida jest jedną z trzech dróg łączących Szczecin z Policami oraz główną trasą dojazdową do zakładów papierniczych w Skolwinie oraz Huty Szczecin. Ruch ten powoduje duże natężenie hałasu oraz drgań, które są odczuwalne nie tylko dla przechodniów, ale – jak wynika z wypowiedzi mieszkańców – także dla osób przebywających w domach zlokalizowanych nawet kilkadziesiąt metrów od ulicy.

Na wielu zdjęciach zarejestrowane zostały samochody ciężarowe jeżdżące tamtędy, w opinii mieszkańców, „nielegalnie” (fot. 10, 11, 12). Ten intensywny ruch komunikacyjny w głównym ciągu ulicy oraz brak ciągłości zabudowy wpływa destrukcyjnie na funkcje ulicy jako przestrzeni publicznej dla lokalnej społeczności, która jest zmuszona przenosić swoją aktywność w inne rejony. Powstaje w ten sposób wiele mikroprzestrzeni publicznych, lecz brak jest centralnego punktu w dzielnicy. Te mikroprzestrzenie to niektóre podwórza, park, dawny dworzec kolejowy oraz miejsca na nabrzeżu (m. in. fot. 45, 46, 47, 48).

Wycofanie się mieszkańców do owych mikroprzestrzeni powoduje niejednokrotnie zmianę ich dotychczasowych funkcji. Przykładem jest zawłaszczenie dziecięcego placu zabaw w parku naprzeciwko stacji paliw PKN Orlen przez grupy pijące alkohol (fot.29). W konsekwencji, dzieci muszą szukać innych miejsc do zabawy.

Przestrzeń na ulicy i chodnikach przy głównym ciągu komunikacyjnym jest wykorzystywana przez dorastającą młodzież, która grupami przesiaduje na przystankach tramwajowych. Przestrzeń ta, opuszczona przez starszych mieszkańców dzielnicy, małe dzieci oraz matki z dziećmi, przy jednoczesnej intensywnej komunikacji (tramwaje, samochody osobowe oraz ciężarowe) jest dla młodzieży szczególnie interesująca ze względu na występujący tam brak kontroli społecznej, która miałaby moc narzucania określonych form zachowań (fot.49, 50).

W wielu miejscach głównego ciągu ulicy, chodnik jest zbyt wąski, a jego szerokość miejscami nie przekracza 0,5 m. (fot. 51, 2). Było to często podnoszone przez przygodnie spotkanych mieszkańców podczas zbierania materiału fotograficznego.

3. Mała architektura

Ulice wyposażone są w pewną liczbę betonowych śmietników, na podwórkach oraz w bramach często spotkać można duże pojemniki na śmieci, jednakże istnieje widoczny problem z regularnym ich opróżnianiem, oraz wywozem śmieci wielkogabarytowych (m. in. fot. 13, 14, 15, 16, 17, 19).

W dzielnicy jest bardzo niewielka liczba pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, jeden z niewielu pojemników na makulaturę znajduje się w podwórzu przy ul. Ziemowita (fot. 18)

Jedynie trzy przystanki komunikacji miejskiej wyposażone są w ławkę i wiatę (fot.20, 21, 24), reszta oznaczona jest wyłącznie słupkiem informacyjnym i pozbawiona jakiegokolwiek dodatkowej infrastruktury (fot. 22, 23).

Na przeciwko stacji paliw (fot. 9) znajduje się, wyposażony w ławki oraz drewniane konstrukcje dla zabaw dziecięcych, park (fot. 25, 26, 27, 28). Jest to jednak jedyne takie miejsce, jego zawłaszczenie przez pijących alkohol (fot. 29), powoduje, że staje się ono praktycznie niedostępne dla pozostałych mieszkańców dzielnicy, przez co zmuszeni są oni szukać innych miejsc do relaksu. Najczęściej są to podwórza lub ogródki działkowe (fot. 30, 31). W trzech miejscach znajdują się urządzenia służące do zabaw dla dzieci, jednakże realnie dostępne wydają się być jedynie te, znajdujące się na terenie przedszkola nr 47, przy ul. Koszalińskiej (fot. 32, 33).

Brak ciągłości głównego ciągu komunikacyjnego podkreśla także obecność instytucji praktycznie niedostępnych dla lokalnej społeczności, hotelu i restauracji Jachtowa, przystani jachtowej, siedziby Urzędu Morskiego oraz Regionalnej Izby Obrachunkowej (fot. 34 – 36).

Do dyspozycji mieszkańców znajdują się dwa dzikie boiska piłkarskie oraz jedno, specjalnie do tego celu przygotowane na terenie przy Urzędzie Morskim (fot. 37 – 39).

4. Budynki i podwórza

W zabudowie dzielnicy dominują poniemieckie dwu i trzypiętrowe kamienice (fot. 5, 41, 60, 61) oraz równie stare domy wolno stojące (fot. 62, 63). Wyjątkami są nieliczne, nowsze domy należące do prywatnych właścicieli, przykładem jest tu zabudowa końcowego odcinka ul. Koszalińskiej (fot. 59). Wiele budynków jest mocno zniszczonych i częściowo opuszczonych, w kilku przypadkach tylko ich część jest nadal zamieszkiwana (fot. 125 - 127).

W zabudowę dzielnicy wkomponowane są także poniemieckie bunkry, które w istotny sposób określają specyfikę architektoniczną gołęcińskiego krajobrazu (90, 147, 148). Jeden z nich zlokalizowany jest nawet w głównym ciągu budynków przy ul. Światowida (fot. 120) i mieści obecnie skup złomu i metali kolorowych.

Taka zabudowa, przy jednoczesnej silnie zaznaczonej obecności obiektów praktycznie dla mieszkańców niedostępnych, stosunkowo rozległych obszarowo zespołów ogródków działkowych oraz wielu miejscach stanowiących nieużytki, przyczynia się do rozbicia struktury przestrzeni społecznej w dzielnicy. W tej sytuacji wzrasta znaczenie roli pełnionej przez bramy i klatki schodowe (fot. 64, 65, 66, 41).

Należy w tym miejscu wskazać na nieczynną stację kolejową oraz wiadukt nad ulicą Koszalińską. Jest to jedyny powszechnie dostępny, zadaszony obiekt w całej dzielnicy i tutaj często skupia się towarzyskie życie dzielnicy. Jest to również miejsce bardzo zaniedbane i w opinii okolicznych mieszkańców najbardziej niebezpieczne (fot. 114 – 117, oraz załączniki B i C).

Kolejną specyficzną cechą Gołęcina są sposoby wykorzystywania podwórz przez mieszkańców kamienic. Analizując materiał fotograficzny natychmiast rzucają się w oczy toalety, rzędy komórek, sznury z suszącą się wypraną odzieżą oraz składowane tam stare meble czy samochody – rzeczy te są w istocie odpadami wielkogabarytowymi, z którymi mieszkańcy najwyraźniej nie potrafią sobie poradzić (fot. 68, 69, 19). Komórki i garaże, niemal na wszystkich podwórkach zajmują dużą część powierzchni, często są one zaniedbane i zniszczone w stopniu uniemożliwiającym ich eksploatację (fot. 70, 72, 74 – 77). W wielu przypadkach, komórki zostały zbudowane bez żadnego odniesienia do projektu, najprawdopodobniej przez samych mieszkańców. Świadczy o tym jakość wykonania oraz rodzaj użytych materiałów (fot. 67, 79). Wiele podwórz zabudowanych jest garażami, które znacząco ograniczają przestrzeń (fot. 77, 78). Dodatkowo, w całej dzielnicy znajduje się kilka kompleksów garażowych, umiejscowionych w lukach pomiędzy budynkami przy głównej ulicy (fot. 80).

Obok garażowania i parkowania pojazdów (fot.70) oraz suszenia wypranej odzieży (fot.71, 72), na podwórzach zaobserwować można wiele przykładów gospodarczego użytkowania przestrzeni. Należą do nich ogródki warzywne (fot. 58) oraz warsztaty i składy złomu (fot. 67). Na niektórych podwórzach hodowane są gołębie (fot. 73).

Wszystkie te przykłady pokazują silną tendencję do kolonizowania przestrzeni podwórzowej przez poszczególnych mieszkańców, którzy groząc, czy po prostu zagrając poszczególne jej fragmenty, czynią ją praktycznie niedostępną dla innych. Dodatkowym wskaźnikiem tej sytuacji jest brak jakichkolwiek instalacji rekreacyjnych czy użytkowych (poza śmietnikami) przeznaczonych dla całych, zamieszkujących konkretne budynki wspólnot. Można powiedzieć, że podwórza kamienic w opisywanej dzielnicy nie są miejscami wypoczynku i rekreacji, lecz stanowią swoiste korytarze pomiędzy piwnicami a komórkami, użytkowanymi przez poszczególnych mieszkańców.

5. Tereny zielone i nieużytki

Opisywany wcześniej park jest jedynym terenem zielonym o zaplanowanej funkcji rekreacyjnej. Jest stosunkowo czysty i zadbane, są tam ławeczki, piaskownica oraz drewniany plac zabaw dla dzieci. Park porastają stare drzewa, a trawa jest regularnie koszona. Bezpośrednio za nim znajduje się ogólnie dostępny brzeg Odry z pozostałościami po betonowym nabrzeżu (fot. 81).

Inną formę zagospodarowanej zieleni stanowią ogródki działkowe. Są one skupione między innymi w kompleksie Pracowniczych Ogródków Działkowych im. Pokoju (fot. 53). Drugi kompleks ogródków działkowych (P.O.D. im. B.Chrobrego) znajduje się na końcu ul. Koszalińskiej (fot. 52). Ogródki te, stanowią istotny element wizerunku dzielnicy, w większości są zadbane, a użytkujący je ludzie spędzają w nich dużo czasu. Trudno jest jednak powiedzieć, jaki odsetek działkowców stanowią mieszkańcy innych części Szczecina.

Z ogródkami działkowymi związany jest kolejny istotny, sygnalizowany przez mieszkańców, problem – nielegalne budownictwo oraz zasiedlanie działek. Zdjęcia nr 54, 55, 56, 57 dokumentują budynki, które zdaniem mieszkańców, budowane były przez działkowców niezgodnie z prawem budowlanym, a brak podstawowej infrastruktury, a szczególnie kanalizacji, powoduje uciążliwy dla całej okolicy zapach, wydobywający się z celowo rozszczelnianych szamb. Problem ten szczególnie mocno akcentowali mieszkańcy ul. Koszalińskiej, gdzie oprócz ogródków skupionych w P.O.D. im. B.Chrobrego, zamieszkałe są również altany przylegające bezpośrednio do ulicy (fot. 84, 124).

Poza wymienionymi powyżej kompleksami ogródków działkowych w wielu miejscach mieszkańcy uprawiają kwiaty i warzywa. Trudno jest stwierdzić czy te, pojedyncze ogródki działkowe są legalne czy też są formą spontanicznego zawłaszczania przestrzeni. Mieszczą się one najczęściej na podwórzach oraz pomiędzy budynkami, w miejscach nieistniejących domów. Takie „plomby” wykorzystane na działki, często przylegają bezpośrednio do głównej ulicy (fot. 44, 58).

Opisywany teren można z pewnością zaliczyć do najbardziej zielonych fragmentów Szczecina. Niestety w większości nie jest to zieleń planowo nasadzona w ściśle do tego przeznaczonych miejscach. Często jest to roślinność, dziko zarastająca niezagospodarowane miejsca po zburzonych budynkach (fot. 83), czy niewykorzystywanych terenach poprzemysłowych. Fotogramy dokumentują zarastające ruiny oraz tereny wcześniej wykorzystywane przez zakłady przemysłowe (fot. 82, 85, 86, 87, 147).

Spacerując ulicami dzielnicy odnosi się wrażenie, iż zieleń „zalewa” przestrzeń miejską, omijając wyłącznie niektóre miejsca, skala tego zjawiska jest tak duża, że można pokusić się o stwierdzenie, iż dzielnica „zarasta”. Wrażenie to potęgowane jest dodatkowo przez bliską obecność rzeki, której brzegom również brak jest regulacji i zagospodarowania, pomijając oczywiście nielegalnie budowane przez mieszkańców pomosty wędkarskie oraz hangary do przechowywania łodzi.

6. Nabrzeże

Gołecin na całej swojej długości przylega do brzegów Odry. Odległość pomiędzy osią ulicy Światowida a linią brzegową często nie przekracza 70 metrów, co powoduje, iż nabrzeże staje się szczególnie ważne dla życia dzielnicy. Można zaobserwować cztery główne typy zagospodarowania nabrzeża:

- przemysłowe, ogrodzone i niedostępne dla mieszkańców (fot. 88, 89),
- sportowe i prywatne, także ogrodzone i niedostępne dla mieszkańców (fot. 36),
- rekreacyjne, dzikie pomosty wędkarskie, oraz rzędy hangarów do przechowywania łodzi (fot. 148 - 93),
- publiczne – niezagospodarowane, dzikie plaże (fot. 47, 94 96).

Nabrzeże porasta bujna roślinność, w tym stare drzewa, których jest stosunkowo wiele w całej dzielnicy (fot. 97 – 99). Wszędzie widoczne są pozostałości betonowego nabrzeża oraz lżejszych konstrukcji, dziko budowanych przez wędkarzy (fot. 100 – 103). Umocnienia brzegu, rampy, pomosty i hangary dla łodzi wędkarskich, budowane indywidualnie i z różnych materiałów nie tworzą spójnej całości (fot. 104). Ta dowolność i niekontrolowane, pozainstytucjonalne tworzenie infrastruktury nabrzeża ma swoje konsekwencje, cały teren jest brudny i zaśmiecony (fot. 102, 105, 106). Brak jest pojemników na śmieci. Dodatkowym elementem szpecącym krajobraz jest znajdujące się w Odrze, na tyłach parku, ujście kolektora kanalizacyjnego. Wydobywają się z niego ścieki o charakterystycznym zapachu i barwie (fot. 107, 108). Pomimo tego, zielone, niezagospodarowane części nabrzeża wykorzystywane są rekreacyjnie. Jest to tradycyjne miejsce wypoczynku, spożywania alkoholu, a nawet kąpeli (fot. 96, 109 – 113).

W rozmowach, mieszkańcy bardzo mocno podkreślali potrzebę rewitalizacji i zagospodarowania brzegów Odry, tak, by lepiej pełniły one funkcje rekreacyjne.

7. Szata graficzna

Istotnym wymiarem analizy jest symboliczne opanowanie dzielnicy przez jej mieszkańców oraz inne podmioty funkcjonujące w jej przestrzeni. Charakterystyczny jest tu całkowity brak wielkoformatowych reklam wizualnych. Występują wyłącznie, w większości amatorskie, szyldy (fot. 119, 121, 123) i napisy na murach (fot. 120) oraz tablice informacyjne instytucji publicznych (fot. 122, 131). Wiele z nich dotyczy, od dawna zamkniętych sklepów oraz zakładów usługowych (fot. 128 – 130). Jedyna reklama świetlna należy do stacji paliw PKN Orlen.

W dzielnicy brak jest miejsc, w których wisiłyby informacje ważne dla mieszkańców, nie spotyka się plakatów reklamujących wydarzenia kulturalne. W ostatnim tygodniu sierpnia nie można było dostrzec ani jednego plakatu zwiastującego zbliżające się wybory.

Charakterystycznym zjawiskiem jest fragmentaryczne odnawianie elewacji i fasad budynków przez funkcjonujące sklepy i zakłady usługowe (fot. 132, 43).

Graffiti i napisy na murach w swej ilości oraz charakterze przypominają raczej wieś niż dzielnicę dużego miasta. Ich treść jest zazwyczaj wulgarna i ogranicza się do prostych komunikatów, w których dominują inwektywy, nazwy zespołów muzycznych oraz szczecińskiej drużyny piłkarskiej. Na całym badanym obszarze naliczyć można niewiele ponad dziesięć nieudolnych w formie i treści malowideł (fot. 133 – 143). Każde z nich można bezdyskusyjnie nazwać aktem wandalizmu.

Chaos estetyczny oraz specyficzny brak wykorzystania wizualnych kanałów informacyjnych, sprawia, że lokalna społeczność praktycznie nie funkcjonuje w wymiarze miejskiej symboliki obrazu i słowa.

8. Estetyka

W opisywanej dzielnicy brak jest ciągłej, zwartej oraz spójnej estetycznie zabudowy wokół linii głównej ulicy. Dominuje kolor szary oraz brud, przechodzień odbiera intensywne wrażenie zaniedbania. Przy głównym ciągu komunikacyjnym dominują budynki z gołymi ścianami, bądź z widocznie uszkodzonym tynkiem (fot. 40, 41, 42, 43). W wielu miejscach stoją całkowicie lub częściowo opuszczone i zrujnowane domy. Zniszczone witryny dawno zamkniętych sklepów i zakładów usługowych wywołują wrażenie, że dzielnica jest przestrzenią „niczyją”, w której brak jest kontroli, więc nasilają się – szczególnie u obcych – obawy o bezpieczeństwo.

Główny ciąg komunikacyjny bardziej przypomina trasę przelotową niż ulicę miejską. Wrażenie to potęgują przejeżdżające często samochody ciężarowe.

Ogrodzenia posesji są w wielu miejscach uszkodzone. Z główną ulicą sąsiadują ogrodzone betonowymi płotami, opuszczone tereny przemysłowe. Między domami, w

wielu miejscach znajdują się luki, wykorzystane gdzieś jako działki owocowo – warzywne (fot. 44). Wszystko to tworzy mozaikę estetyczną, w której zadbane, kwitnące ogrody działkowe sąsiadują z ruinami.

W dzielnicy daje się wyraźnie oddzielić dwie części, z których bliższa centrum Szczecina jest wyraźnie bardziej miejska. Budynek charakteryzują się tu znacząco wyższym standardem estetycznym, jest stacja benzynowa, poczta i zajezdnia tramwajowa. Strefa ta kończy się mniej więcej na wysokości skrzyżowania z ul. Strzałowską, następnie zaczyna się obszar zdominowany przez tereny przemysłowe, ruiny oraz niedostępne dla mieszkańców instytucje. Rezultatem tego jest widoczna izolacja mieszkańców dalszych ulic (ul. Koszalińska, ul. Kolska i ul. Grobla).

Na badanym obszarze brak jest zabytków czy pomników lub innych widocznych i zadbanych miejsc kultu. Jedynym tego typu obiektem jest kamień wmurowany przy przedszkolu na skrzyżowaniu ul. Koszalińskiej i Światowida (fot. 144).

Dzielnica posiada jednakże wiele atutów, do których bez wątpienia należą niewykorzystywane przemysłowo fragmenty nabrzeża oraz interesujące, pagórkowate ukształtowanie terenu. Wiele ciekawych architektonicznie i nadających się do odrestaurowania budynków. Dwie nieczynne, ale charakterystyczne dla Szczecina pompy wodne (fot. 145, 146) oraz infrastruktura turystyczna istniejąca przy przystani jachtowej.

V. Struktura potrzeb mieszkańców i oczekiwań wobec procesu rewitalizacji

1. Infrastruktura dzielnicy a zaspokajanie potrzeb mieszkańców

Uboga w infrastrukturę handlowo-usługową, pozbawiona dostępu do wielu instytucji użyteczności publicznej dzielnica nie spełnia wszystkich potrzeb mieszkańców, którzy muszą je zaspokajać w innych częściach miasta. Ankietowani pytani byli o to, jak często jeżdżą do centrum miasta, przy czym podróże te nie mogły dotyczyć pracy i/lub studiów. Spośród odpowiadających niewiele ponad 70% deklaruje, że korzysta z centrum miasta, co najmniej raz w tygodniu i częściej. Jest to odsetek wysoki, zwłaszcza przy uwzględnieniu struktury wiekowej badanych najemców/współmałżonków (znaczący udział ludzi starszych – 39% powyżej 55 roku życia). Dzielnica zamieszkania nie spełnia wszystkich potrzeb mieszkańców, które muszą być zaspokajane w innych miejscach.

Mieszkańcy deklarują, że najchętniej zakupy robią w małych sklepach w dzielnicy zamieszkania (ok. 65% w obu kategoriach). Blisko 35% spośród robiących zakupy artykułów pierwszej potrzeby, robi je poza dzielnicą zamieszkania.

2. Oczekiwania wobec rewitalizacji – co trzeba zmienić w dzielnicy?

Mieszkańcy mieli za zadanie wskazać elementy, które należałoby zmienić bądź ulepszyć, aby poprawić stan oraz jakość funkcjonowania dzielnicy. Pytanie miało charakter otwarty, istniała możliwość udzielania nie jednej, ale kilku odpowiedzi. W toku analizy przy większej liczbie odpowiedzi brano pod uwagę 3 pierwsze, w kolejności wymieniania przez respondenta.

Co trzeba zmienić w dzielnicy?*	% wskazań	n wskazań	% odpowiadających*
Odnowić budynki	27,07	49	42,61
Wybudować place zabaw, boiska	14,92	27	23,48
Przeprowadzić remonty ulic/nawierzchni	11,05	20	17,39
Stworzyć nowe parki	8,84	16	13,91
Wybudować nowe, zburzyć stare budynki	7,73	14	12,17
Zagospodarować/uporządkować brzeg Odry	7,73	14	12,17
Stworzyć instytucje dla młodzieży	4,42	8	6,96
Podwyższyć standard mieszkań (toalety, łazienki)	3,31	6	5,22
Zwiększyć nakłady inwestycyjne (ogólnie), zainteresowanie miasta	2,76	5	4,35
Nic nie zmieniać	2,21	4	3,48
Zmienić wszystko	2,21	4	3,48
Zadbać o czystość dzielnicy, budynków	2,21	4	3,48
Wprowadzić nowe oświetlenie ulic	1,66	3	2,61
Poprawić bezpieczeństwo	1,66	3	2,61
Stworzyć miejsca rozrywek, pub, dyskotekę	1,66	3	2,61
Stworzyć miejsca pracy	0,55	1	0,87
Razem	100,00	181	

*Pytanie brzmiało: "Władze miasta są odpowiedzialne za stan dzielnic Szczecina. Gdyby został/a P. poproszony/a o wskazanie tych elementów, które należy w P. dzielnicy ulepszyć, czy odnowić, to na jakie elementy by P. wskazał/a?"
N=114, N wskazań=181, procenty odpowiadających nie sumują się - można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Najwięcej ankietowanych stwierdza, że tym, co należałoby zmienić, jest stan techniczny budynków. W pytaniu zadawanym w kwestionariuszu akcent położony był na odnowę, stąd jako przedmiot działań renowacyjnych wymieniana jest najczęściej (27,07% ogólnej liczby wskazań) zabudowa mieszkaniowa. Remont budynków w opinii

lokatorów powinien wiązać się również z inwestycjami takimi jak doprowadzenie kanalizacji.

Brak miejsc rekreacji i zorganizowanego wypoczynku jest dla mieszkańców bardzo istotny: 14,92% wskazań dotyczy postulatu wybudowania boisk, placów zabaw, 8,84% parków, 4,42% instytucji dla młodzieży (świetlic środowiskowych, klubów), co daje razem blisko 30% ogólnej liczby wskazań. Ważną też kwestią - wymienioną przez około 17% badanych - jest jakość i bezpieczeństwo na ulicy. Trasa do Polic, która biegnie wzdłuż całej dzielnicy, jest bardzo ruchliwa. Hałas, brak odpowiedniej liczby przejść dla pieszych, miejscami zbyt wąskie chodniki, aby można było nimi poruszać się na przykład z wózkiem dziecięcym, sprawia, że mieszkańcy postrzegają stan techniczny ulicy jako poważny problem

Odpowiedzi respondentów na pytanie o pożądane kierunki odnowy dzielnicy można ująć w trzech głównych kategoriach postaw: a) zachowania istniejącego stanu rzeczy, b) odnowy/renowacji przy zachowaniu charakteru dzielnicy, c) całkowitej zmiany przestrzeni/infrastruktury dzielnicy. Tak pogrupowane wskazania przedstawiają się następująco:

Postawa	Kategorie odpowiedzi	% wskazań
Całkowite zachowanie przestrzeni/infrastruktury	<i>Nic nie zmieniać</i>	2,21
	<i>razem:</i>	2,21
Odnowa i zachowanie większości starych elementów przestrzeni/infrastruktury	<i>Odnowić budynki</i>	27,07
	<i>Zadbać o czystość dzielnicy, budynków</i>	2,21
	<i>Przeprowadzić remonty ulic/nawierzchni</i>	11,05
	<i>Podwyższyć standard mieszkań (toalety, łazienki)</i>	3,31
	<i>razem:</i>	43,65
Zmiana i pojawienie się nowych elementów przestrzeni/infrastruktury	<i>Wybudować nowe, zburzyć stare</i>	7,73
	<i>Zmienić wszystko</i>	2,21
	<i>Wybudować place zabaw, boiska</i>	14,92
	<i>Wprowadzić nowe oświetlenie ulic</i>	1,66
	<i>Stworzyć nowe parki</i>	8,84
	<i>Stworzyć instytucje dla młodzieży</i>	4,42
	<i>Stworzyć miejsca rozrywek, pub, dyskotekę</i>	1,66
	<i>Zagospodarować/uporządkować brzeg Odry</i>	7,73
	<i>razem:</i>	49,17

Pominięto w zestawieniu kategorie nie odnoszące się do przestrzeni/infrastruktury usługowej, handlowej czy oświatowej dzielnicy, tak więc procenty nie sumują się do 100.

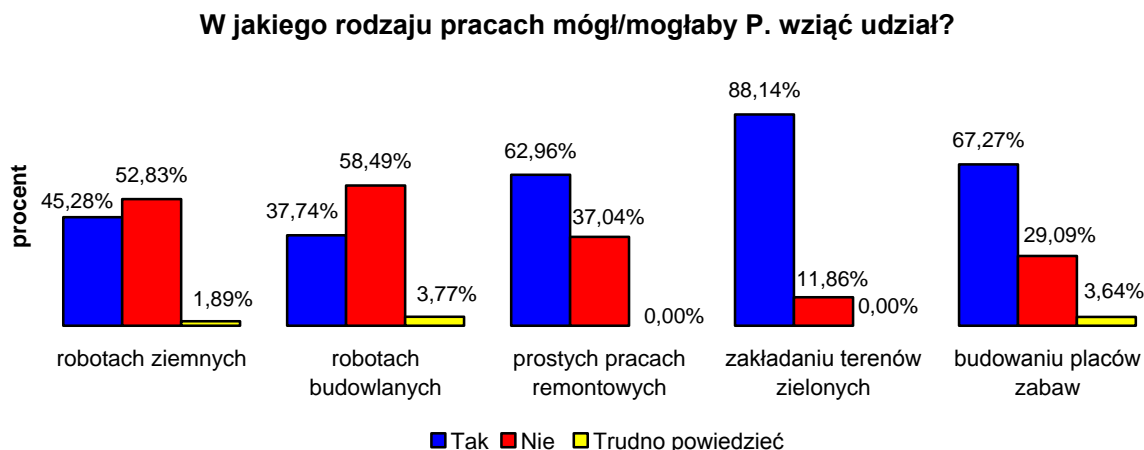
Z powyższego zestawienia wynika, że głosy chcących wyraźnych zmian w dzielnicy są tak samo liczne jak głosy chcących zmian umiarkowanych. **Dla realizatorów projektu rewitalizacyjnego istotne jest, że jedynie 3,48% respondentów nie chce żadnych zmian w dzielnicy.**

Ci, którzy twierdząco odpowiadali na pytanie o możliwą wyprowadzkę z dzielnicy¹¹ (blisko połowa respondentów), proszeni byli o wskazanie, co musiałoby się zmienić, żeby nie chcieli się z niej wyprowadzać. Najczęściej pojawiające się odpowiedzi to: podwyższenie standardu mieszkań (21,43%), odnowienie budynków (20,24%), oraz poprawa bezpieczeństwa w dzielnicy (11,90%).

¹¹ Pytanie nr 15: „Proszę powiedzieć, gdyby miał/a P. możliwość zamiany mieszkania bez ponoszenia kosztów dodatkowych, to chciał/a/by P. się przeprowadzić do: Innej miejscowości, Innej dzielnicy Szczecina, Nigdzie(Chciał(a)bym mieszkać tu, gdzie obecnie)”

3. Deklaracja uczestnictwa w pracach na rzecz rewitalizacji

Mieszkańcy byli zapytani także o gotowość wzięcia udziału w pracach rewitalizacyjnych. Na pytanie: „Gdyby miasto zdecydowało się odnowić np. parki, tereny zielone w państwa dzielnicy, to czy by/a/by P. zainteresowany/a zatrudnieniem przy takich pracach?”, ponad 58% odpowiedziało twierdząco. Osoby te, były w dalszej kolejności poproszone o wskazanie, w jakiego rodzaju pracach mogłyby wziąć udział. Przy zastrzeżeniu ankierów, że odpowiedź nie ma charakteru wiążącego, pytano kolejno o udział w: robotach ziemnych, robotach budowlanych, prostych pracach remontowych, zakładaniu terenów zielonych, budowaniu placów zabaw. Wykres struktury odpowiedzi na te pytania przedstawia się następująco:

(N=58. Na to pytanie odpowiadali tylko ci, którzy zadeklarowali udział w pracach na rzecz rewitalizacji)

Zakładanie terenów zielonych i budowanie placów zabaw to kategorie prac, w których mieszkańcy najchętniej wzięliby udział. Nie wymagają one specjalnych kwalifikacji, związane są ponadto z istotnymi dla mieszkańców dzielnicy problemami. 61,62% (wszystkich) ankietowanych uważa, że wysokość wynagrodzenia za wymienione wyżej kategorie prac powinna zawierać się w przedziale od 500 do 999 PLN.

4. Obawa przed rozbiórką mieszkań i budynków

W trakcie przeprowadzania wywiadów respondenci niejednokrotnie zgłaszali, że wręcz czekają na remont i rozbiórkę ich kamienic. Obawy zespołu badawczego, że rozbiórka mieszkań będzie tematem drażliwym, okazały się nietrafione. O rozbiórce mieszkańcy mówili chętnie: wśród głównych poruszanych wątków należy wymienić kwestię długiego oczekiwania na remont (rewitalizację) zabudowy mieszkaniowej w tej części miasta, mimo obietnic i zmieniających się przez lata władz miejskich. Z rozmów z mieszkańcami wynika, że nie wywiązywanie się z obietnic rozbiórki budynków (które mieszkańcy słyszeli podobno wielokrotnie), sprawia, że rozbiórka przestaje być czymś możliwym i realnym dla części mieszkańców. Wieloletnie oczekiwanie na zmiany bez żadnego efektu, przyczynia się do pobłażliwego traktowania także aktualnych oficjalnych zawiadomień i decyzji o przeznaczeniu lokalu do rozbiórki. Ponadto, niski standard budynków i mieszkań staje się na tyle uciążliwy, że część mieszkańców oczekuje rozbiórki z nadzieją na poprawę własnych warunków mieszkaniowych. Brak kanalizacji jest ponadto na tyle uciążliwy, że część lokatorów nie może się doczekać, kiedy zaczną się pierwsze rozbiórki i przeniesienia do lokali zamiennych.

VI. Gotowość do zmiany własnej sytuacji mieszkaniowej. Preferencje lokali zamiennych

1. Plany dotyczące zmiany własnej sytuacji mieszkaniowej

W odróżnieniu od miejsca, gdzie pytano o to, do jakiej dzielnicy chcieliby przeprowadzić się respondenci, gdyby nie wymagało to żadnych dodatkowych kosztów, pytanie o plany zmiany własnej warunków mieszkaniowych miało znamiona sytuacji realnej. Ankieterzy tłumaczyli ankieterom, że chodzi o ich najbliższe, rzeczywiste plany. 38,33% respondentów, którzy zadeklarowali, że w ciągu najbliższych 5 lat w swoich planach realnych uwzględniają zmianę sytuacji mieszkaniowej, zostało poproszonych o określenie, na czym miałyby polegać ta zmiana.

- 43,14 % uwzględnia w swoich planach zamianę formę mieszkania (np. na własnościowe)
- 58,82% uwzględnia w swoich planach zmianę wielkości mieszkania (na większe lub mniejsze)
- 66,67% uwzględnia w swoich planach zmianę lokalizacji w obrębie dzielnicy
- 76,00% uwzględnia w swoich planach zmianę dzielnicy
- tylko 12,24% uwzględnia w swoich planach zmianę miejscowości zamieszkania.

Osoby deklarujące, że mają w planach zmianę swojej sytuacji mieszkaniowej należy podzielić na dwie grupy. Pierwsza to ci respondenci, którzy w istocie planują np. przeprowadzkę, a plany te są wynikiem ich decyzji, niezależnych od rewitalizacji. Druga grupa to osoby, które słyszały od sąsiadów czy były kiedyś informowane przez miasto, że ich budynki będą burzone. Ta grupa, mając na uwadze ten obiektywny czynnik uwzględnia przeprowadzkę i domniemuje, gdzie i na jakich zasadach będzie się ona odbywała.

Zauważyć należy, że znaczna liczba osób, które deklarowały, iż nie planują zmiany sytuacji mieszkaniowej, także słyszała o planowanych wyburzeniach. Osoby te jednak nisko oceniają realną możliwość przeprowadzenia tych działań w najbliższych latach, dlatego nie deklarowały możliwości zmiany swojej sytuacji mieszkaniowej.

2. Preferencje lokali zamiennych

Respondenci zostali poproszeni o wyobrażenie sobie sytuacji, w której muszą opuścić zajmowane do tej pory mieszkanie i wybierają lokal zamienny. Odpowiedzi respondentów były tak moderowane przez ankieterów, aby uzyskać informacje na temat: lokalizacji, wieku mieszkania i czynszu, jaki należałoby płacić w nowym mieszkaniu. Należy podkreślić, że uzyskane dane dotyczą sytuacji hipotetycznej dla mieszkańców i nie mogą być traktowane jednoznacznie jako dokładny prognostyk późniejszych wyborów mieszkań zamiennych. Mimo to, stanowią one odzwierciedlenie ważnych postaw mieszkańców – nawet jeśli nie stanowią deklaracji mieszkańców, a jedynie obraz ich poglądów na temat mieszkań zamiennych – na ich podstawie można konstruować pewne elementy struktury ofert kierowanych do mieszkańców.

W miarę możliwości, lokatorzy informowani przez ankieterów o kierunkach planów inwestycyjnych Gminy oraz Szczecińskiego TBS-u, przedstawione zostały wstępne programy oferty zabudowy w Glinkach, na ul. Kościelnej i inwestycje TBS przy ulicy Światowida. Pytano także o typ (wiek) ewentualnego mieszkania zamiennego, wyjaśniając respondentom, że chodzi bądź o mieszkanie o podobnym do dotychczasowego standardzie, bądź zupełnie nowe. Czyniono przy tym zastrzeżenie, że mieszkanie o wyższym standardzie i nowsze będzie także droższe. Operowano tutaj dwoma rodzajami stawek („czynsz komunalny” – 5/6 zł/m² oraz „czynsz TBS” 8/9 zł/m²), ale nie dało to oczekiwanych rezultatów. Okazało się, że mieszkańcy operują całkowitą kwotą płaconego czynszu i nie bardzo zdają sobie sprawę, jaka jest rzeczywista, płacona przez nich stawka za metr kwadratowy. Tak jak zostało to opisane w punkcie

dotyczącym wysokości czynszu w lokalu zamiennym, mieszkańcy operowali kwotami, które zostały następnie w toku analizy zagregowane w odpowiednie wskaźniki.

Mimo informacji udzielanych przez ankietowanych, ankietowani nie zawsze odpowiadali na pytanie o preferencje lokalu zamiennego - w niektórych kategoriach do 38% respondentów nie potrafiło udzielić odpowiedzi. Ten wysoki odsetek uzasadniamy:

- niechęcią lokatorów do składania deklaracji dotyczących ich przyszłych warunków mieszkaniowych

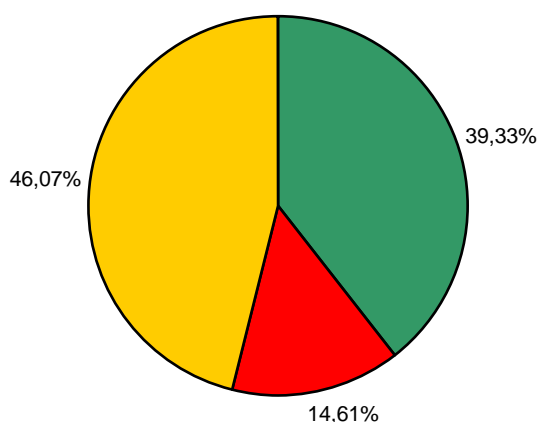
- brakiem informacji posiadanych przez lokatorów na temat lokalu zamiennego. Mimo informacji przekazywanych przez ankietowanych w trakcie wywiadu, respondenci nie zawsze orientowali się, na jakich zasadach funkcjonują TBS-y, jaki będzie metraż ew. mieszkania zamiennego, na którym piętrze będzie położony lokal itd.

Niektórzy respondenci pomimo informacji przedstawianych w trakcie wywiadu podawali własne (tj. niezależne istniejących planów inwestycyjnych) preferencje dotyczące lokalizacji, wieku czy czynszu w hipotetycznym lokalu zamiennym. Podkreślić należy także, że część respondentów jest dobrze poinformowana, co do planów rewitalizacyjnych i zastanawia się już teraz nad wyborem konkretnej oferty mieszkania zamiennego.

a. Preferencje lokali zamiennych – lokalizacja i wiek mieszkania

Odpowiedzi mieszkańców na pytanie o lokalizację mieszkania zamiennego zostały zgrupowane w 3 kategorie: a) Ta sama dzielnica, b) Inna dzielnica w pobliżu własnej (głównie odnośnie inwestycji przy ul. Kościelnej) oraz c) Inna, dowolna dzielnica w mieście. 46,07% badanych uznało, że mieszkanie zamienne mogłoby być w dowolnej dzielnicy Szczecina. Na podstawie wskaźników o związkach mieszkańców z dzielnicą, stwierdzamy ponownie, że standard warunków mieszkaniowych może być w tym przypadku czynnikiem istotniejszym niż przywiązanie do dzielnicy.

Lokalizacja mieszkania zamiennego:

■ Ta sama dzielnica
■ Inna odległa dzielnica

■ Inna dzielnica w pobliżu własnej

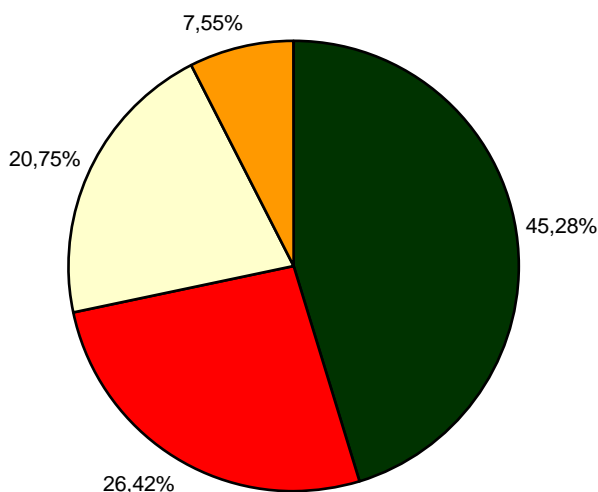
N=89

Wydaje się, że większą moc prognostyczną rzeczywistych wyborów lokali zamiennych ma pytanie o wiek (typ/standard) mieszkania. 45,28% badanych przyznaje, że może być zainteresowanych mieszkaniem „starym”. Należy to rozumieć jako zainteresowanie przyszłym mieszkaniem w budownictwie komunalnym, o standardzie wyższym (łazienka/ubikacja co najmniej na klatce schodowej) niż dotychczasowe. Tak wysoki odsetek wskazań na ten typ mieszkania należy rozpatrywać także w kontekście obaw lokatorów przed wysokimi opłatami (w myśl przedstawianej respondentom zasady:

„wyższy standard-wyższy czynsz”). Nie chodzi tu więc o przywiązanie do typu mieszkania w zasobach komunalnych gminy (stare budownictwo), ale przywiązanie do bardzo niskich opłat czynszowych.

Najtrudniejsza jest interpretacja odpowiedzi tych lokatorów, którym standard przyszłego mieszkania jest obojętny (20,75%). Można przypuszczać, że jest to grupa odzwierciedlająca dwa typy postaw: a) niezdecydowania w sytuacji braku dostatecznej informacji, b) podporządkowania warunków mieszkania do wysokości czynszu – istotne dla tej grupy jest nie wiek czy standard mieszkania, ale koszty jego eksploatacji.

Preferencje lokali zamiennych - wiek (standard) mieszkania

■ Stare ■ Nowe □ Obojętne ■ O wyższym standardzie, toaleta, łazienka

N=106. Odpowiedzi „Takie samo, jak obecnie”, zostały włączone do kategorii „Stare”.

b. Preferencje lokali zamiennych – stawka czynszu

Kolejną, równie istotną cechą lokali zamiennych jest stawka czynszu, jaką są gotowi zapłacić lokatorzy. Pytanie dotyczące tego problemu objęte zostało w kwestionariuszu zastrzeżeniem, że odpowiedzi nie mają charakteru wiążącego i nie będą potraktowane jako deklaracja chęci przeniesienia się do lokalu o określonym czynszu. Uzyskane odpowiedzi mają więc charakter „podwójnie deklaracyjny” – po pierwsze, zadanie w kwestionariuszu badawczym pytania wprost o stawkę czynszu jaki mogą zapłacić lokatorzy w odniesieniu do konkretnego modelu i typu mieszkania, pozwala na uzyskanie deklaracji, w żaden sposób nie wiążących. Po drugie, aby uzyskać jak najmniejszą liczbę odmów odpowiedzi na to pytanie, przedstawiono respondentom sytuację przymusowej zamiany mieszkania, ale w formie hipotetycznej. Nie mniej jednak, uzyskane wyniki pozwalają na przybliżoną ocenę zapotrzebowania na lokale zamienne o określonej specyfice (czynszu).

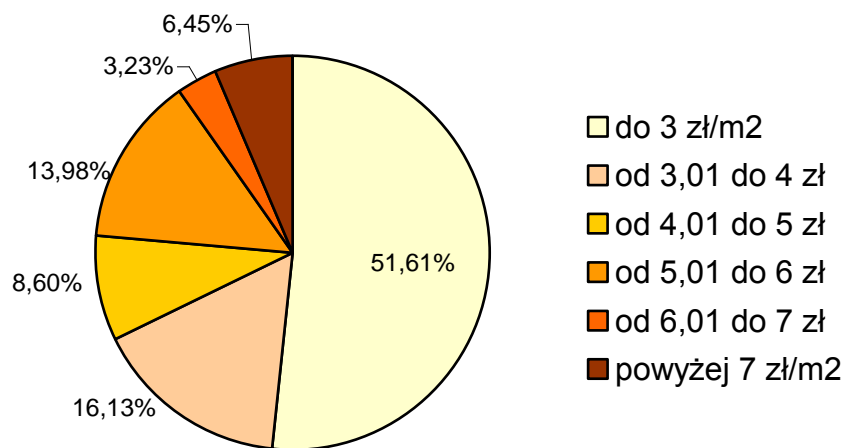
Respondenci nie mieli do wyboru zamkniętych kategorii odpowiedzi, pytanie miało charakter otwarty. Uzyskano w ten sposób odpowiedzi o różnej charakterystyce – zawierające kwotę czynszu, stawkę za metr, czy deklaracje typu „chcę płacić tyle, ile do tej pory”. Aby umożliwić porównanie odpowiedzi, posiadane przez respondentów mieszkania zostało potraktowane jako punkt odniesienia. Deklarowana stawka czynszu, jaką gotowi byliby zapłacić mieszkańcy była dzielona przez rzeczywisty metraż mieszkania (wg listy dostarczonej przez zleceniodawcę). Odpowiedzi „czynsz wyższy niż

obecnie” oraz „niższy niż obecnie” nie były uwzględniane i były zliczane jako brak odpowiedzi. W przypadku odpowiedzi „taki sam jak obecnie” do zestawienia zliczana była obecna stawka za czynsz (komunalny), także wg otrzymanej listy.

Jak pokazało porównanie deklarowanej wysokości płaconego czynszu z danymi ZBiLK, respondenci podają włączając do kwoty czynszu także opłaty za media, co jest czynnikiem zakłócającym interpretację wyników. Zakładamy jednak, że „powiększanie czynszu” o opłaty za media przez część respondentów jest równoważone przez chęć ukrycia możliwości płacenia wyższego czynszu – jest bardzo mało prawdopodobne, aby mieszkańcy dobrowolnie zadeklarowali chęć płacenia wysokiego czynszu, chętniej raczej wybierać będą stawki niższe. Wydaje się zatem, że oba czynniki zakłócające (zawyżanie i zaniżanie wysokości czynszu) neutralizują się.

Pytanie 25 („Proszę powiedzieć, gdyby kiedyś P. musiał/a kiedyś wyprowadzić się z tego mieszkania, to jakie mieszkanie wchodziłoby w grę jako mieszkanie zamienne”) było postawione z zastrzeżeniem, że płacony czynsz dotyczyłby mieszkania o wyższym standardzie, gdzie raczej niemożliwe byłoby zachowanie istniejących (niskich) stawek czynszu. Uzyskane w toku analizy wartości zostały pogrupowane w 6 kategorii stawek czynszu za metr kwadratowy.

Stawka czynszu (zł/m²), jaką gotowi byliby zapłacić lokatorzy za mieszkanie zamienne

N=93

Z uzyskanych danych wynika, że ponad połowa odpowiadających na to pytanie, chciałaby płacić czynsz za lokal zamienny na poziomie 3 zł/m² lub niższy. Blisko 15% gotowych jest płacić za czynsz stawkę w przedziale od 5,01 do 6 złotych. Gdy zsumujemy dwie kategorie dwóch najwyższych stawek, okazuje się, że 10% gotowych jest płacić powyżej 6 złotych za metr kwadratowy.

Uzupełnieniem tego wskazania, jest pytanie 27. Chcieliśmy się dowiedzieć czy ankietowani widzą związek pomiędzy wyższym standardem a wyższym czynszem i czy byliby skłonni zaakceptować zmiany z nimi związane. Mieszkańcy badanego obszaru raczej chętnie chcieliby zmienić standard swojego mieszkania, nawet za wyższą cenę: blisko połowa ankietowanych (48,76%) przyznaje, że zgodziłaby się na zmianę czynszu, gdyby zarządca budynku (ZBiLK) zdecydował się na podniesienie standardu mieszkań, a blisko 38% jest przeciwnego zdania. W 5 na 13 rejonów więcej jest zwolenników niż przeciwników takich zmian. Najwięcej odpowiedzi twierdzących otrzymano w rejonach VII i XIII (ul. Światowida 5 oraz ul. Lipowa 23A). Najwięcej przeciwników takiego rozwiązania znajdujemy w rejonach I, V, VI oraz VIII.

VII. Problemy związane z rynkiem pracy

1. Wprowadzenie

Pojęcie „bezrobocie” używane w ankiecie skierowanej do mieszkańców oznacza nieposiadanie stałego zatrudnienia, może więc odnosić się do osób zarejestrowanych w Urzędzie Pracy jako bezrobotne, jak i też takich, którzy wprawdzie nie są zarejestrowani, ale utrzymują się z tymczasowej pracy dorywczej, albo (niektórzy z nich) z: różnych form wsparcia materialnego rodziny, instytucji, opieki społecznej, organizacji charytatywnych. Stąd wielkość bezrobocia w ujęciu oficjalnej statystyki i w wypowiedziach badanych są różne. Niemniej, w interesujących nas pytaniach o ocenę możliwości poprawy sytuacji mieszkaniowej, czy o ocenę różnych składników zamieszkiwanej dzielnicy, subiektywne rozumienie bezrobocia może potraktowane być jako mające skutki realne i obiektywne. Subiektywne doświadczanie bezrobocia może mieć na przykład swoje konsekwencje we wzroście przeświadczenia o niemożliwości skutecznego działania w kierunku poprawy własnej sytuacji.

Dzielnice północne zlokalizowane na północy Szczecina, mają wśród części mieszkańców miasta wieloletnią, sięgającą początku wieku XX opinię dzielnicy o zaniedbanej infrastrukturze i zamieszkiwanej przez ludność z niezamożnych warstw społecznych. Inwestycje państwa polskiego w okresie realnego socjalizmu lokowane były na tym obszarze w sferę produkcji materialnej i uruchamiania zakładów przemysłowych. Zakłady te zasilała kadra o średnich i niskich kwalifikacjach, zamieszkująca w pobliżu miejsca pracy. Awans ekonomiczny oznaczał często podejmowanie decyzji o migracji do innych dzielnic Szczecina, co powodowało efekt rezydualizacji („osadzania się”) w dzielnicy osób starszych, najmniej mobilnych ekonomicznie i zawodowo. W ten sposób mógł powstawać wizerunek dzielnicy zamieszkiwanej przez osoby biedne, często bezrobotne, gdzie występują wysokie wskaźniki zjawisk patologicznych.

2. Wskaźniki dotyczące bezrobocia

W momencie przeprowadzenia badań oficjalnie zarejestrowanych jako bezrobotnych było obrębnie badanych ulic 275 osób. Z Urzędu Pracy otrzymano dane z ulic objętych badaniem, oraz wyszczególnienie liczby bezrobotnych w wybranych ulicach¹².

W grupie osób ujętej w powyższym zestawieniu znajdują się zarówno osoby badane (najemcy lokalu i ich współmałżonkowie), ale także członkowie ich rodzin, którzy nie odpowiadali na pytania ankiety.

W liczbie 123 przebadanych najemców lokali lub ich współmałżonków pracujących było 32, 3 osoby to gospodynie domowe, aż 54 to emeryci i renciści, 2 osoby to niepracujący będący na utrzymaniu innych członków rodziny. 31 badanych spośród 123 osób w pytaniu o swój stosunek do pracy deklaruje, że są bezrobotne. Nie podajemy w tym wypadku wskaźnika procentowego, z tego względu, że część respondentów stanowiły osoby w wieku poprodukcyjny, m. in. dlatego niemożliwe więc jest przedstawienie danych w postaci np. stopy bezrobocia. W grupach zawodowych badanych osoby zatrudnione przy pracach prostych (m. in. sprzątaczką, pracownik magazynowy, sprzedawca) to 9 osób (7% ogólnej liczby badanych), robotnicy wykwalifikowani różnych kategorii to 12 osób, pozostali to posiadacze różnych zawodów o średnim poziomie kwalifikacji. Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że bezrobotni utrzymują się z prac dorywczych (6 osób), z zasiłków społecznych (4 osoby), 4 osoby z pomocy rodziny. Pozostali nie podają źródła dochodów, bądź są to dochody nie mieszczące się w żadnej z kategorii przedstawianej bezrobotnym respondentom w czasie wywiadu.

¹² Dane na ten temat znajdują się wyłącznie w drukowanej wersji raportu.

Jako złą, lub bardzo złą własną sytuację materialną ocenia 18 bezrobotnych. Wśród tej grupy, aż 12 (na 123 badane) osób pozostaje bez pracy powyżej 18 miesięcy. Niezależnie więc od wskazania różnych źródeł dochodów przez osoby pozostające bez pracy, długotrwałe bezrobocie wpływa na ocenę możliwości zmiany (poprawy) własnej sytuacji materialnej.

Bezrobocie stanowi, jak to wynika z wielu badań socjologicznych, jeden z czynników prowadzących do społecznej marginalizacji. W połączeniu z niedostatkami infrastruktury dzielnicy prowadzi to do obniżania poziomu aspiracji życiowych, co w analizowanym przypadku może polegać na niechęci mieszkańców do podejmowania działań mających poprawić ich położenie społeczne. Widać to chociażby z rozkładu odpowiedzi na pytanie o plany zmiany sytuacji mieszkaniowej czy deklaracji bezrobotnych wzięcia udziału w pracach rewitalizacyjnych (8 osób).

Bezrobocie lub stałe zatrudnienie nie różnicuje preferencji dzielnicy zamieszkania. 12 pracujących i 8 bezrobotnych nie zmieniliby dzielnicy, w której mieszkają, a odległą dzielnicę wybrałoby 12 pracujących i 10 bezrobotnych. Podobnie czas pozostawiania bez pracy nie wpływa na preferencje dzielnicy zamieszkania.

Analiza kierunków przeniśnień z dzielnicy (w sytuacji braku ponoszenia dodatkowych kosztów), które wybrałoby badani wskazuje, że żadna z osób bezrobotnych nie wybrałaby innej miejscowości zamieszkania niż Szczecin, 12 osób wybrałoby inną dzielnicę niż obecnie, a 13 osób bezrobotnych chciałoby pozostać w swojej dzielnicy. Okres zamieszkiwania w obszarze miasta (niezależnie od aktualnej sytuacji ekonomicznej badanych) powinien oddziaływać na preferencje zmian dzielnicy wg zasady: im dłuższy okres zamieszkiwania, tym mniej chętnie badani chcieliby zmienić swoją dzielnicę.

Znalezienie pracy stałej dla osób zarejestrowanych jako bezrobotne może stać się problemem. 54 badane osoby deklarują, że były wielokrotnie zarejestrowane w Urzędzie Pracy jako bezrobotne. Zasilek dla bezrobotnych pobierało w swojej historii aż 35 badanych.

VIII. Podsumowanie (skrócone przedstawienie najistotniejszych wyników)

Realizacja badań. W celu realizacji celów badania, posłużono się: standaryzowanymi wywiadami kwestionariuszowymi (zrealizowano 123 wywiady, co stanowi 62,13 % adresów rejonu rewitalizacji); analizą fotograficzną (wykonano ponad 300 fotografii barwnych); techniką map ewaluacyjnych (otrzymano 72 mapy mentalne miejsc ocenianych jako niebezpieczne). Ponadto, wykorzystano metody i techniki uzupełniające: analizę swobodnych wypowiedzi respondentów, rozmowy z liderami i ekspertami, obserwację mieszkań i przestrzeni mieszkalnej, analizę danych zastanych.

Zadowolenie z dzielnicy i wybranych instytucji:

- 43,90% badanych mieszkańców jest bardzo niezadowolonych z funkcjonowania administracji, a zaledwie jedna osoba oceniała administrację najwyżej. Brak przeprowadzanych remontów i jednocześnie dość powszechne podnoszenie jakości mieszkań na własny koszt pogłębiają niską ocenę działań ZBiLK w badanym obszarze budownictwa komunalnego.
- Niskie oceny przypisywane terenom zielonym (54,55% respondentów jest niezadowolonych) wiążą mieszkańcy z ich zaniedbaniami, złym stanem technicznym oraz skojarzeniem z miejscami niebezpiecznymi.
- Brak placów zabaw, oraz (jak wynika z obserwacji i analizy fotograficznej) boisk oraz innych miejsc gdzie młodzi ludzie mogliby spędzać czas wolny jest w oczach mieszkańców jednym z większych problemów dzielnicy. Stąd wysoki – bliski 70% - odsetek niezadowolonych. Brak placów zabaw, infrastruktury sportowej i zaprojektowanej przestrzeni rekreacji sprawia, że młodzi mieszkańcy dzielnicy spędzają większość czasu „na ulicy” i nad wodą.
- Najwyższe średnie zadowolenie wśród respondentów zanotowano w odniesieniu do ilości sklepów.
- Respondenci w ocenie możliwości dojazdu z i do dzielnicy zwracają uwagę na brak komunikacji nocnej
- W pytaniu o zadowolenie z zagospodarowania brzegu Odry odnotowano najniższy wskaźnik średniego zadowolenia, zaledwie 1,57 (w skali od 1 do 5). O tym, że nabrzeże jest w stanie bardzo złym, panuje powszechne przekonanie. Miejsce to postrzega się obecnie jako niebezpieczne i nieuporządkowane.

Poczucie bezpieczeństwa. Podkreślić należy, że w trakcie przeprowadzania badań nie miały miejsce żadne incydenty – ankieterzy mogli czuć się bezpiecznie. Dzielnica częściej jest oceniana jako bezpieczna dla swoich niż dla obcych. Świadomość większego zagrożenia wobec osób z zewnątrz wskazuje na poczucie izolacji dzielnicy. „Obcy” nie mogą czuć się bezpiecznie, wkraczając na terytorium „swoich”.

Najczęściej wskazywaną przez mieszkańców kategorią zjawisk są kradzieże, stosunkowo najrzadziej zdaniem badanych mieszkańców zdarzają się tu napady i rozboje.

Autowizerunek dzielnicy. Określenie cech charakteryzujących okolicę zamieszkania nie stanowi trudności dla respondentów. Położenie dzielnicy w oddaleniu od centrum – niezależnie od charakteru konsekwencji z tym związanych – jest cechą dominującą (po zsumowaniu odpowiedzi). Według kolejnej największej liczby wskazań respondentów, Gołęcino/Goćław to dzielnica zielona, położona nad Odrą, w której dominuje niszcząca zabudowa o niskim standardzie, zamieszкана przez ludzi biedniejszych niż pozostali mieszkańcy miasta. 89,51% wskazań na dzielnicę osób najbiedniejszych dotyczyło dzielnic północnych Szczecina (w tym blisko połowa na Gołęcino/Goćław).

Związek z dzielnicą zamieszkania. W sytuacji możliwości zamiany mieszkania bez ponoszenia żadnych dodatkowych kosztów, dokładnie taka sama część respondentów (43,80%) nie chciałaby się donikąd wyprowadzać i mogłaby przenieść się do innej, dowolnej dzielnicy Szczecina. Uznajemy, że jest to wysoki odsetek – dalsze pytania pokazują, że grupa, którą charakteryzuje mniejszy związek sentymentalny z okolicą zamieszkania to realisci, dla których najistotniejszy jest

standard warunków mieszkaniowych. Jak pokazują pytania o oczekiwania wobec procesu rewitalizacji, podwyższenie standardu mieszkań i poziomu infrastruktury to warunek, który musi zostać spełniony, aby najbardziej mobilni (przestrzennie i zawodowo) mieszkańcy pozostali w dzielnicy. Niska ocena warunków zamieszkania (brak kanalizacji i hałas) są czynnikami obniżającymi poziom związku z własną okolicą.

Zobiektywizowana ocena jakości przestrzeni mieszkalnej Wizyty studyjne w badanym obszarze i obserwacje ankietowanych wskazują na często istotny kontrast pomiędzy zadbanym wyremontowanym wnętrzem niektórych mieszkań i zdewastowaną przestrzenią klatki schodowej. Jednak aż około 17% gospodarstw w ocenie ankietowanych prezentowało bardzo niski, a 23% prezentowało niski status materialny.

Wieloosobowe gospodarstwa domowe o liczbie powyżej 5 osób stwierdzono w 13% przypadków. Średnia powierzchnia mieszkania przypadająca na osobę wyniosła 20,82 m²

Subiektywna ocena jakości mieszkania. Wyliczona średnia uzyskanych wyników na skali od 1 do 5 dla każdego z ocenianego aspektu, pokazuje, że najwyższej mieszkańcy oceniają metraż mieszkania (średnia ocena 3,15) a najniższej koszty ogrzewania (2,02).

Podnoszenie standardu mieszkań. Przeprowadzone wywiady oraz obserwacja mieszkań pokazują, że wiele mieszkań posiada usprawnienia wykonane przez samych mieszkańców.

Przedstawione w tabeli zagrożenia i szanse związane z takimi formami remontowania odnoszą się także do szop, garaży, hangarów nad wodą, pomostów i innych konstrukcji budowlanych wznoszonych bez stosownych pozwoleń.

Tab. Szanse i zagrożenia związane z usprawnieniami i konstrukcjami budowlanymi wprowadzonymi przez mieszkańców, w kontekście programu rewitalizacji:

zagrożenia	szanse
<ul style="list-style-type: none"> → obniża się poziom zaufania do zarządcy budynku → zanieczyszczenie środowiska → zwiększone prawdopodobieństwo oporu przeciwko niektórym elementom programu rewitalizacji (zwłaszcza przeciwko rozbiórkom) 	<ul style="list-style-type: none"> → świadczy to o operatywności i zaradności lokatorów, co może przekładać się na większą aktywność ekonomiczną i zawodową → zwiększa się poczucie własności mieszkania (w sytuacji braku nominalnego tytułu własności) → przedłużanie trwałości mieszkania

Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w dzielnicy zamieszkania - Uboga w infrastrukturę handlowo-usługową dzielnica nie spełnia wszystkich potrzeb mieszkańców, którzy muszą je zaspokajać w innych częściach miasta. 70% deklaruje, że korzysta z centrum miasta, co najmniej raz w tygodniu i częściej. Jest to odsetek wysoki, zwłaszcza przy uwzględnieniu struktury wiekowej badanych najemców/współmałżonków (znaczący udział ludzi starszych – 39% powyżej 55 roku życia).

Postawy wobec rewitalizacji. Tylko 3,48% respondentów nie chce żadnych zmian w dzielnicy. Głosy chcących wyraźnych zmian w dzielnicy są tak samo liczne jak głosy chcących zmian umiarkowanych

Postawy wobec rewitalizacji - struktura potrzeb mieszkańców. Blisko 30% ogólnej liczby wskazań dotyczy postulatu wybudowania/odnowy miejsc wypoczynku i rekreacji, ok. 30% dotyczy postulatu odnowy budynków i poprawy standardu technicznego mieszkań. Jedynie 3,48% respondentów (4 głosy) nie chce żadnych zmian w dzielnicy. Mieszkańcy deklarujący plan wyprowadzki z dzielnicy, w przypadku poprawy standardu technicznego mieszkań i budynków, nie chcieliby się nigdzie wyprowadzać.

Udział w pracach rewitalizacyjnych. Ponad 58% respondentów wyraziło gotowość wzięcia udziału w pracach na rzecz rewitalizacji. Zakładanie terenów zielonych i budowanie placów zabaw to kategorie prac, w których mieszkańcy najchętniej wzięliby udział.

Obawa przed rozbiórką. Rozbiórka jest tematem chętnie poruszonym przez mieszkańców. Zdecydowana większość z nich domyśla się, że ich budynki przeznaczone są do rozbiórki. Niski standard mieszkań i infrastruktury dzielnicy sprawia, że rozbiórka jest przez część lokatorów wyczekiwana.

Wybór dzielnicy zamieszkania. Aby uzyskać pełny obraz wyborów mieszkańców dzielnicy zamieszkania, w różnych miejscach kwestionariusza przedstawione zostały respondentom trzy typy sytuacji związane z wyprowadzką, bądź pozostaniem w dzielnicy. Miały one znamiona:

- a) sytuacji wolnego wyboru (dokąd chcieliby przeprowadzić się respondenci bez żadnych dodatkowych kosztów)
- b) rzeczywistych planów lokatorów (pytanie o realne plany zmiany sytuacji mieszkaniowej i ich szczegóły)
- c) sytuacji „przymusu” (pytanie o lokale zamiennne w sytuacji konieczności opuszczenia dzielnicy np. w przypadku rozbiórki mieszkań).

Dla wszystkich tych typów sytuacji odsetek osób chcących pozostać w dzielnicy jest podobny (około 40%):

„Marzenia”	„Sytuacja realna”	„Konieczność opuszczenia mieszkania”
→ Taki sam odsetek (43,80%) chciałoby pozostać w dzielnicy i chciałoby ją opuścić	→ 76% spośród blisko 40% rozważających zmianę sytuacji mieszkaniowej) uwzględnia w swoich planach zmianę dzielnicy	→ Przyszłe mieszkania zamiennego dla 39,33% powinno być w tej samej dzielnicy, dla 14,61% w jej pobliżu

Preferencje lokali zamiennych – wiek i lokalizacja przyszłego mieszkania. 45,28% przyznaje, że może być zainteresowanych mieszkaniem w starej zabudowie budownictwa komunalnego, o standardzie wyższym (łazienka/ubikacja co najmniej na klatce schodowej) niż dotychczasowe. Jeśli nawet dodać do tego grupę lokatorów, którym standard przyszłego mieszkania jest obojętny, ale zainteresowani są niskim czynszem, to okazuje się, że na tym etapie mieszkaniem nowym, o lepszym standardzie (ale także droższym) zainteresowanych jest blisko 30% lokatorów. 46,07% uznało, że mieszkanie zamiennne mogłoby być w dowolnej dzielnicy Szczecina, blisko 40% chciałoby mieszkać dalej w obszarze dzielnicy Golęcino/Goław.

Preferencje lokali zamiennych – stawka czynszu. 51,61%, ankietowanych chciałoby płacić czynsz za lokal zamienny na poziomie do 3 zł/m². Blisko 15% gotowych jest płacić za czynsz stawkę w przedziale od 5,01 do 6 złotych. Gdy zsumujemy dwie kategorii dwóch najwyższych stawek, okazuje się, że 10% gotowych jest płacić powyżej 6 złotych za metr kwadratowy. Mieszkańcy badanego obszaru chcieliby zmienić standard swojego mieszkania, nawet za wyższą cenę: 48,76% badanych mieszkańców przyznaje, że zgodziłaby się na zmianę czynszu, w zamian za podniesienie standardu.

Problemy związane z rynkiem pracy. Badany obszar charakteryzują wysokie wskaźniki bezrobocia. Z danych PUP wynika, że w obrębie ulic i posesji objętych badaniem mieszka 275 osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W zrealizowanych wywiadach kwestionariuszowych 31 spośród 123 osób to osoby przedstawiające się jako bezrobotne (niekoniecznie posiadające status osoby bezrobotnej w PUP). Czynniki leżącymi u podstaw tak wysokiego bezrobocia są następujące zjawiska:

1) Odziedziczona struktura podmiotów gospodarczych w dzielnicy. Pracujących w zakładach przemysłowych zlokalizowanych w dzielnicach północnych, charakteryzowała przewaga zawodów robotniczych, związanych z przemysłem i podmiotami, których znaczenie gospodarcze zmalało. Wielkość i jednorodność zatrudnienia w tych podmiotach, a także fakt zamieszkiwania w pobliżu likwidowanych zakładów pracy, należą do najważniejszych przyczyn wysokich wskaźników bezrobocia w tym obszarze.

2) Niski na ogół poziom wykształcenia/kwalifikacji, mała ruchliwość przestrzenna i społeczna badanych.

IX. Wnioski do programu działania

<i>„Dolegliwość” (Obszar problemowy)</i>	<i>„Diagnoza” (Zagrożenia i wyzwania programu rewitalizacji)</i>	<i>„Kuracja” (Proponowane elementy programu rewitalizacyjnego mające zwiększyć poziom partycypacji społeczności lokalnej)</i>	<i>„Szczegóły kuracji” (Proponowane kierunki działań prospołecznych)</i>	<i>Błędy, których trzeba unikać</i>
Brak wspólnej przestrzeni, przestrzeń niczyja.	Rozpad przestrzeni publicznej, zawłaszczanie przestrzeni niczyjej przez grupy pijące alkohol lub młodzież bez zajęcia	Zwiększanie współodpowiedzialności mieszkańców za własne środowisko zamieszkania oraz udział w wybranych pracach na rzecz rewitalizacji	Włączanie mieszkańców do procesu konsultacji społecznych nad przyszłymi funkcjami obszaru Projekty małych usprawnień i włączanie mieszkańców w prace niewymagające wysokich kwalifikacji (np. tworzenie terenów zielonych)	Brak przełożenia ustaleń planistycznych na działania praktyczne. Odsuwanie mieszkańców od procesu konsultacji
	Brak odpowiedzialności za wspólną przestrzeń, dewastacje	Budowanie poczucia własności i współodpowiedzialności	Budowanie świadomości potrzeby przestrzeni publicznej i platformy dialogu, gdzie mogłoby toczyć się negocjacje na temat potrzeb mieszkańców i przyszłych funkcji obszaru. Docelowo budowanie kapitału społecznego mieszkańców i wspieranie idei samorządności	Monopolizacja procesu decyzyjnego, odejście od reguł demokratycznych przy podejmowaniu wspólnych ustaleń
Problemy socjalne (Marginalizacja, bezrobocie)	Brak środków finansowych na czynsz w lokalu zamiennym, zadłużenia w spłacie czynszu,	Zaangażowanie mieszkańców do interwencyjnych w ramach programu rewitalizacji, praca za zadłużenie	Tworzenie warunków samozatrudnienia i wsparcie doradcze inicjatyw indywidualnych w dzielnicy Konsultacje z prywatnymi pracodawcami realizującymi projekty w ramach programu rewitalizacji, rozpoznanie zapotrzebowanie na pracowników określonych kwalifikacjach	Zaangażowanie pracodawców prywatnych może wiązać się z komercjalizacją niektórych elementów programu i zmniejszeniem znaczenia priorytetów socjalnych).

	Niska mobilność zawodowa (niskie kwalifikacje)	Podnoszenie kwalifikacji bezrobotnych podczas prac interwencyjnych	Współpraca z instytucjami pomocy społecznej w zakresie pobudzania aktywności zawodowej mieszkańców, wykorzystanie środków EFS w obszarze marginalizacji i wykluczenia społecznego	Wzmacnianie negatywnego wizerunku dzielnicy jako obszaru osób bezrobotnych
Partycypacja społeczności w programie rewitalizacji	Niski poziom partycypacji, niskie poparcie społeczne dla akcji	Prezentacja elementów programu rewitalizacji mieszkańcom	Spotkania z mieszkańcami i włączanie ich w niektóre elementy decyzji nad programem rewitalizacji. Prezentacja planów i konsekwencja w ich realizacji, ma uświadomić mieszkańcom, że podjęte działania są wielotorowe i długoterminowe	Brak szerokich konsultacji społecznych, realizacja potrzeb tylko jednej grupy lokatorów, lekceważenie lokalnych grup interesu
	Niski poziom zaufania do instytucji miejskich, poczucie braku sprawstwa	Budowanie poczucia dialogu pomiędzy instytucjami miejskimi a mieszkańcami	Podkreślanie znaczenia dzielnicy dla rozwoju całego miasta oraz otwarcia komunikacyjnego na inne dzielnice. Wspieranie wizerunku władzy miejskiej zainteresowanej losem mieszkańców, zerwanie ze stereotypem „opuszczonej dzielnicy”	Brak ciągłości i konsekwencji w działaniach, lekceważenie zdania mieszkańców
	Niemożliwość natychmiastowego zaspokojenia wszystkich potrzeb mieszkańców	Ustalenie i hierarchizacja celów i zadań priorytetowych	Budowanie świadomości długiego okresu działania zmian i powolnego charakteru przeobrażeń dzielnicy	Zbudowanie przeświadczenia, że rewitalizacja jest „cudownym środkiem” na wszystkie problemy społeczne i ekonomiczne dzielnicy
Niechęć do przeniesienia się do lokalu zamiennego	Istnieje grupa lokatorów, dla których czynsz w nowych mieszkaniach zamiennych jest (lub wydaje się) zbyt wysoki	Konstruowanie odpowiednich elementów oferty mieszkań zamiennych	Uwzględniając wyniki badań w zakresie oceny dotychczasowych warunków mieszkaniowych przez respondentów, zalecamy zwrócenie uwagi na następujące cechy jakościowe nowych mieszkań:	Uproszczone struktury ofert mieszkań zamiennych (stwarzanie wrażenia braku możliwości wyboru)

			<ul style="list-style-type: none"> - wyposażenie w łazienkę/toaletę - dobra akustyka (ochrona przed hałasem) - mieszkania tanie w eksploatacji (ocieplone, gdzie koszty ogrzewania są niższe) - mieszkania o wyższym standardzie infrastruktury (szczelne instalacje, stabilne ciśnienie wody) <p>W przedstawianej mieszkańcom ofercie należy operować konkretnymi kwotami czynszu, a nie stawką za metr kwadratowy</p> <p>Sugerujemy zlecenie analizy kosztów eksploatacji w nowych mieszkaniach i włączenie ich do oferty mieszkań zamiennych</p>	
--	--	--	---	--

Numeracja tabel i wykresów raportu oraz wybranych map i fotogramów w oddzielnych załącznikach:

Tabele

- Tab. 1. Struktura wykształcenia respondentów
- Tab. 2. Stan cywilny respondentów
- Tab. 3. Identyfikacja dzielnicy najbogatszych Szczecinian
- Tab. 4. Identyfikacja dzielnicy najbiedniejszych Szczecinian
- Tab. 5. Czas zamieszkania w dzielnicy
- Tab. 6. Czas zamieszkania w lokalu

Wykresy

- Wykres 1. Miesięczne dochody netto przebadanych gospodarstw domowych
- Wykres 2. Struktura wiekowa respondentów i osób mieszkających z nimi
- Wykres 3. Struktura wiekowa respondentów i statystki opisowe dla zmiennej wiek
- Wykres 4. Płeć respondentów
- Wykres 5. Stan cywilny respondentów
- Wykres 6. Liczba osób w gospodarstwie domowym
- Wykres 7. Stosunek do pracy respondentów
- Wykres 8. Główne źródło dochodów respondentów
- Wykres 9. Zadowolenie z funkcjonowania administracji
- Wykres 10. Zadowolenie z terenów zielonych „dzikich”.
- Wykres 11. Zadowolenie z terenów zielonych „projektowanych”
- Wykres 12. Zadowolenie z placów zabaw
- Wykres 13. Zadowolenie z ilości sklepów (w dzielnicy)
- Wykres 14. Zadowolenie z wywozu śmieci
- Wykres 15. Zadowolenie z czystości klatek schodowych
- Wykres 16. Zadowolenie z czystości ulic
- Wykres 17. Zadowolenie z możliwości dojazdu (komunikacji)
- Wykres 18. Zadowolenie z zagospodarowania brzegu Odry
- Wykres 19. Poziom zadowolenia z terenów zielonych „dzikich” i „projektowanych”
- Wykres 20. Poziom zadowolenia z poszczególnych aspektów dzielnicy zamieszkania. Średnie wartości
- Wykres 21. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: głośnie awantury
- Wykres 22. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: bójki
- Wykres 23. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: kradzieże
- Wykres 24. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: napady, rozboje
- Wykres 25. Identyfikacja przestępczości w miejscu zamieszkania wg kategorii
- Wykres 26. Znajomość ofiar przestępstw w miejscu zamieszkania
- Wykres 27. Ocena bezpieczeństwa w dzielnicy dla „Swoich” i „Obcych”
- Wykres 28. Częstotliwość podróży do centrum miasta
- Wykres 29. Wybór sklepu, gdzie kupowane są artykuły pierwszej potrzeby
- Wykres 29. Miejsce robienia zakupów
- Wykres 30. Struktura oczekiwań wobec programu rewitalizacji
- Wykres 31. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewitalizacyjnych
- Wykres 32. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: roboty ziemne
- Wykres 33. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: roboty budowlane
- Wykres 34. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: proste prace remontowe
- Wykres 35. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: zakładanie terenów zielonych
- Wykres 36. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: budowanie placów zabaw
- Wykres 37. Ocena wynagrodzenia, jakie mogliby otrzymywać mieszkańcy dzielnicy za udział w pracach rewitalizacyjnych
- Wykres 38. Miejsce, do którego chcieliby przeprowadzić się respondenci w sytuacji braku kosztów dodatkowych przeprowadzki
- Wykres 39. Dzielnica, do której chcieliby się przeprowadzić respondenci
- Wykres 40. Poziom zadowolenie z poszczególnych aspektów jakości mieszkania (wskaźniki średnich odpowiedzi)
- Wykres 41. Plany dotyczące zmiany sytuacji mieszkaniowej i ich szczegóły

Wykres 42. Zgoda na podniesienie czynszu w zamian za podniesienie standardu. Odpowiedzi wg rejonów

Wykres 43. Preferencje lokalu zamiennego – lokalizacja

Wykres 44. Preferencje lokalu zamiennego – wiek (standard mieszkania)

Wykres 45. Preferencje lokalu zamiennego – czynsz w lokalu zamiennym (stawka za m²) N=93

Wykres 46. Preferencje lokalu zamiennego – czynsz. Rozkład odpowiedzi w rejonach

Wykres 47. Ogólne zadowolenie z warunków mieszkaniowych

Wykres 48. Zadowolenie z wysokości płaconego czynszu

Wykres 49. Zadowolenie z metrażu mieszkania

Wykres 50. Zadowolenie ze standardu technicznego mieszkania

Wykres 51. Zadowolenie z wyposażenia w urządzenia sanitarne

Wykres 52. Zadowolenie z kosztów ogrzewania mieszkania

Wykres 53. Ocena własnej sytuacji materialnej

Wykres 54. Liczba m² przypadająca na osobę w przebadanych gospodarstwach domowych

Mapy (do pobrania w oddzielnych plikach)

Zał. A. Rejony objęte badaniem (format A4)

Zał. C. Mapy ewalutacyjne - lokalizacja miejsc niebezpiecznych w dzielnicy w ciągu dnia (format A3)

Zał. E. Preferencje lokali zamiennych - dzielnica zamieszkania. Struktura odpowiedzi w rejonach (format A3)

Zał. F. Preferencje lokali zamiennych - standard mieszkania. Struktura odpowiedzi w rejonach (format A3)

Zał. G. Preferencje lokali zamiennych - wysokość czynszu. Struktura odpowiedzi w rejonach (format A3)

Fotogramy (do pobrania w oddzielnych plikach)

Fot. 5. – Charakterystyczna kamienica ze zniszczoną elewacją frontową, typowa brukowana nawierzchnia ulicy.

Fot. 8. Róg ul Światowida i Strzałowskiej. Budynki narożne często pełnią rolę sklepów. Właściciele odnawiając fasady skupiają się wyłącznie na fragmentach budynku do nich należącym.

Fot. 12. Ul. Światowida jest bardzo obciążona ruchem kołowym. Jeżdżą tędy oprócz pojazdów komunikacji miejskiej i samochodów osobowych również samochody ciężarowe. W opinii mieszkańców hałas i drgania przez nie wywoływany są jednymi z najpoważniejszych uciążliwości w dzielnicy.

Fot. 13. Brak jest pojemników do selektywnej zbiórki odpadów. Odpady wielkogabarytowe stanowią widoczny problem.

Fot. 26. Miejscem, które w założeniu miało być centralną przestrzenią rekreacyjną dzielnicy jest park przy Pl. L. Koczego.

Fot. 39 jednym z niewielu zadbanych miejsc jest boisko piłkarskie.

Fot. 71. Rejon ulicy Światowida to specyficzna forma „kultury podwórzowej”. Znajdujemy tu wszechobecne sznury z praniem oraz rzędy komórek i szop.

Fot. 76. Charakter zabudowy podwórzowej tworzą rzędy garaży i komórek.

Fot. 87. Dzielnica stosunkowo gęsto pokryta jest nieużytkami, ruinami oraz zamkniętymi placami i budynkami.

Fot. 93. Część nabrzeża została spontanicznie, samodzielnie zagospodarowana przez wędkarzy i użytkowników łodzi.

Fot. 96. Nie dalej niż 100 metrów od osi głównej ulicy znajduje się brzeg Odry.

Fot. 117. Jednym z miejsc uznanych za najbardziej niebezpieczne jest dawny dworzec kolejowy i jego okolice.

Fot. 120. W miejską zabudowę wkomponowane są poniemieckie bunkry i schrony napowietrzne.

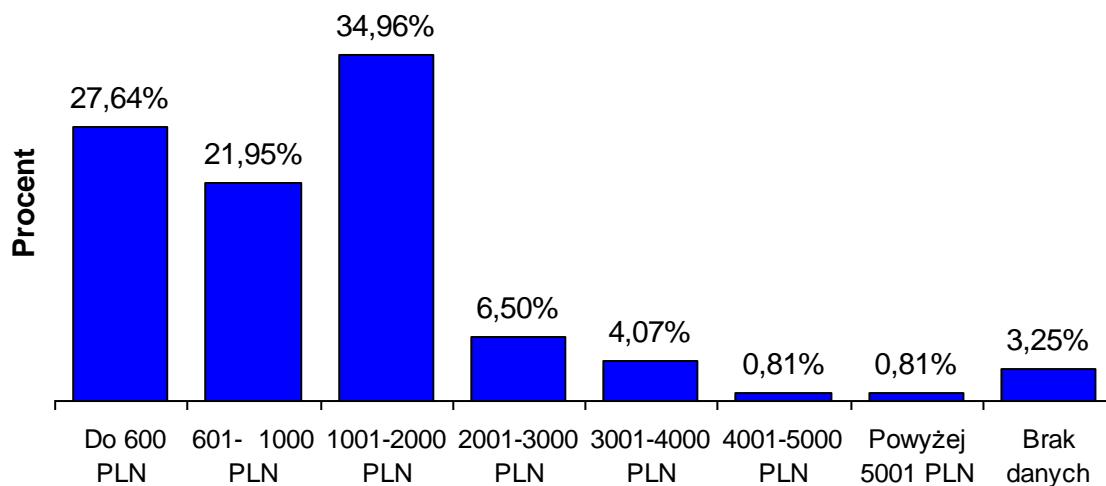
Fot. 125. Wiele budynków jest zniszczonych. Opuszczonym i zdewastowanym piętrom towarzyszą ciągle zamieszkałe poziomy.

Fot. 126. Wizerunek dzielnicy tworzą także zamknięte i zdewastowane lokale po sklepach oraz zakładach usługowych.

Fot. 128. W dzielnicy brak jest billboardów i innych wielkopowierzchniowych reklam wizualnych, dominują amatorskie, zaniedbane szyldy i ogłoszenia.

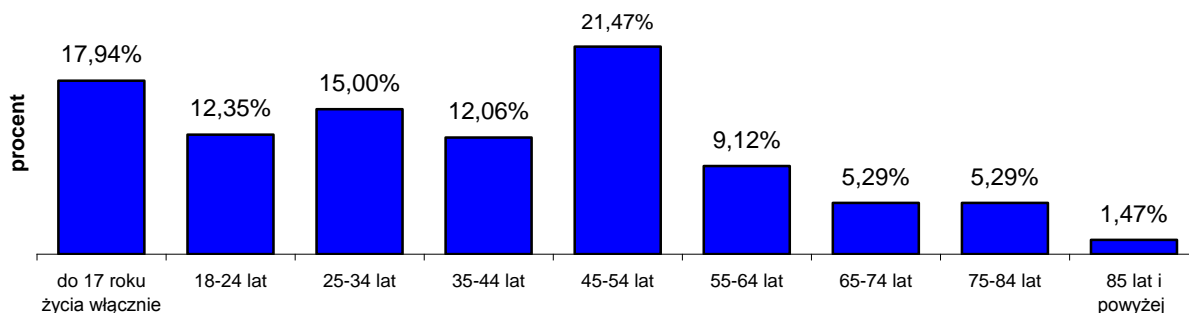
Fot. 138. Do rzadkości należą podwórza, na których przygotowano instalacje rekreacyjne ze szczególnym uwzględnieniem dzieci.

**Struktura miesięcznych dochodów netto
przebadanych gospodarstw domowych**

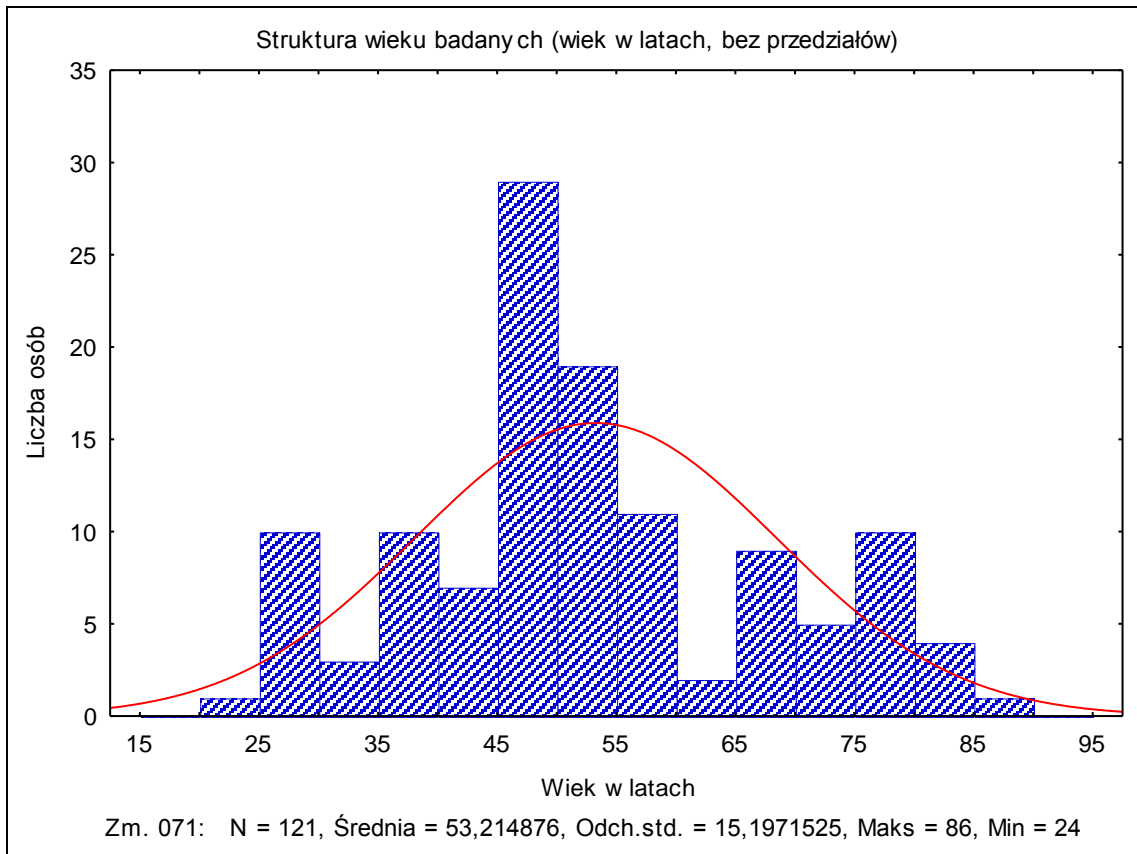

Wykres 1. Miesięczne dochody netto przebadanych gospodarstw domowych. N=123

Struktura wiekowa respondentów i osób mieszkających w ich mieszkaniach

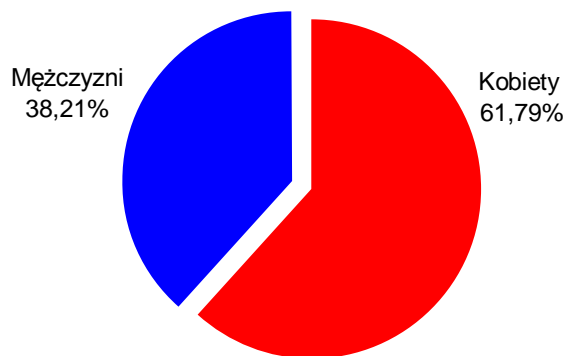

Wykres 2. Struktura wiekowa respondentów i osób mieszkających z nimi. N=340

Wykres 3. Struktura wiekowa respondentów i statystyki opisowe dla zmiennej wiek..N=121

Struktura płci respondentów

Wykres 4. Płeć respondentów. N=123

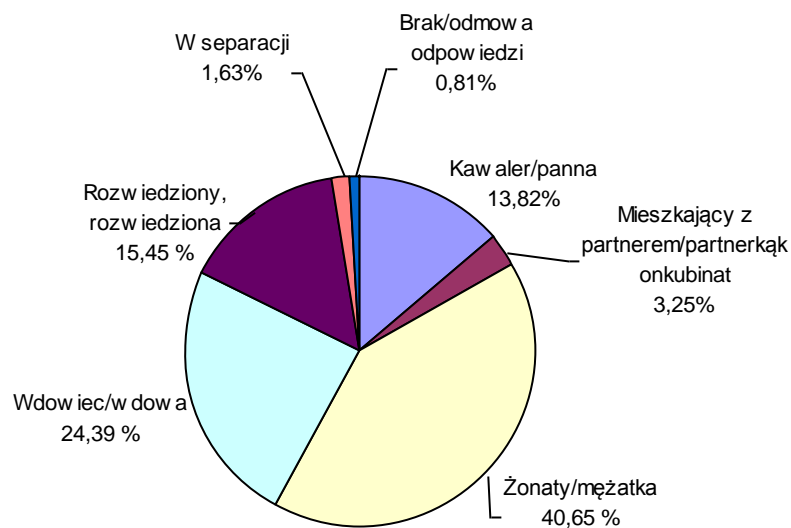
Tab. 1. Struktura wykształcenia respondentów. N=123

Kategoria wykształcenia	n	%
Niepełne podstawowe	4	3,25
Podstawowe	36	29,27
Zasadnicze zawodowe	57	46,34
Niepełne średnie	2	1,63
Ukończone średnie zawodowe	12	9,76
Ukończone średnie ogólnokształcące	7	5,69
Policealne	0	0,00
Pomaturalne	1	0,81
Niepełne wyższe	1	0,81
Wyższe	2	1,63
Brak odpowiedzi	1	0,81
Razem	123	100

Tab. 2. Stan cywilny respondentów. N=123

Stan cywilny	n	%
Kawaler/panna	17	13,82
Mieszkający z partnerem/partnerką/konkubinat	4	3,25
Żonaty/mężatka	50	40,65
Wdowiec/wdowa	30	24,39
Rozwiedziony/rozwiedziona	19	15,45
W separacji	2	1,63
Brak/odmowa odpowiedzi	1	0,81
Razem	123	100,00

Stan cywilny respondentów

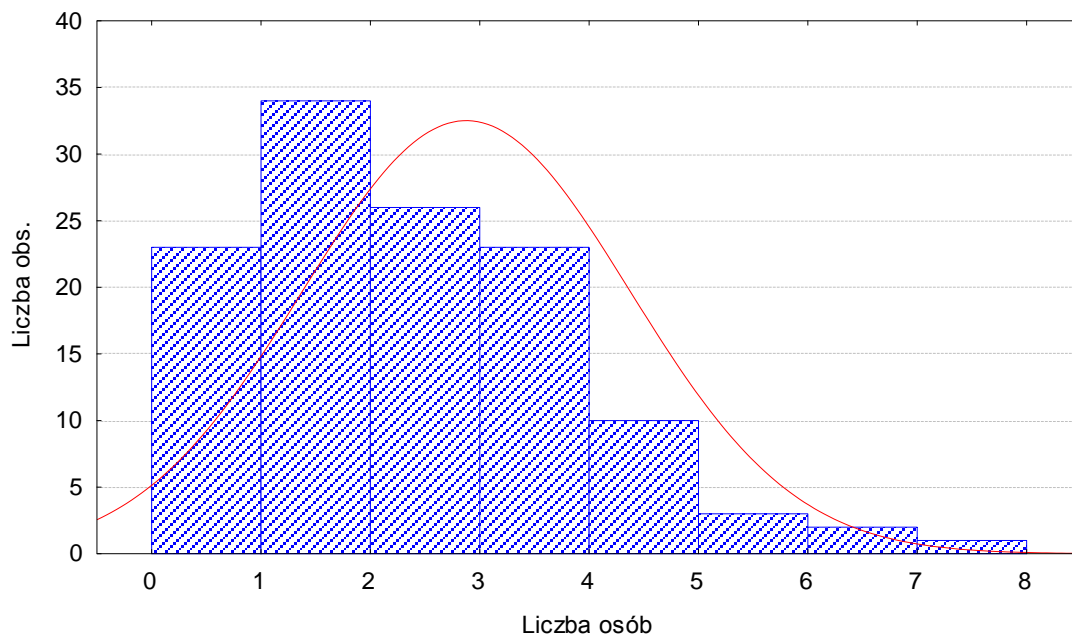

Wykres 5. Stan cywilny respondentów. N=123

Liczba osób w gospodarstwie domowym

K-S d=,18823, p<,01 ; Lilliefors p<,01

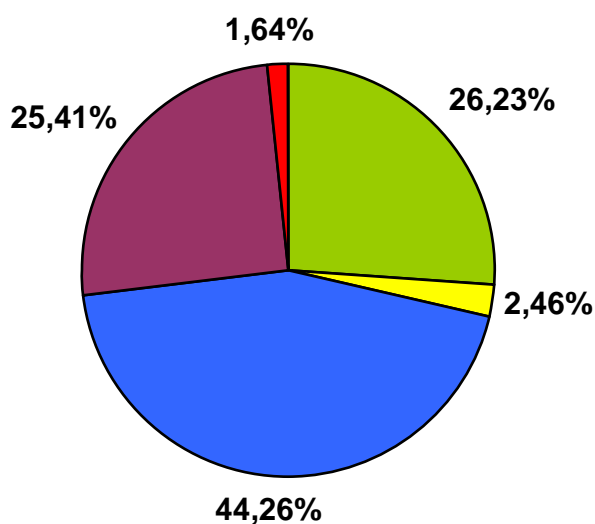
— Oczekiwana normalna

Średnia=2,88; Odch. st.=1,50

Wykres 6. Liczba osób w gospodarstwie domowym. N=122

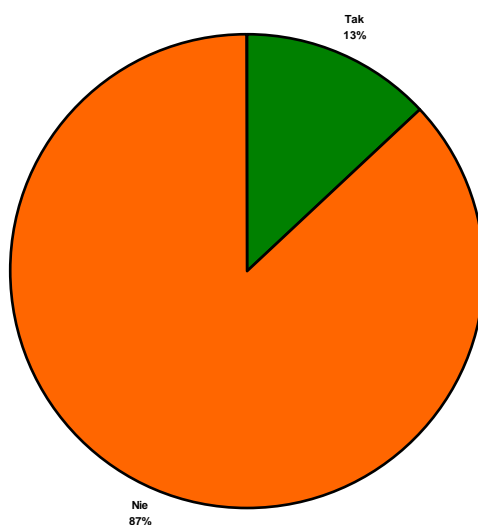
Jaki jest P. obecny stosunek do pracy ?

- Uczeń/student (nauka w trybie dziennym)
- Pracujący (także wolne zawody, rolnictwo)
- Gospodyni domowa
- Emeryt/rencista
- Bezrobotny
- Nie pracujący z innych powodów

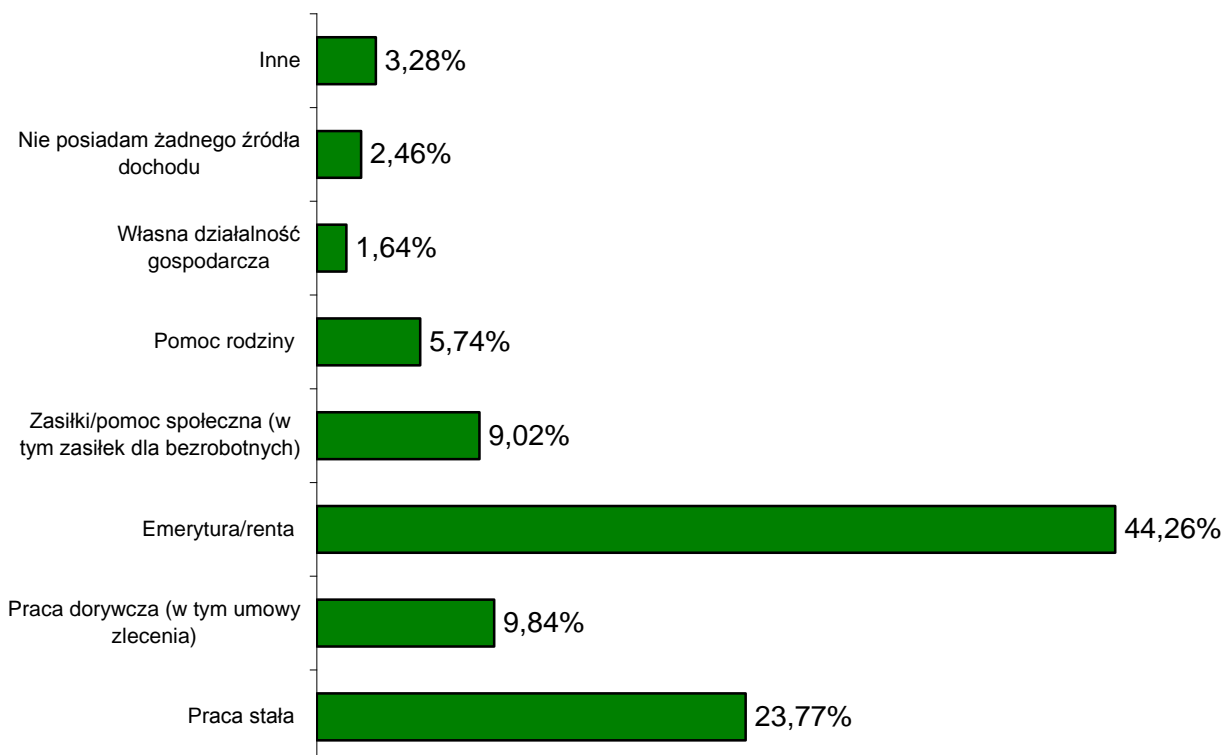
Wykres 7. Stosunek do pracy respondentów. N=122

Czy korzysta/ją P. z dodatków mieszkaniowych

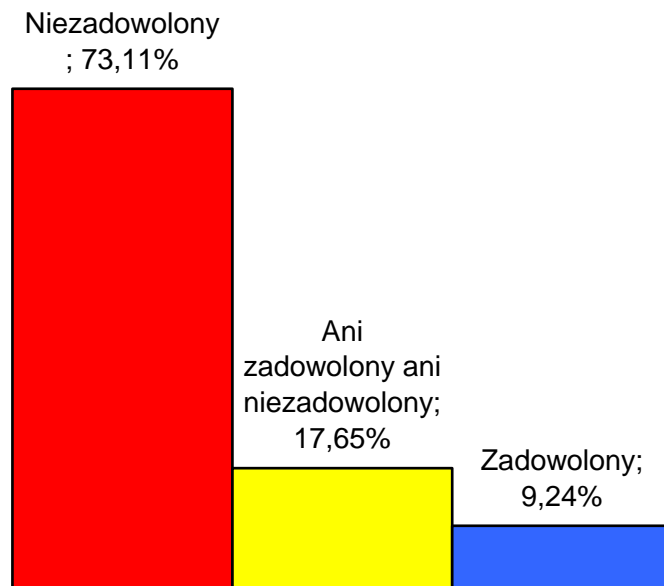
Wykres 7. Korzystanie z dodatków mieszkaniowych. N=122

Źródło dochodów respondentów

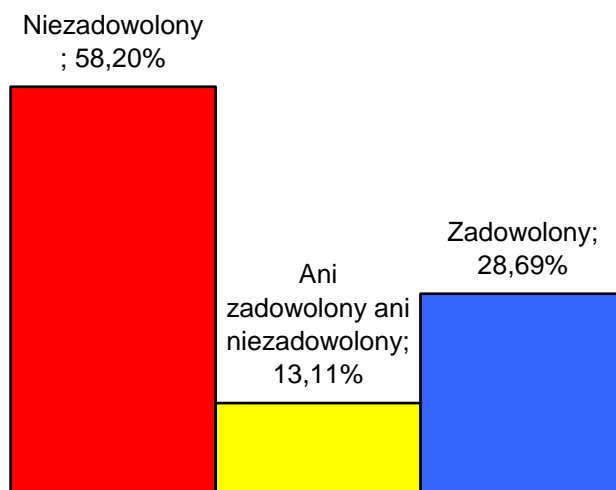
Wykres 8. Główne źródło dochodów respondentów. N=122

Zadowolenie z funkcjonowania administracji

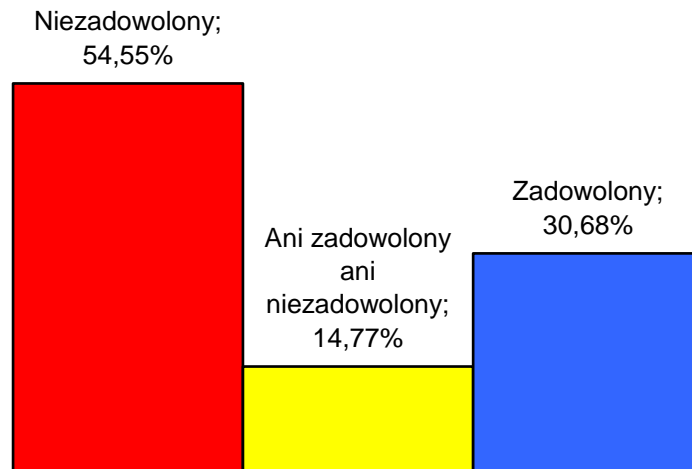
Wykres 9. Zadowolenie z funkcjonowania administracji. N=123. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z terenów zielonych "dzikich"

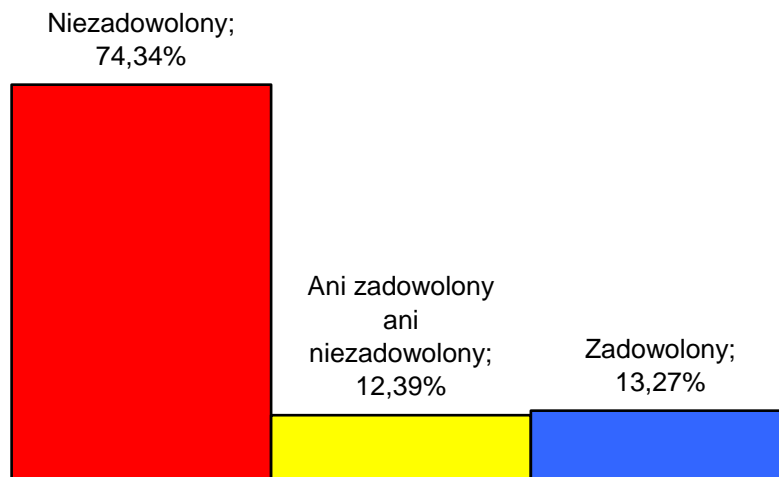
Wykres 10. Zadowolenie z terenów zielonych „dzikich”. N=123. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z terenów zielonych "projektowanych"

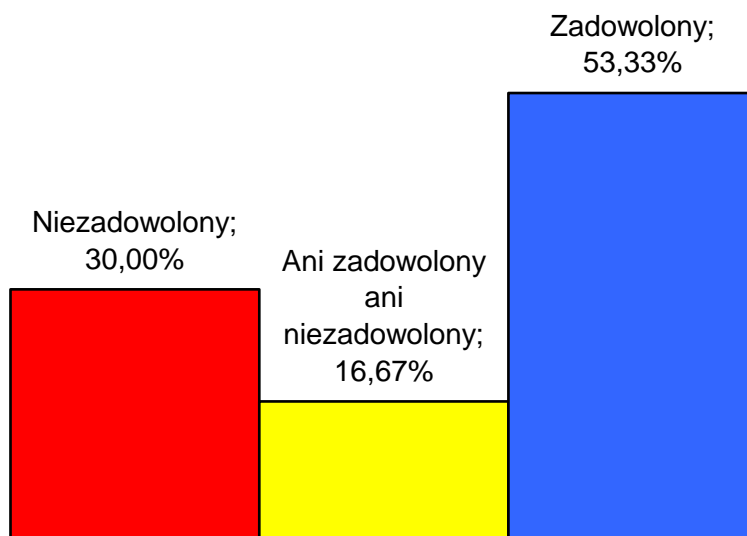
Wykres 11. Zadowolenie z terenów zielonych „projektowanych”. N=89. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z placów zabaw

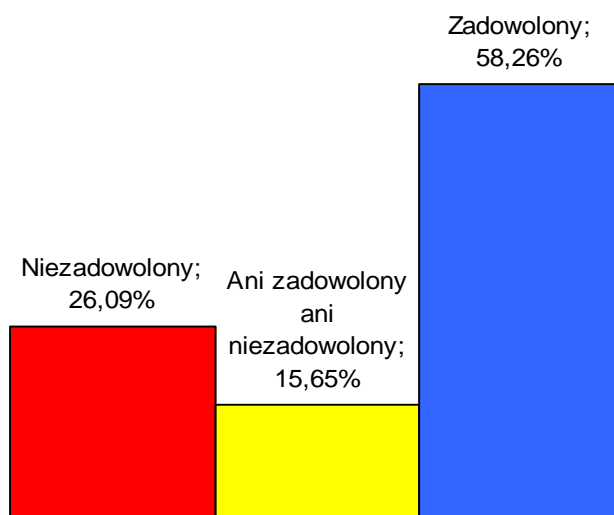
Wykres 12. Zadowolenie z placów zabaw. N=122. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z ilości sklepów

Wykres 13. Zadowolenie z ilości sklepów (w dzielnicy). N=122. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z wywozu śmieci

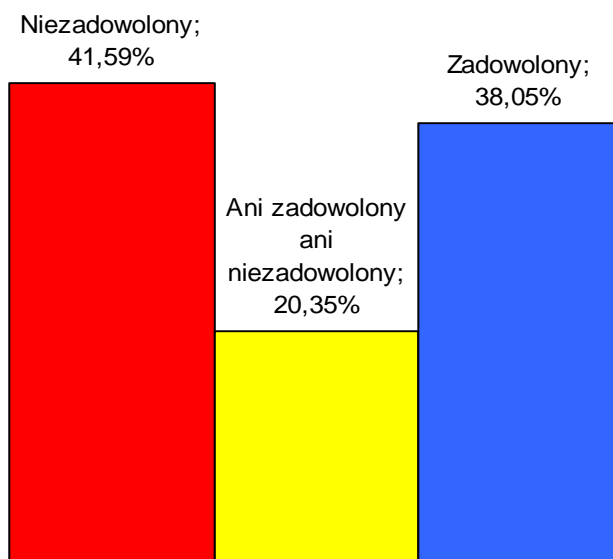
Wykres 14. Zadowolenie z wywozu śmieci. N=119. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z czystości klatek schodowych

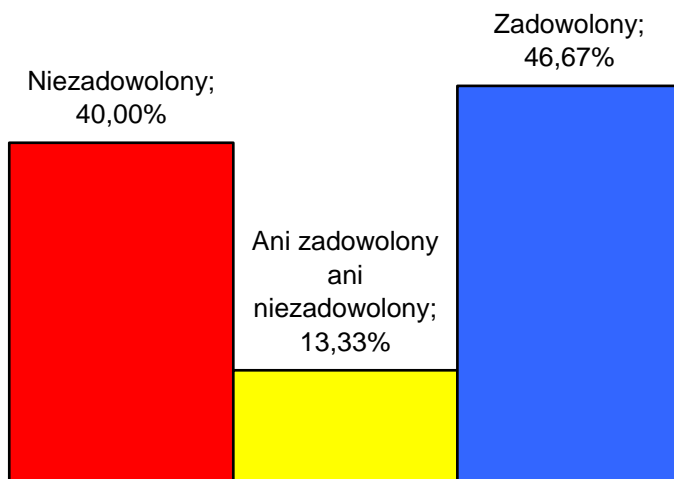
Wykres 15. Zadowolenie z czystości klatek schodowych. N= 119. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z czystości ulic

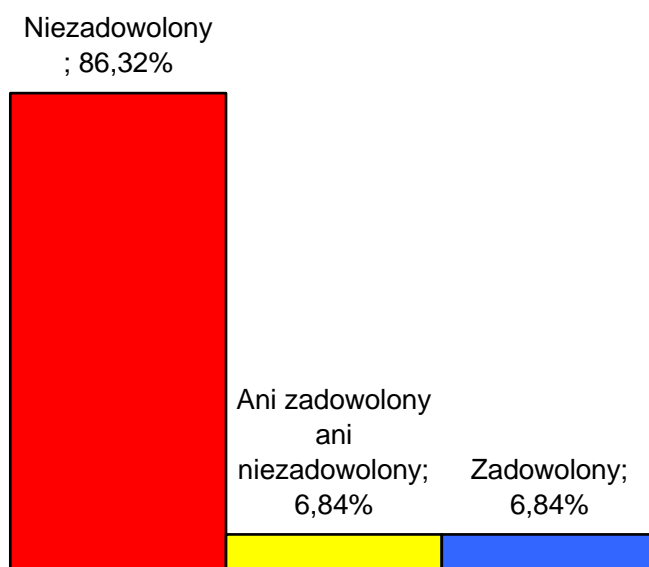
Wykres 16. Zadowolenie z czystości ulic. N= 115. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z możliwości dojazdu

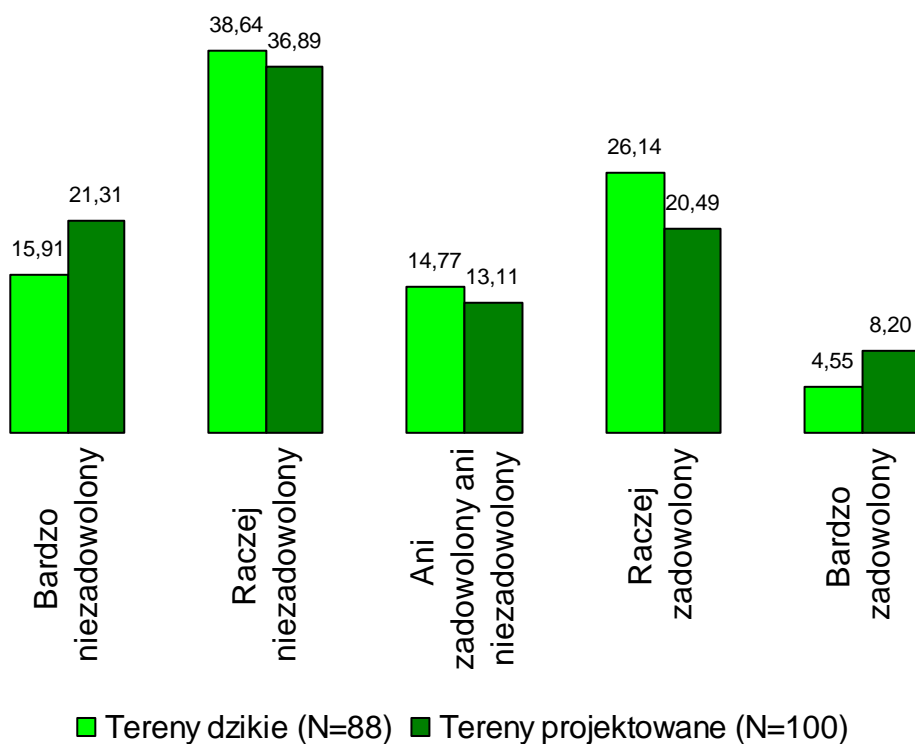
Wykres 17. Zadowolenie z możliwości dojazdu (komunikacji). N=123. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

Zadowolenie z zagospodarowania brzegu Odry

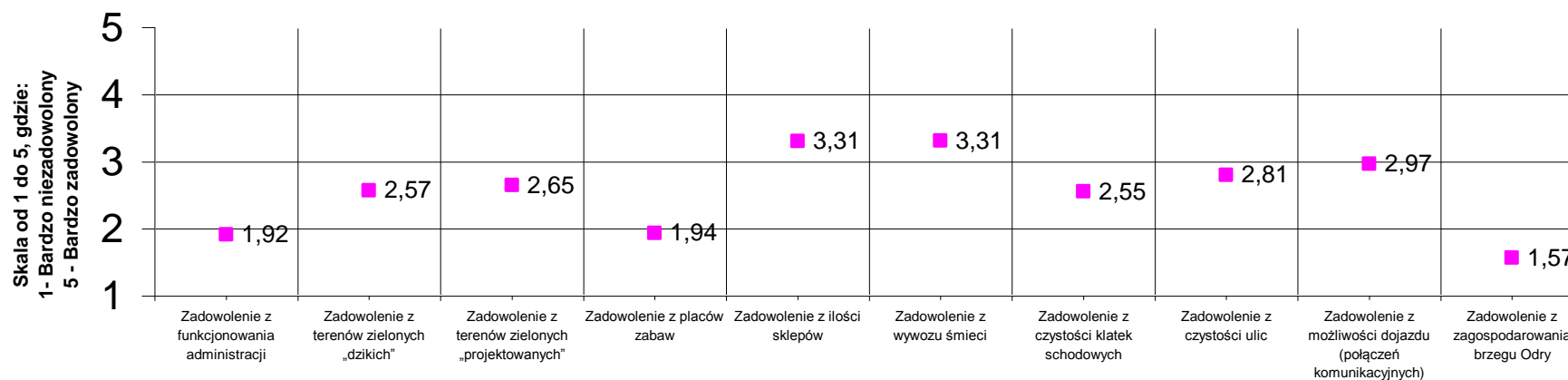
Wykres 18. Zadowolenie z zagospodarowania brzegu Odry. N=122. Zsumowano odpowiedzi Bardzo i Raczej Zadowolony/Niezadowolony, pominięto kategorię „Trudno powiedzieć” oraz braki odpowiedzi

**Porównanie zadowolenia z terenów zielonych
"dzikich" i "projektowanych" w dzielnicy
(dane w %)**

Wykres 19. Poziom zadowolenia z terenów zielonych „dzikich” i „projektowanych”.

Poziom zadowolenia z poszczególnych aspektów dzielnicy zamieszkania (średnie wartości)

Wykres 20. Poziom zadowolenie z poszczególnych aspektów dzielnicy zamieszkania. Średnie wartości

	średnia	odch st
Zadowolenie z funkcjonowania administracji	1,92	1,02
Zadowolenie z terenów zielonych „dzikich”	2,57	1,26
Zadowolenie z terenów zielonych „projektowanych”*	2,65	1,17
Zadowolenie z placów zabaw	1,94	1,08
Zadowolenie z ilości sklepów	3,31	1,26
Zadowolenie z wywozu śmieci	3,31	1,33
Zadowolenie z czystości klatek schodowych	2,55	1,33
Zadowolenie z czystości ulic	2,81	1,27
Zadowolenie z możliwości dojazdu (połączeń komunikacyjnych)	2,97	1,37
Zadowolenie z zagospodarowania brzegu Odry	1,57	0,95

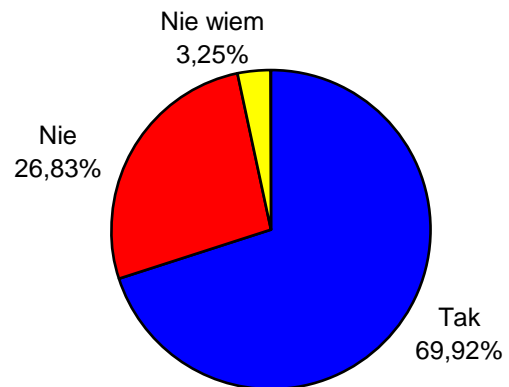
* w tej kategorii 34 braków danych

Kategorie:

1. Bardzo niezadowolony
2. Raczej niezadowolony
3. Ani zadowolony ani niezadowolony
4. Raczej zadowolony
5. Bardzo zadowolony

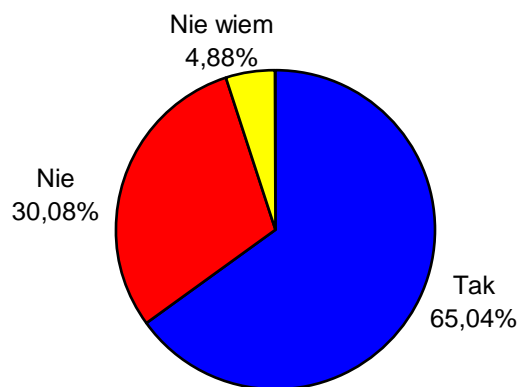
Pominięto kategorie: Trudno powiedzieć

Czy zdarzają się w tej okolicy głośne awantury?

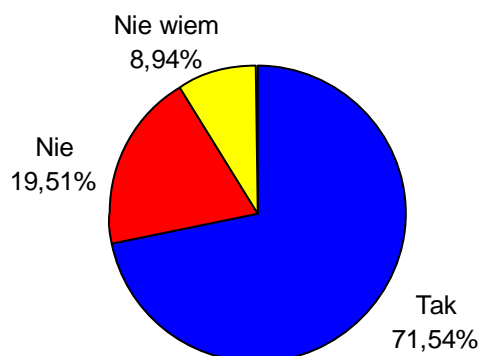
Wykres 21. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: głośne awantury. N=123

Czy zdarzają się w tej okolicy bójki?

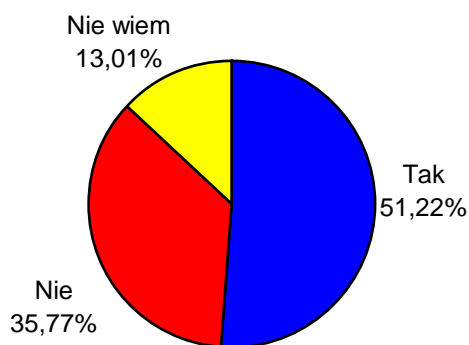
Wykres 22. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: bójki N=123

Czy zdarzają się w tej okolicy kradzieże?

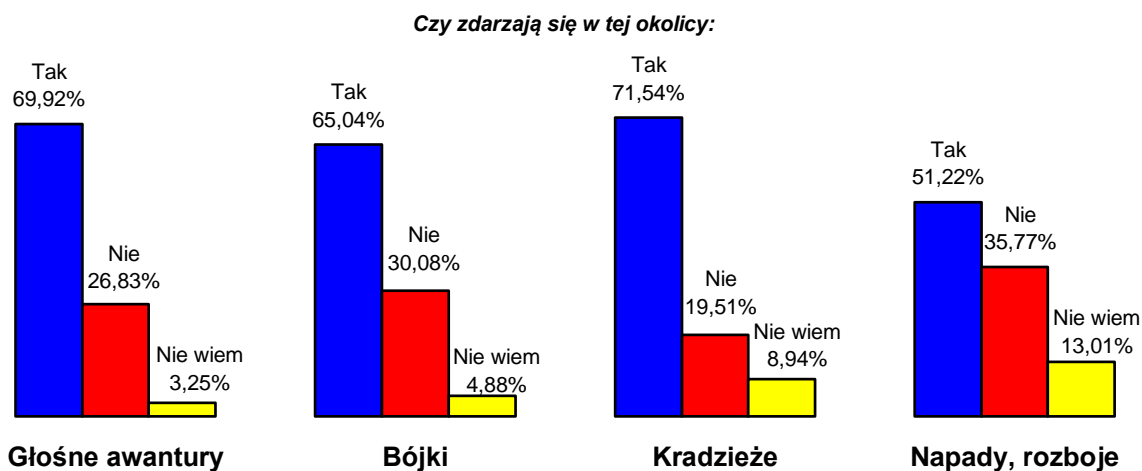
Wykres 23. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: kradzieże N=123

Czy zdarzają się w tej okolicy napady, rozboje?

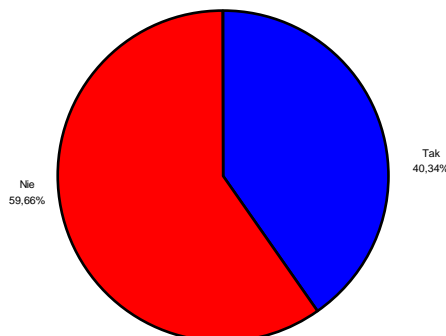
Wykres 24. Identyfikacja zjawisk patologicznych w dzielnicy: napady, rozboje. N=123

Identyfikacja przestępczości w miejscu zamieszkania wg kategorii zjawisk

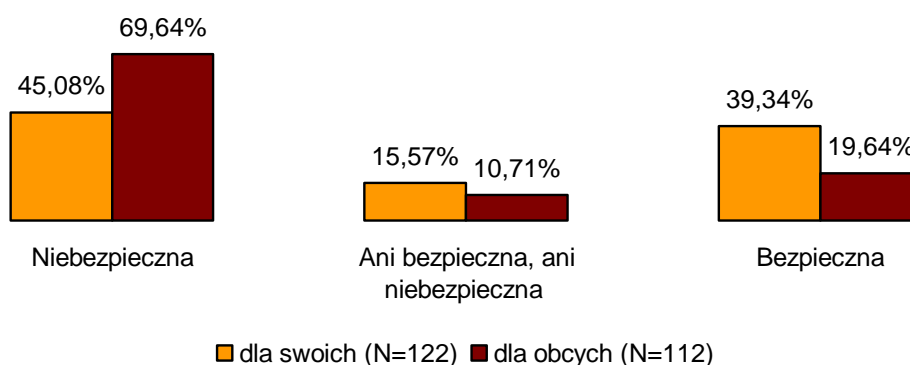
Wykres 25. Identyfikacja przestępczości w miejscu zamieszkania wg kategorii

Czy słyisał/a P. o kims, komu przytrafiło się być ofiarą przestępstwa popełnionego w tej okolicy w przeciągu ostatnich 6-ciu miesięcy?

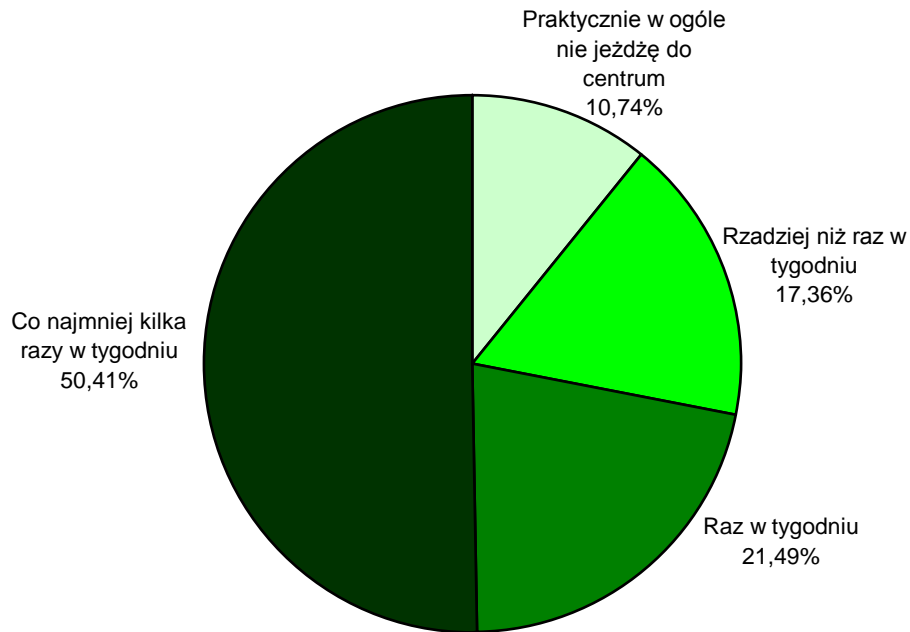
Wykres 26. Znajomość ofiar przestępstw w miejscu zamieszkania. N=119, na wykresie nie uwzględniono braków i odmów odpowiedzi

Czy może Pan/Pani powiedzieć, że ta okolica, w porównaniu z innymi w mieście, jest bezpieczna? (dla mieszkańców i osób z zewnątrz)

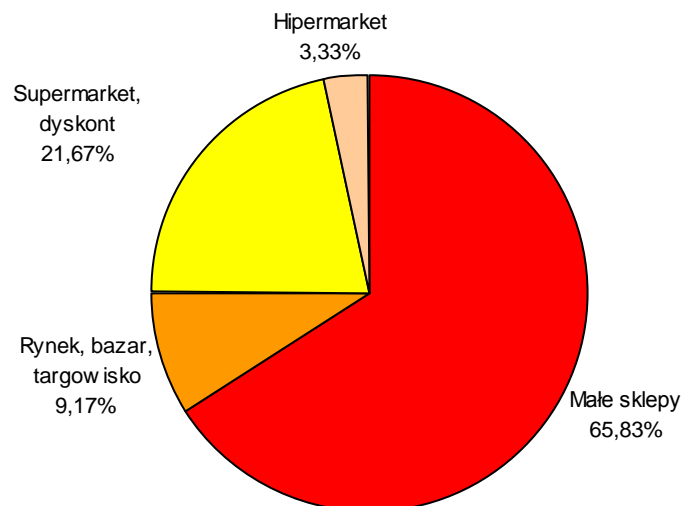
Wykres 27. Ocena bezpieczeństwa w dzielnicy dla „Swoich” i „Obcych”. Po zsumowaniu kategorii: *Bardzo- i raczej bezpieczna* oraz *bardzo- i raczej niebezpieczna*, pominięto braki odpowiedzi i wskazania *Trudno powiedzieć*.

**Proszę powiedzieć, jak często jeździ P. do centrum miasta
(nie dotyczy pracy zawodowej/studiów)?**

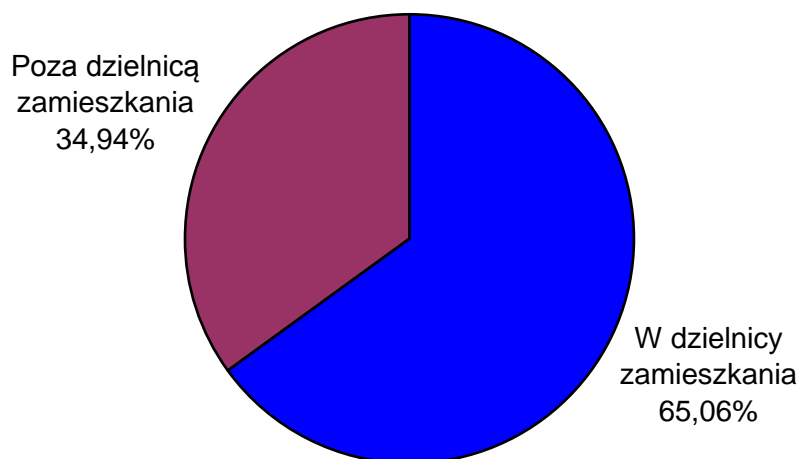
Wykres 28. Częstotliwość podróży do centrum miasta. N=121

**Proszę powiedzieć, gdzie najchętniej P. robi zakupy
artykułów tzw. pierwszej potrzeby (chleb, mleko, warzywa,
itd.)?**

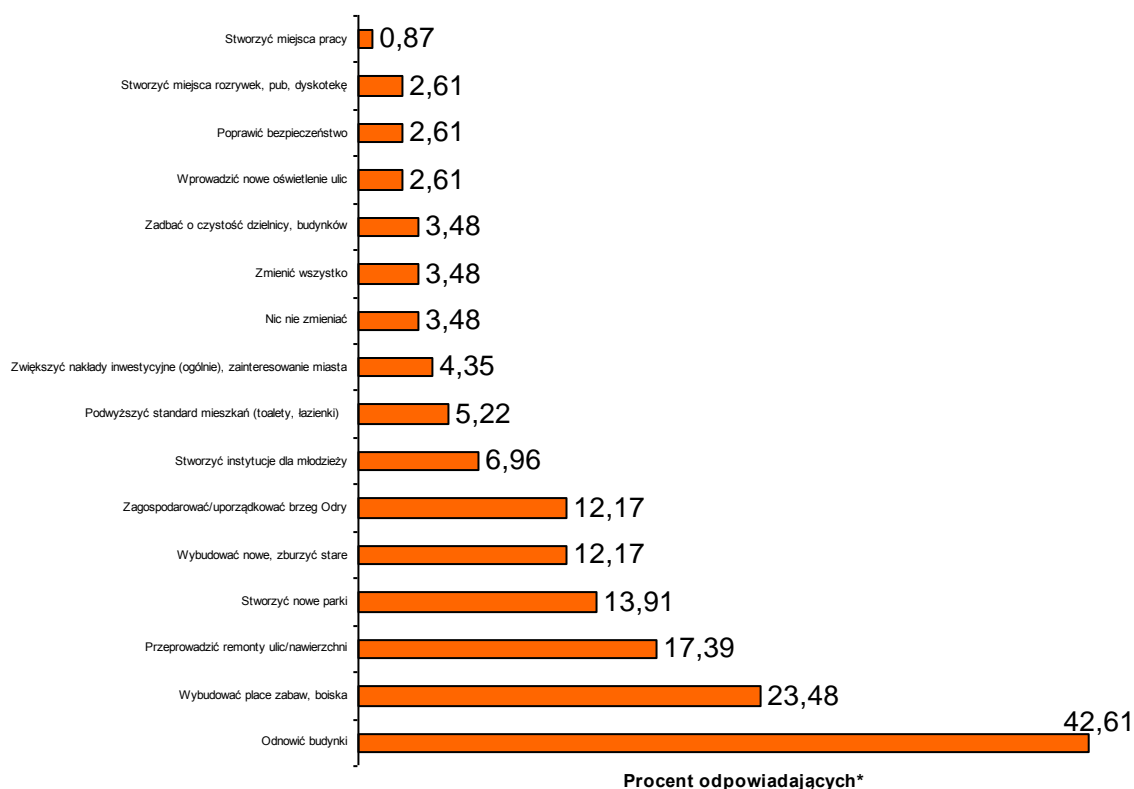
Wykres 29. Wybór sklepu, gdzie kupowane są artykuły pierwszej potrzeby. N=120

Miejsce robienia zakupów (art. pierwszej potrzeby)

Wykres 29. Miejsce robienia zakupów. N=83

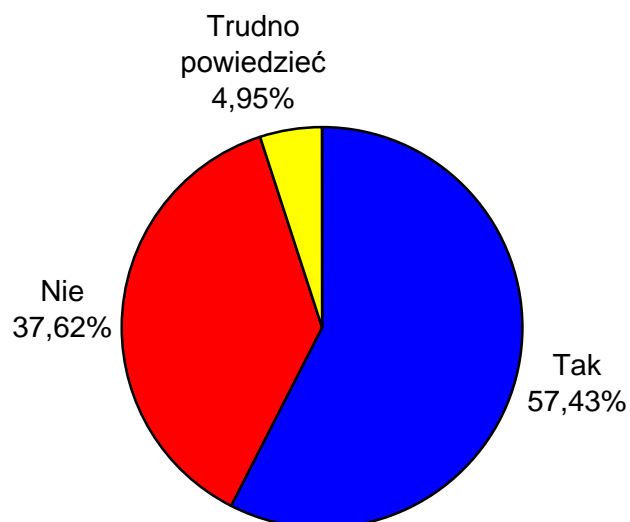
Co P. zdaniem należałoby upiększyć czy odnowić w dzielnicy?

*Pytanie brzmiało: "Władze miasta są odpowiedzialne za stan dzielnic Szczecina. Gdyby został/a P. poproszony/a o wskazanie tych elementów, które należy w P. dzielnicy upiększyć, czy odnowić, to na jakie elementy by P. wskazał/a?"
N=114, N wskazań=181, procenty odpowiadających nie sumują się - można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź

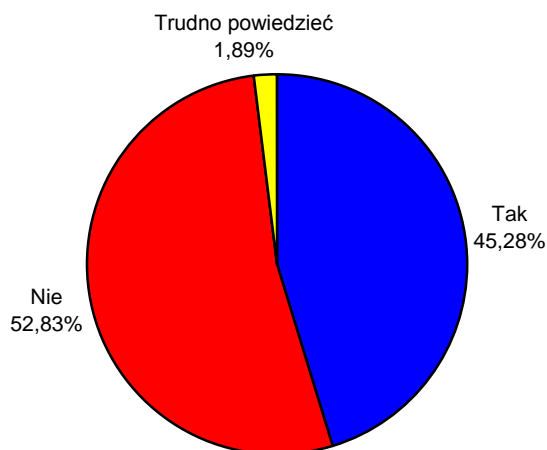
Wykres 30. Struktura oczekiwań wobec programu rewitalizacji

Gdyby miasto zdecydowało się odnowić np. parki, tereny zielone w państwa dzielnicy, to czy był/a/by P. zainteresowany/a zatrudnieniem przy takich pracach?

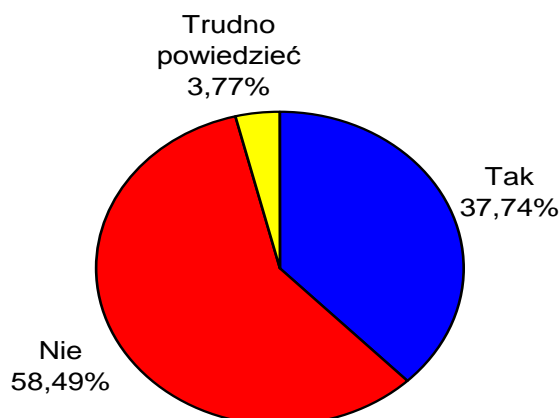
Wykres 31. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewitalizacyjnych. N=101

**W jakiego rodzaju pracach mógł/mogłaby P. wziąć udział?
A. roboty ziemne**

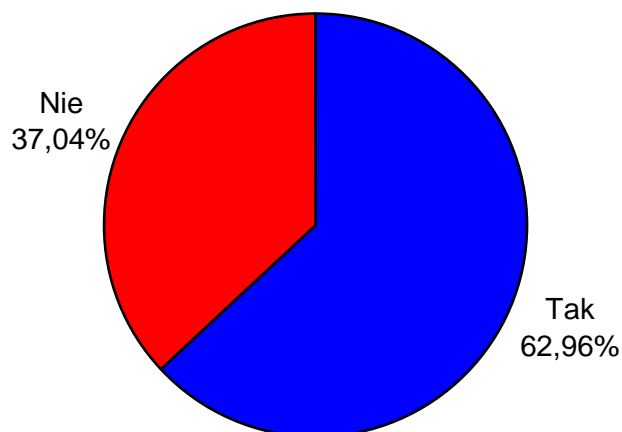
Wykres 32. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: roboty ziemne N=53 na pytanie odpowiadali tylko Ci , którzy na pyt. P.12 odpowiedzieli twierdząco

**W jakiego rodzaju pracach mógł/mogłaby P. wziąć udział?
B. roboty budowlane**

Wykres 33. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewitalizacji: roboty budowlane N=53 na pytanie odpowiadali tylko Ci, którzy na pyt. P.12 odpowiedzieli twierdząco

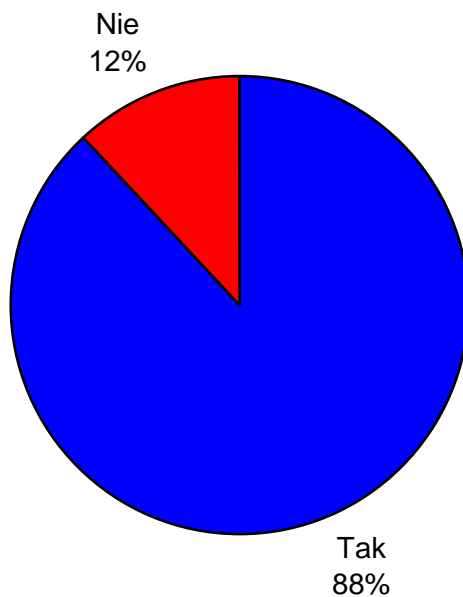
**W jakiego rodzaju pracach mógł/mogłaby P. wziąć udział?
C. Proste prace remontowe (np.malowanie)**

Wykres 34. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewitalizacji: proste prace remontowe N=54 na pytanie odpowiadali tylko Ci, którzy na pyt. P.12 odpowiedzieli twierdząco

W jakiego rodzaju pracach mógł/mogłaby P. wziąć udział?

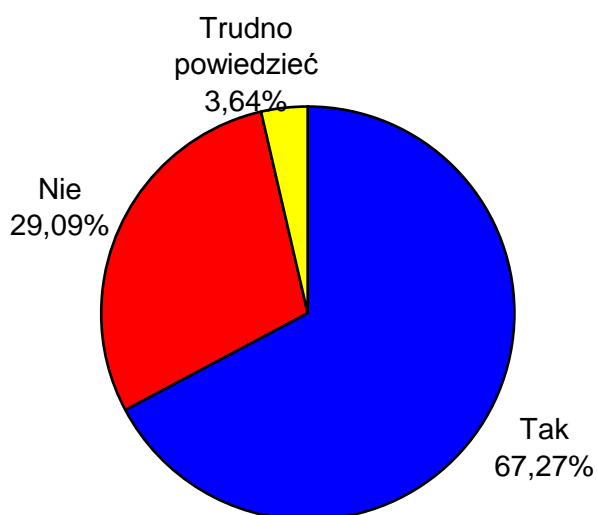
D. Zakładanie terenów zielonych (np. sadzenie drzewek)

Wykres 35. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: zakładanie terenów zielonych. N=58 na pytanie odpowiadali tylko Ci, którzy na pyt. P.12 odpowiedzieli twierdząco

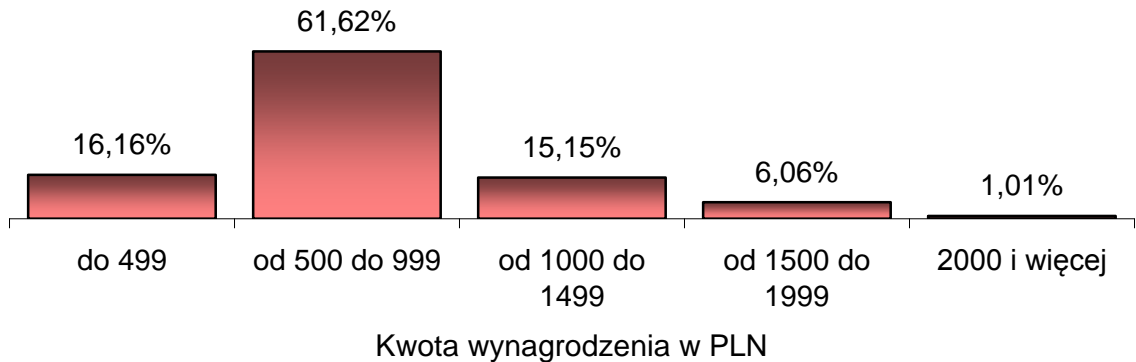
W jakiego rodzaju pracach mógł/mogłaby P. wziąć udział?

E. Budowanie placów zabaw

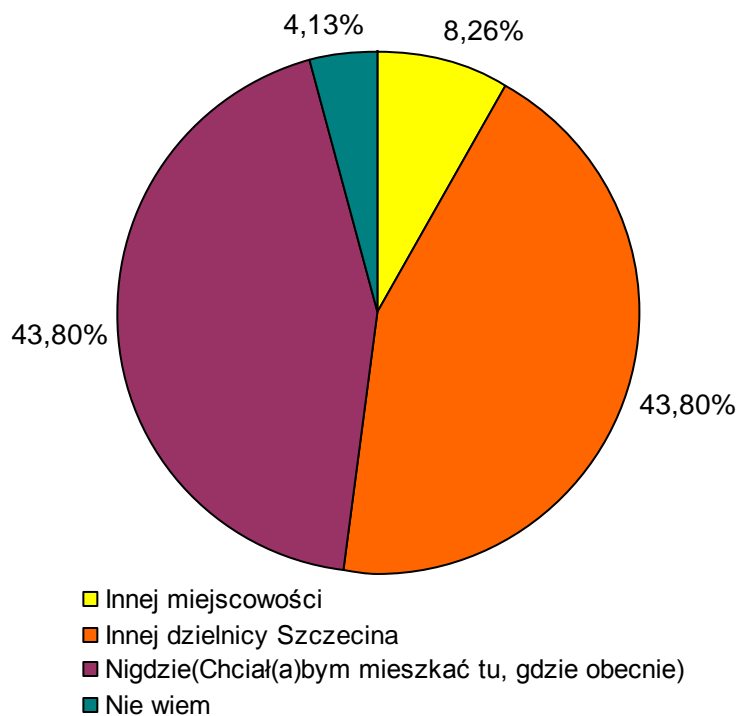
Wykres 36. Deklaracja uczestnictwa w pracach rewit.: budowanie placów zabaw. N= 55, na pytanie odpowiadali tylko Ci, którzy na pyt. P.12 odpowiedzieli twierdząco

Jak P. sądzi, znając mieszkańców tej dzielnicy, jaka byłaby najniższa kwota miesięcznego wynagrodzenia ('na rękę'), za którą zgodziliby się wykonywać wymienione wyżej prace?*

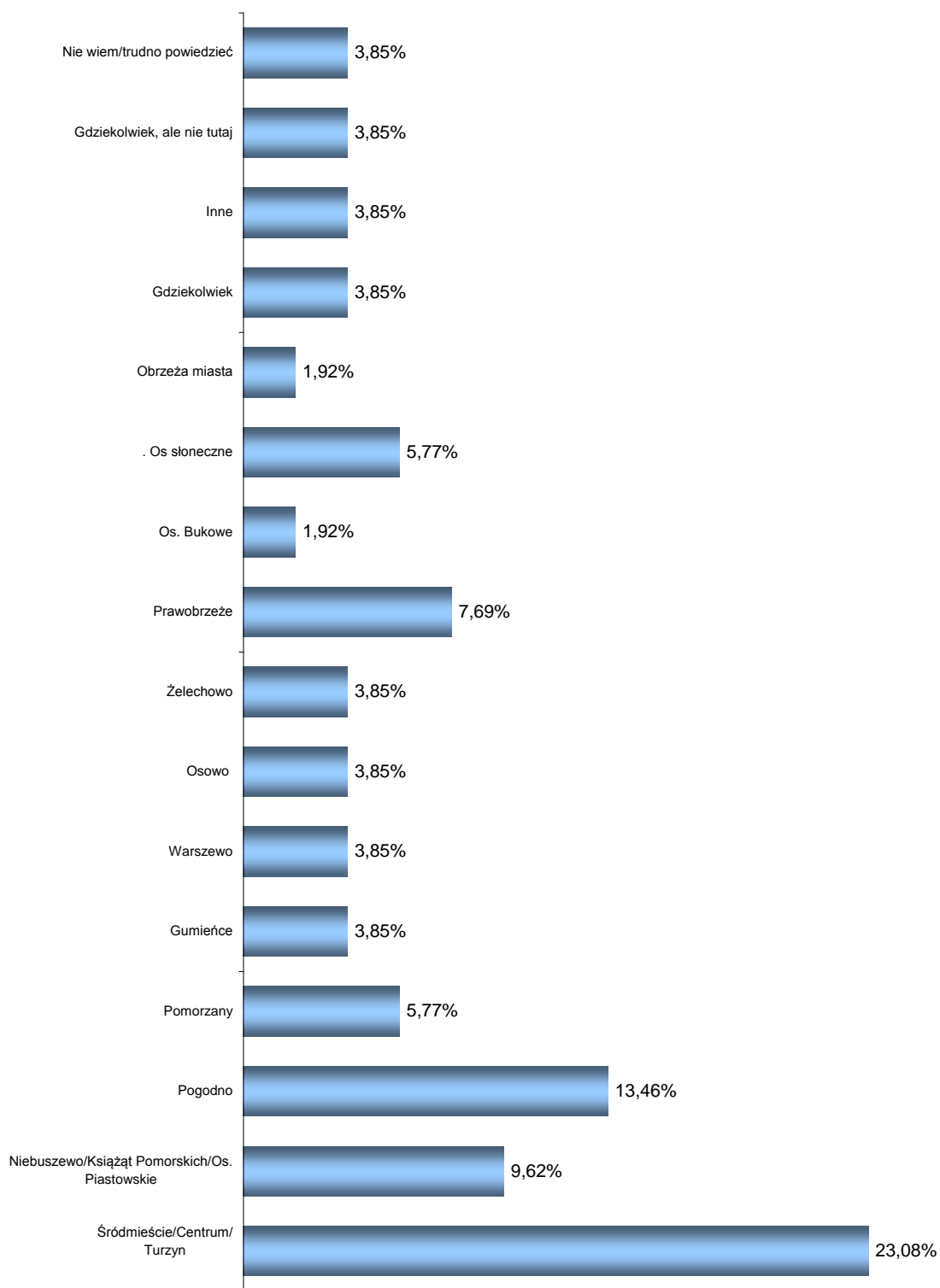
* W odniesieniu do prac na rzecz rewitalizacji dzielnicy z pytania nr 13 (roboty ziemne, proste prace remontowe itd.); N= 99
 Wykres 37. Ocena wynagrodzenia, jakie mogliby otrzymywać mieszkańcy dzielnicy za udział w pracach rewitalizacyjnych

Proszę powiedzieć, gdyby miał/a P. możliwość zamiany mieszkania bez ponoszenia kosztów dodatkowych, to chciał/a/by P. się przeprowadzić do:

Wykres 38. Miejsce, do którego chcieliby przeprowadzić się respondenci w sytuacji braku kosztów dodatkowych przeprowadzki. N=121

Dzielnica, do której chcieliby się przeprowadzić respondenci

Wykres 39. Dzielnica, do której chcieliby się przeprowadzić respondenci

Tab 3. Identyfikacja dzielnicy najbogatszych Szczecinian

Dzielnica zamieszkała przez najbogatszych Szczecinian*	% wskazań	% odpowiadających**
Śródmieście/Centrum/Turzyn	3,73	5,00
Niebuszewo/Książąt Pomorskich/Os. Piastowskie	0,62	0,83
Pogodno	34,78	46,67
Golęcino/Goćław	4,35	5,83
Gumieńce	18,63	25,00
Warszewo	8,70	11,67
Osowo	8,70	11,67
Mierzyn	2,48	3,33
Bezzecze	2,48	3,33
Prawobrzeże	1,24	1,67
Podjuchy	0,62	0,83
Os. Bukowe	0,62	0,83
Obrzeża miasta	1,24	1,67
Inne	3,11	4,17
Osiedla strzeżone	0,62	0,83
Nie wiem/trudno powiedzieć	8,07	10,83
Razem	100,00	

* Pytanie brzmiało: Jak P. sądzi, w jakiej dzielnicy P. zdaniem mieszkają najbogatsi Szczecinianie?
N odpowiadających = 120, N wskazań = 161

** Można było wskazać więcej niż jedną dzielnicą, tak więc procenty w tej kolumnie nie sumują się do 100

Tab 4. Identyfikacja dzielnicy najbiedniejszych Szczecinian

Dzielnica zamieszkała przez najbiedniejszych Szczecinian*	% wskazań	% odpowiadających**
Śródmieście/Centrum/Turzyn	1,85	2,50
Pogodno	0,62	0,83
Skolwin/Stołczyn	35,19	47,50
Golęcino/Goćław	48,15	65,00
Prawobrzeże	0,62	0,83
Poza centrum	0,62	0,83
Wszędzie	0,62	0,83
Inne	1,85	2,50
Dzielnice północne	6,17	8,33
Nie wiem/trudno powiedzieć	4,32	5,83
Razem	100,00	

* Pytanie brzmiało: Jak P. sądzi, w jakiej dzielnicy P. zdaniem mieszkają najbiedniejsi Szczecinianie?
N odpowiadających = 120, N wskazań = 162

** Można było wskazać więcej niż jedną dzielnicą, tak więc procenty w tej kolumnie nie sumują się do 100

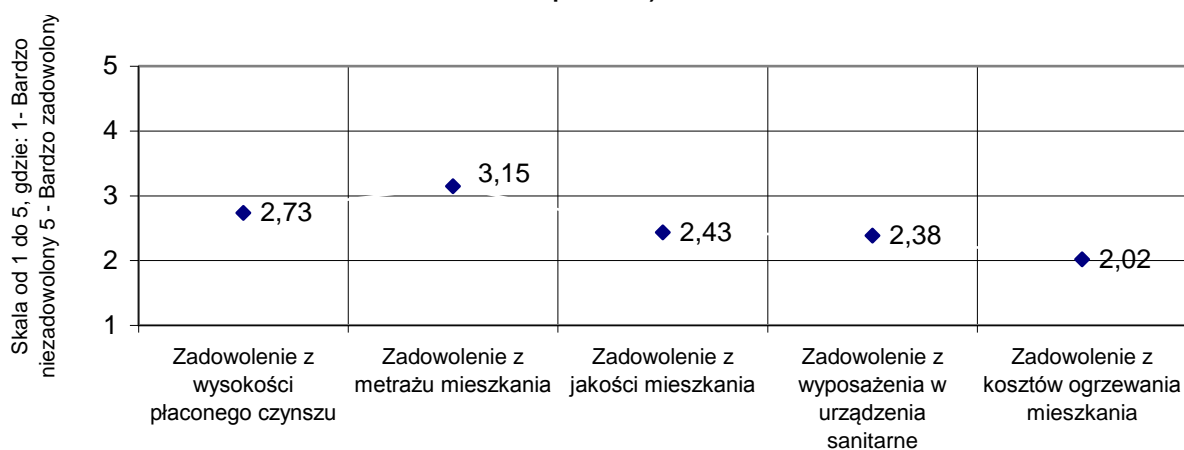
Tab.5 Czas zamieszkania w dzielnicy

Czas zamieszkania w dzielnicy	n	n%
Krócej niż rok [także z przerwami]	2	1,63
Powyżej roku, ale krócej niż dziesięć lat [także z przerwami]	18	14,63
10 lat i powyżej , ale nie od urodzenia [także z przerwami]	82	66,67
Od urodzenia [także z przerwami]	17	13,82
Braki odp.	4	3,25
Razem	123	100

Tab. 6. Czas zamieszkania w lokalu

Czas zamieszkania w lokalu	n	n%
do 9 lat	21	17,07
10 do 19 lat	29	23,58
20 do 29 lat	24	19,51
30 do 39 lat	17	13,82
40 do 49 lat	9	7,32
50 do 59 lat	19	15,45
powyżej 60 lat	0	0,00
Braki odp.	4	3,25
Razem	123	100

Poziom zadowolenie z poszczególnych aspektów jakości mieszkania (wskaźniki średnich odpowiedzi)

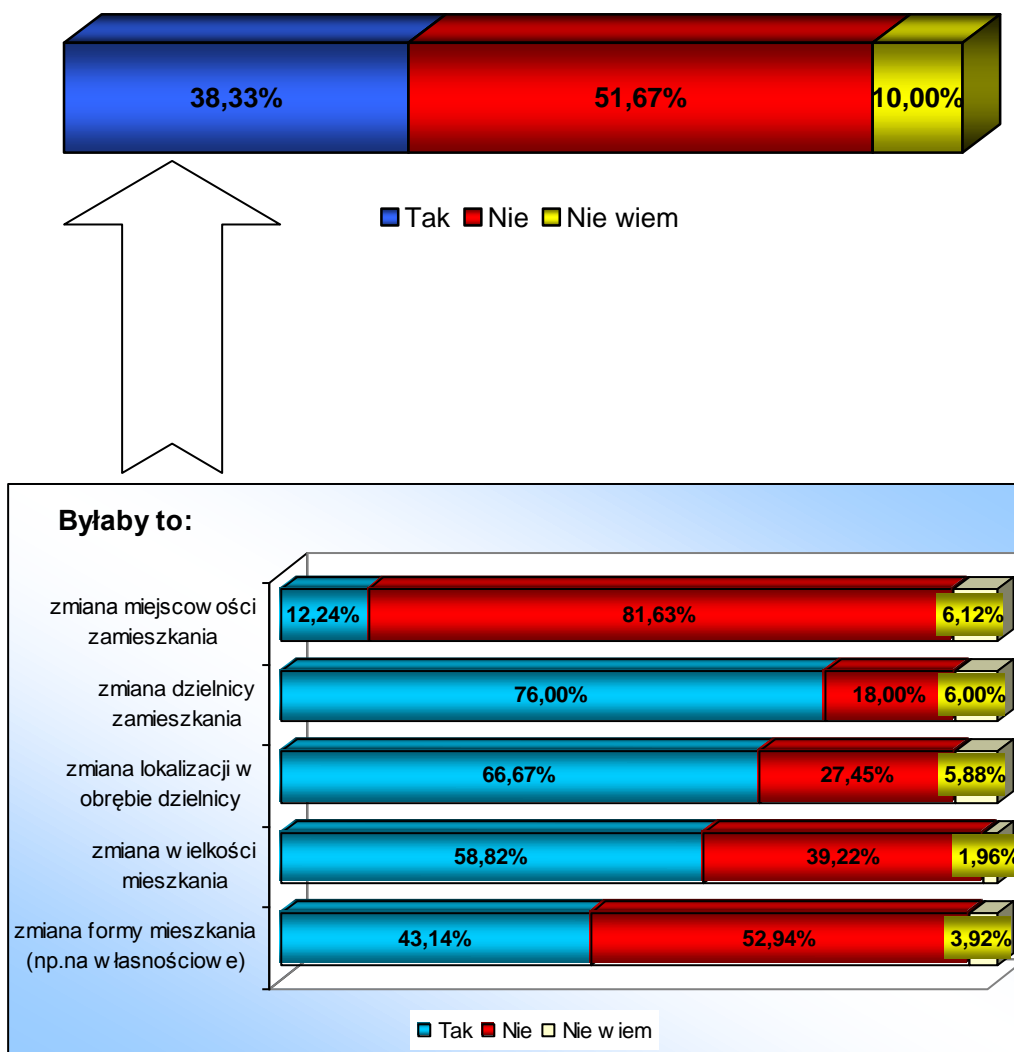
Wykres 40. Poziom zadowolenie z poszczególnych aspektów jakości mieszkania (wskaźniki średnich odpowiedzi)

	Średnia	Odch.Std
Ogólne zadowolenie z warunków mieszkaniowych	2,80	1,37
Zadowolenie z wysokości płaconego czynszu	2,73	1,28
Zadowolenie z metrażu mieszkania	3,15	1,32
Zadowolenie z jakości mieszkania	2,43	1,25
Zadowolenie z wyposażenia w urządzenia sanitarne	2,38	1,42
Zadowolenie z kosztów ogrzewania mieszkania	2,02	1,09

Kategorie:

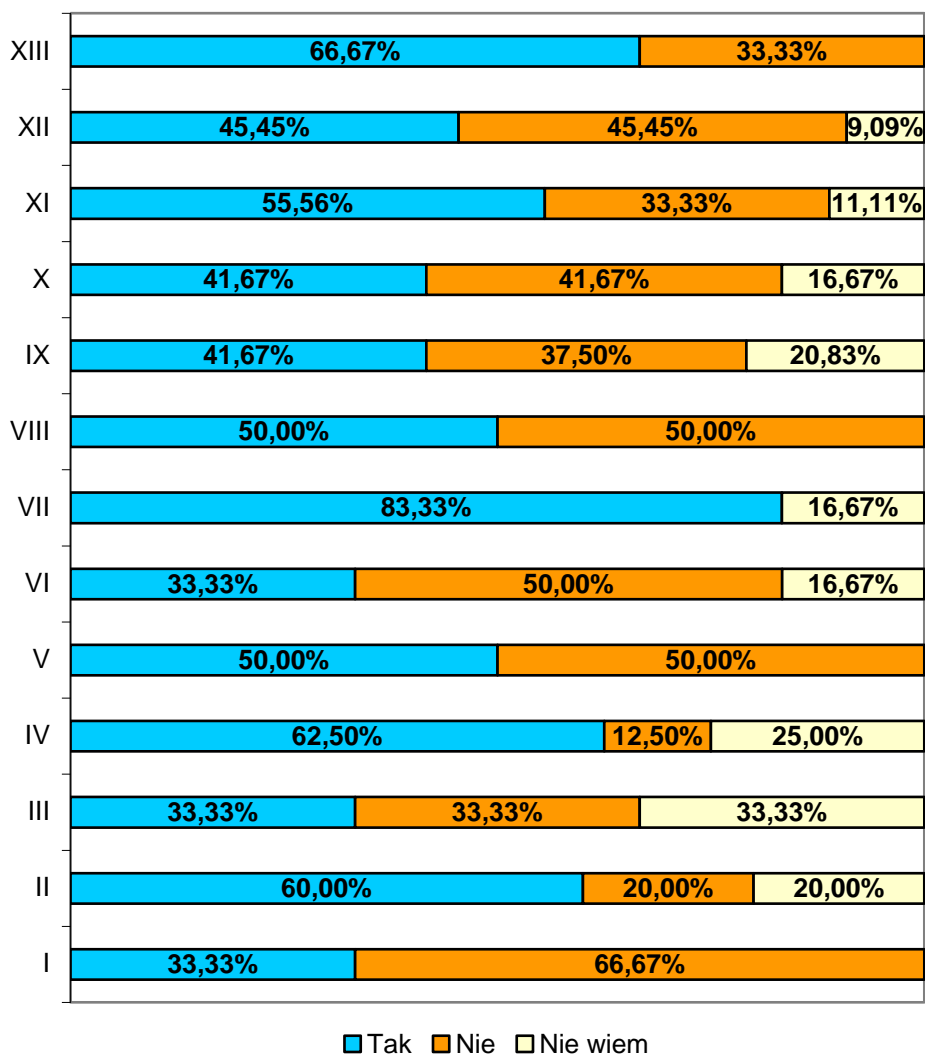
1. Bardzo niezadowolony
 2. Raczej niezadowolony
 3. Ani zadowolony ani niezadowolony
 4. Raczej zadowolony
 5. Bardzo zadowolony
- Pominięto kategorie: Trudno powiedzieć

Czy w swoich realnych planach uwzględnią P. w ciągu najbliższych 5 lat zmianę swojej sytuacji mieszkaniowej?

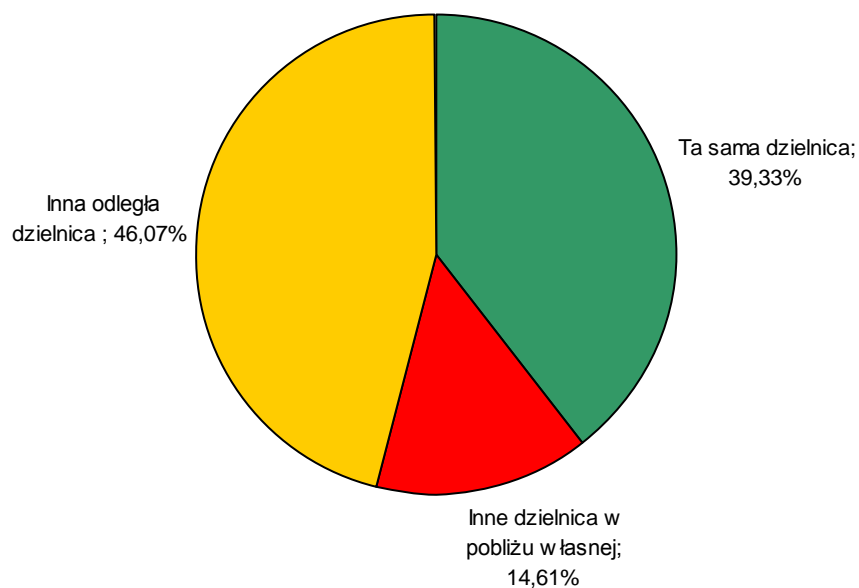
Wykres 41. Plany dotyczące zmiany sytuacji mieszkaniowej i ich szczegóły.

Zgoda na podniesienie czynszu w zamian za podniesienie standardu - odpowiedzi wg rejonów zamieszkania

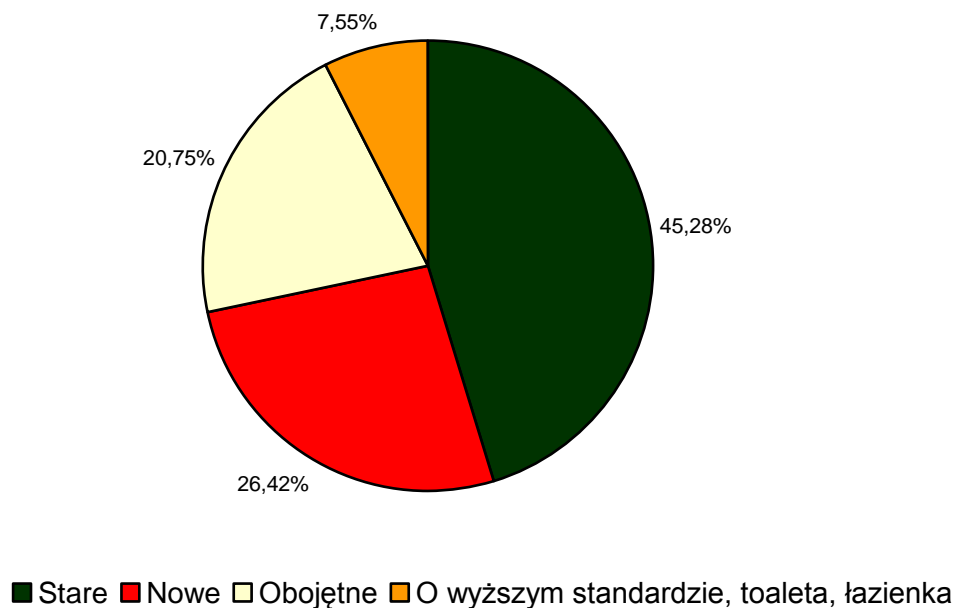
Wykres 42. Zgoda na podniesienie czynszu w zamian za podniesienie standardu. Odpowiedzi wg rejonów. N=121

Lokalizacja mieszkania zamiennego:

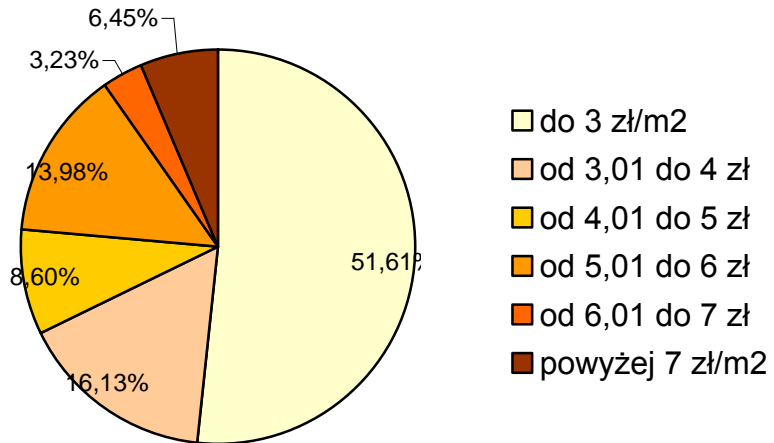
Wykres 43. Preferencje lokalu zamiennego – lokalizacja. N=89

Preferencje lokali zamiennych - wiek (standard) mieszkania

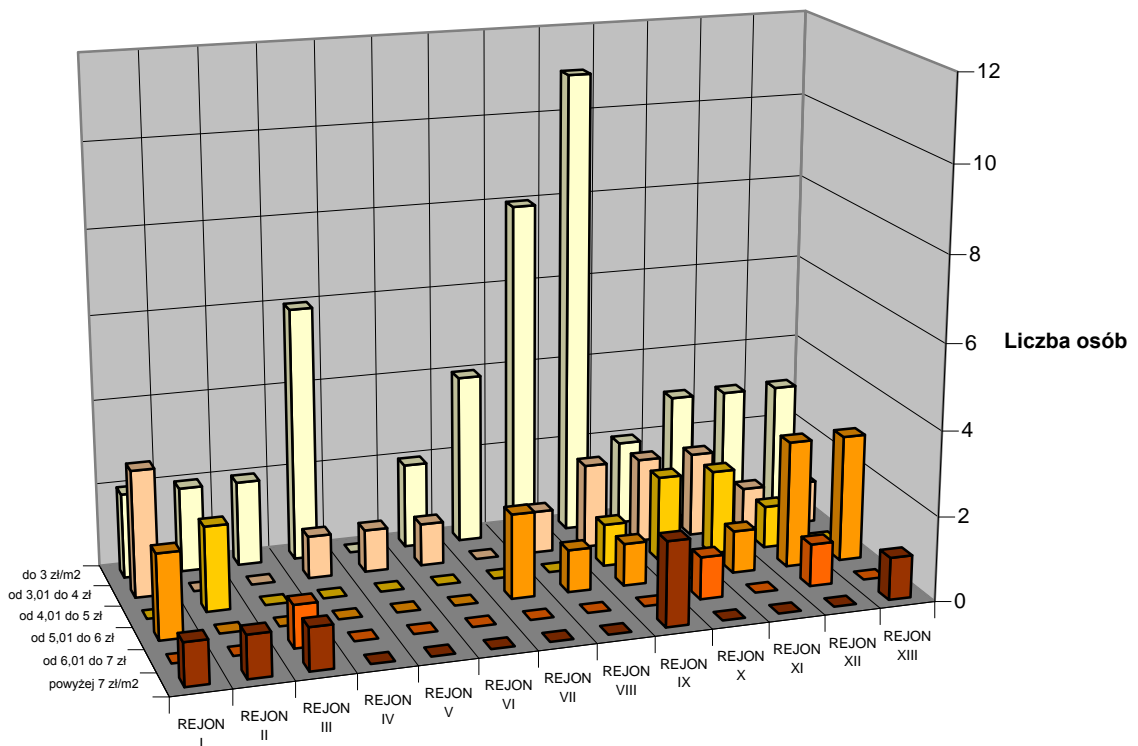
Wykres 44. Preferencje lokalu zamiennego – wiek (standard mieszkania). N=106. Odpowiedzi „takie samo, jak obecnie, zostały włączone do kategorii „Stare”.

Stawka czynszu (zł/m²), jaką gotowi byłiby zapłacić lokatorzy za mieszkanie zamienne

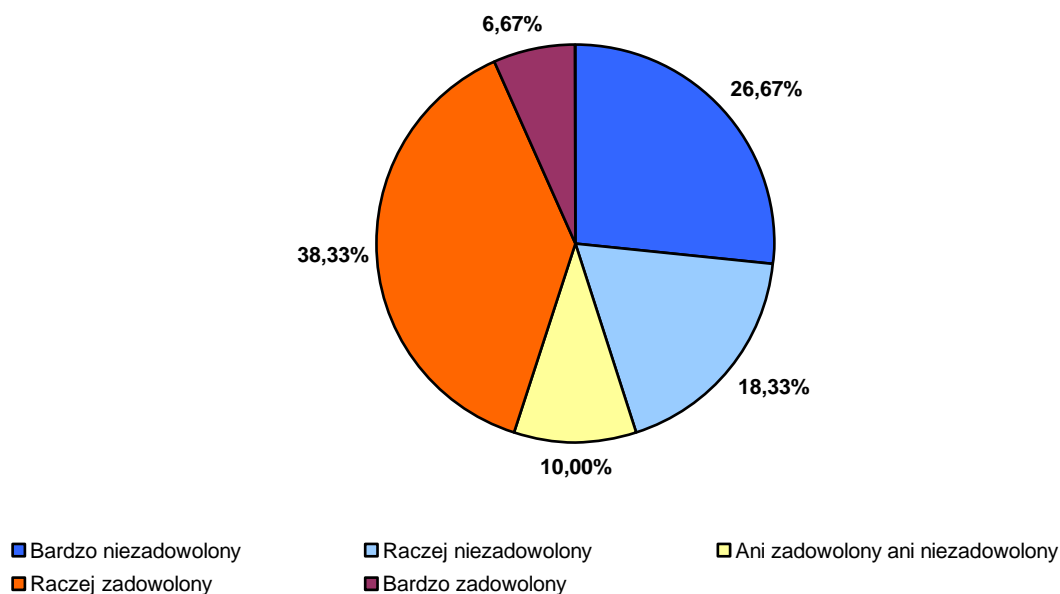
Wykres 45. Preferencje lokalu zamiennego – czynsz w lokalu zamiennym (stawka za m²) N=93

Liczba osób deklarująca poszcz. wartości czynszu (w lokalu zamiennym) w rejonach

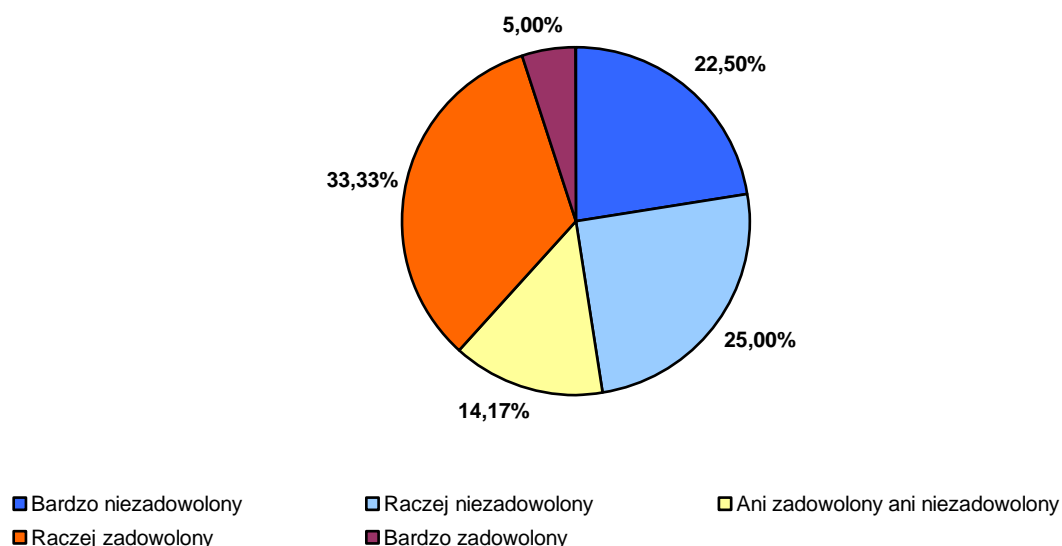
Wykres 46. Preferencje lokalu zamiennego – czynsz. Rozkład odpowiedzi w rejonach.

Czy ogólnie biorąc, jest P. zadowolony/a ze swoich obecnych warunków mieszkaniowych?

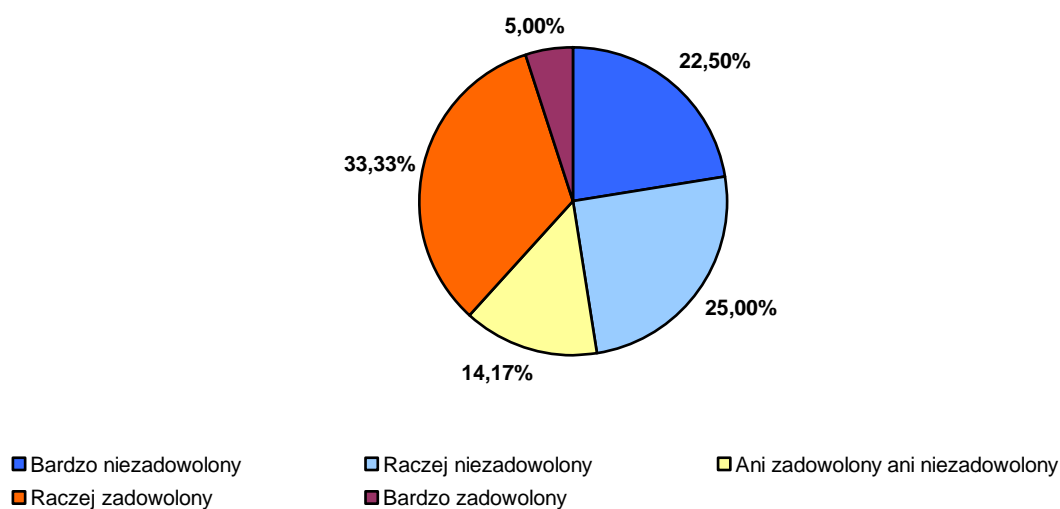
Wykres 47. Ogólne zadowolenie z warunków mieszkaniowych N=121

Proszę powiedzieć, w jakim stopniu jest P. zadowolony/a: a. z wysokości płaconego czynszu

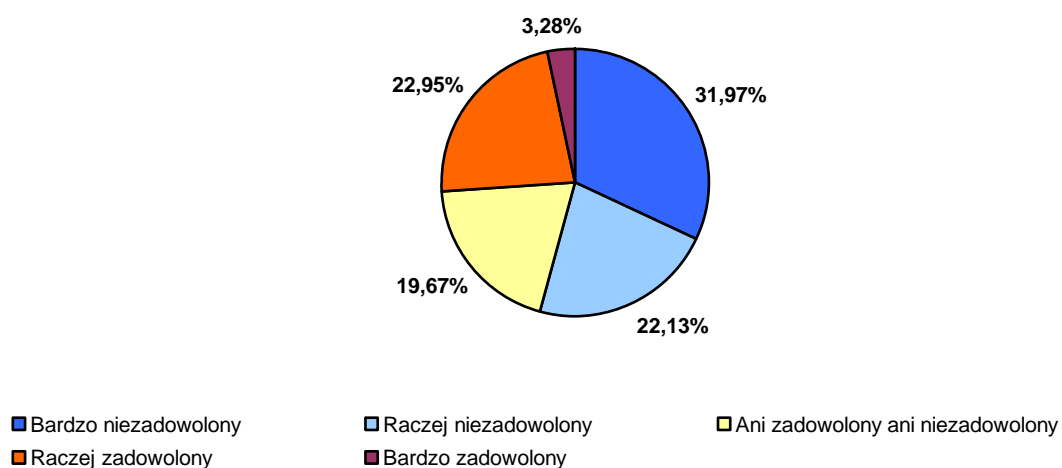
Wykres 48. Zadowolenie z wysokości płaconego czynszu. N=122

**Proszę powiedzieć, w jakim stopniu jest P. zadowolony/a:
b. z metrażu mieszkania**

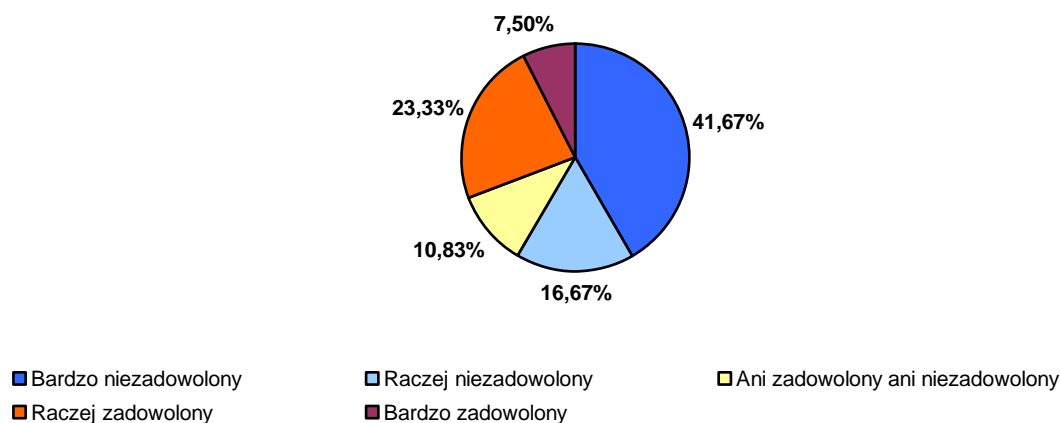
Wykres 49. Zadowolenie z metrażu mieszkania. N=122

**Proszę powiedzieć, w jakim stopniu jest P. zadowolony/a:
c. standardu technicznego (jakości mieszkania)**

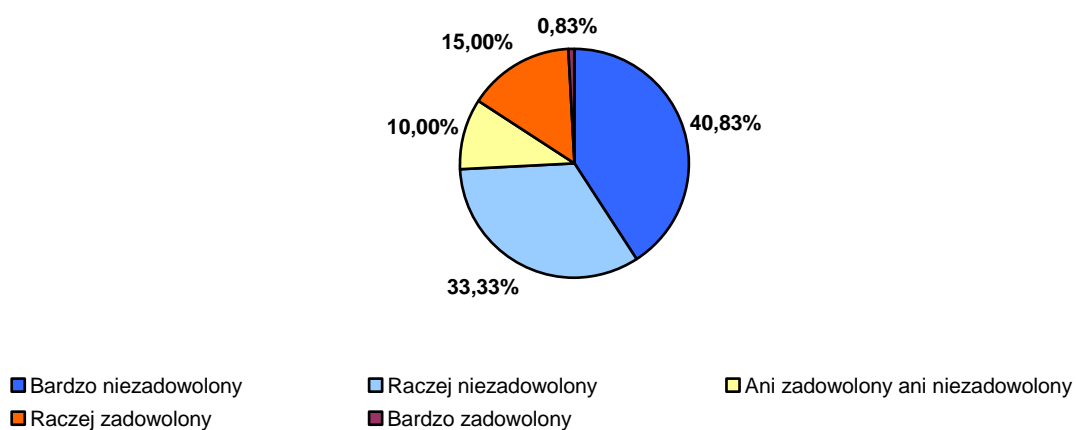
Wykres 50. Zadowolenie ze standardu technicznego mieszkania. N=122

**Proszę powiedzieć, w jakim stopniu jest P. zadowolony/a:
d. z wyposażenia w urządzenia sanitarne**

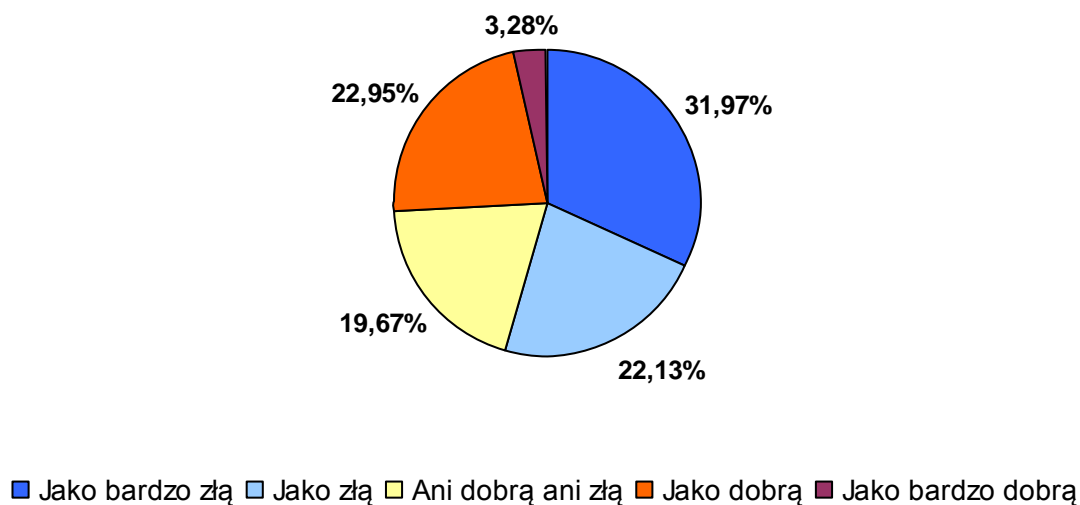
Wykres 51. Zadowolenie z wyposażenia w urządzenia sanitarne. N=122

**Proszę powiedzieć, w jakim stopniu jest P. zadowolony/a:
d. z kosztów ogrzewania mieszkania**

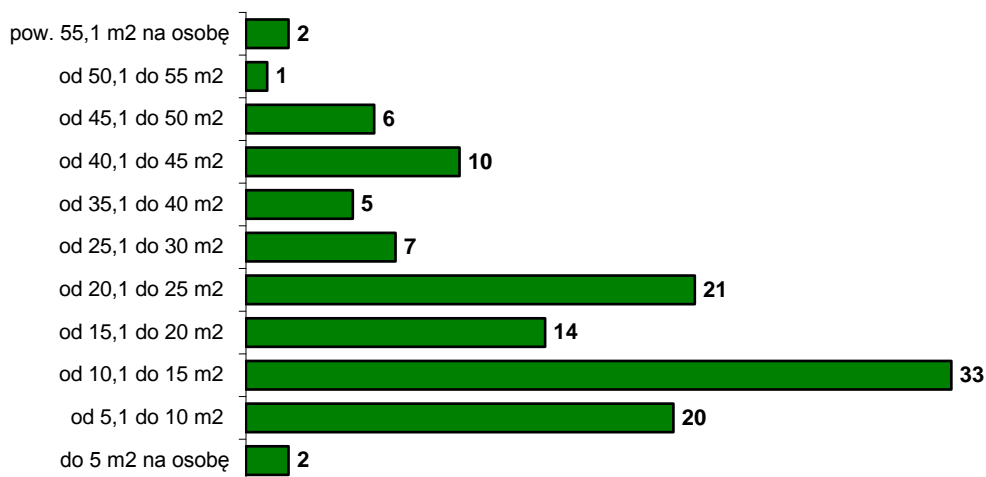
Wykres 52. Zadowolenie z kosztów ogrzewania mieszkania. N=120

Jak ocenia P. swoją sytuację materialną?

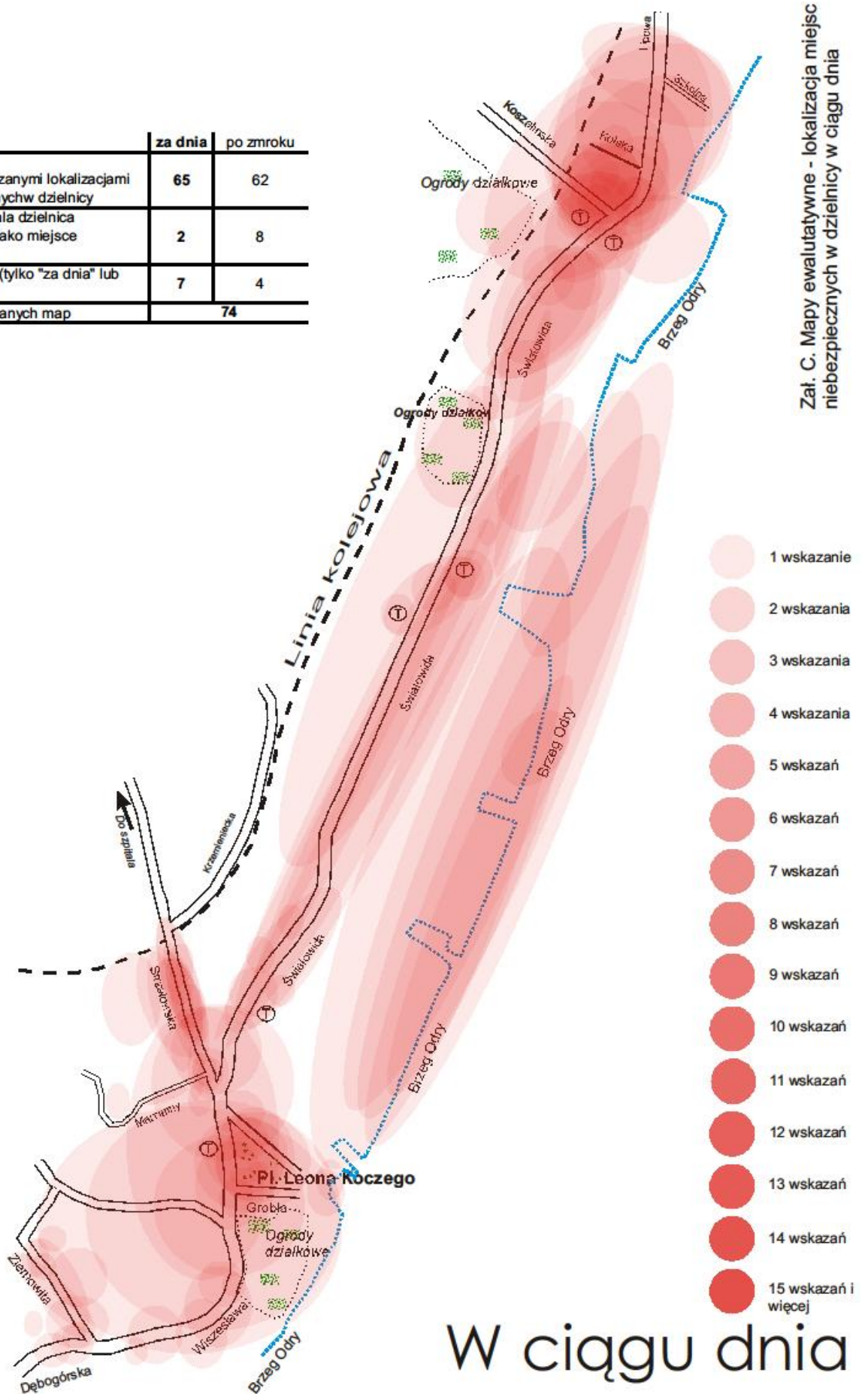
Wykres 53. Ocena własnej sytuacji materialnej. N=122

Liczba m2 przypadająca na osobę w gospodarstwie domowym (liczba mieszkań w poszcz. kategoriach)

Wykres 54. Liczba m2 przypadająca na osobę w przebadanych gospodarstwach domowych. N=121

	za dnia	po zmroku
liczba map ze wskazanymi lokalizacjami miejsc niebezpiecznych w dzielnicy	65	62
liczba map, gdzie cała dzielnica przedstawiona jest jako miejsce niebezpieczne	2	8
liczba map pustych (tylko "za dnia" lub tylko "po zmroku")	7	4
Razem liczba uzyskanych map	74	

Załącznik C. Mapy ewaluatywne - lokalizacja miejsc niebezpiecznych w dzielnicy w ciągu dnia

	za dnia	po zmroku
liczba map ze wskazanymi lokalizacjami miejsc niebezpiecznych w dzielnicy	65	62
liczba map, gdzie cała dzielnica przedstawiona jest jako miejsce niebezpieczne	2	8
liczba map pustych (tylko "za dnia" lub tylko "po zmroku")	7	4
Razem liczba uzyskanych map	74	

